
SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XVII AASTAKÄIK

12. 01.

1-2

1935.

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 1-2 — 1935.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
Uueks aastaks	1	A propos du nouvel an	1
<i>Kol. A. Traksmann:</i> Rahvuslik iseteadvus ja rahva tõuline väärtus riigikaitseteenistuse seisukohalt	2	<i>Colonel A. Traksmann:</i> L'Esprit national et la valeur de la Nation du point de vue du service militaire	2
Toimetuselt	9	De la part de la Rédaction	9
<i>Ltn. Kõrgessaar:</i> Rännaktehnik ja ter-vishoid	10	<i>Ltn. Kõrgessaar:</i> Technique et hygiène de marche	10
<i>Leitn. K. Talpak:</i> Suusatamisest. Kuidas õpetada suusatamist	17	<i>Ltn. K. Talpak:</i> Instruction en skis . . .	17
<i>Major P. Villemi:</i> Vaenlane põgeneb — Kilde meie pealetungist jaanuaris 1919	20	<i>Commandant P. Villemi:</i> L'ennemi s'en fuit! — Souvenirs de l'offensive des Troupes Estoniennes au printemps 1919	20
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— <i>V. R.:</i> Operatiivseid otsuseid arvuliselt ülekaalus oleva vastase vastu. Kokkuvõtte samanimeliselt oberst F. v. Rabenau raamatust	24	— <i>V. R.:</i> Décisions opératives dans le cas d'un ennemi aux forces supérieures. Oberst F. v. Rabenau	24
— <i>K. U.:</i> Soomusväe ohvitser nõunikuna suurema väeüksuse juures manöövril. — Kokkuvõtte artiklist „Przeglad Wojskovo Techniczny“ XVI 1934	25	— <i>K. U.:</i> Un officier d'engins blindés comme conseiller technique aux manoeuvres. — „Przeglad Wojskovo Techniczny“ XVI, 1934	25
— L ä t i : „Militarais Apskats“ nr. 11 . . .	27	— Lettonie: „Militarais Apskats“ No. 11	27
— L e e d u : „Musu Žinynas“ nr. 116 — nov. 1934	27	— Lithuanie: „Musu Žinynas“ No. 116, nov. 1934	27
— N- V e n e : „Artilleriiski Žurnal“ — nov. 1934	28	— U. R. S. S.: „Artilleriiski Žurnal“, nov. 1934	28
— S a k s a m a a : „Militär-Wochenblatt“ nr. nr. 16 ja 19	30	— Allemagne: „Militär-Wochenblatt“ No. 16 et 19	30
— I t a a l i a : „Esercito e Nazione“ — oktoober 1934	33	— Italie: „Esercito e Nazione“, okt. 1934	33
UUEMAT KIRJANDUST:		PUBLICATIONS RECENTES:	
— <i>L. Leontin:</i> „Balti riikide sõjaväed“	35	— <i>L. Leontin:</i> Les armées des Pays Baltes“	35
— „Tankid lahingus.“ „Der Kampfwagenkrieg“. Kindral Ritter von Eimannsberger	35	— „Der Kampfwagenkrieg“. — Général Ritter v. Eimannsberger	35
KAITSEVÄE ELU:	36	VIE MILITAIRE:	36
Ametlik osa	41	Partie officielle	41
Sport, male, bridž	42	Sports, échecs, bridge	42

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**

Kõnetr. Kaitseväge nr. 40
Kodune kõnetraat Kaitseväge 372

Tegev toimetaja major **J. KÕRGE**

Kõnetr. Kaitseväge nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetus ja talitus:

Toompeal, Toomkooli nr. 7
Kõnetr. Kaitseväge nr. 163
Talitus avat. k. 0800—1500
Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 4 kr.
Veerandaastas 2 kr. 20 s.
Üksiknumber 20 s.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XVII AASTAKAIK

Nr. 1-2

12. 01. 1935.

Uueks aastaks!

Aasta vahetusel peatume hetkeks ja heidame pilgu läinud aasta tegevusele. Püüame analüüsida ja hinnata tehtud tööd ning sealt ammutada näpunäiteid, mis oleksid aluseks uutele sihtidele ja kavatsustele tulevikus.

„Sõdur“ võib rahuldustundega vaadata tagasi oma kuuteistkümnendale aastakäigule ja siinkohal märkida ära seda tegevusindu ja üksmeelt, mis seni on valitsenud meie lugejate, kaastöölise ja ärisõprade vahel.

Kui tahame, et meie sõjanduse ajakiri oleks suuteline pidama sammu kaasaja kiiretempolise ajavaimuga, peame koondama kõik jõud ühisele eesmärgile — meie riigikaitse ja sõjateaduse arendamisele. Ainult sel teel olemegi jõudnud senisele tasemele.

Käesolevaga „Sõdur“ tänab kõiki asjaosalisi tehtud töö eest ja

soovib õnnerikast ja head uut aastat!

Toetudes möödunud aasta tulemustele tahame loota, et see üksmeel ja üksteisest arusaamise lahe, mis on valitsenud seni, ei raueks, vaid tulevikus veel enam süveneks.

Tahame loota, et ka uueks aastaks ülesseatud sihid ja kavad leiaksid vastukõla ja nende teostamiseks ei keeldaks vajatist toetust.

Kuna meie praegu nii riiklikus kui ühiskondlikus elus võime panna tähele üldist tõusu, siis on see ka meile soodustavaks kandepinnaks ja õhutamaks edaspidisele agarale tegevusele.

Käed külge kõik, kellel südamel meie iseseisva Eesti saatus ja kes on võimelised oma jõuga arendama meie riigikaitset ja sõjateadust.

Selleks jõudu tööle!

Rahvuslik iseteadvus ja rahva tõuline väärtus riigikaitseteenistuse seisukohalt.

Kolonel A. Traksmann.

A. Riigikaitsest üldse.

Riigikaitse all mõistetakse praegusel ajal riiklikult organiseerunud rahva valmisolekut kaitsta relvastatult oma riiklikku, majanduselist ja kultuurilist iseseisvust ja rippumatust nende vastu, kes seda püüavad hävitada.

Riigikaitse on seega rajatud ideele, et rahvastevahelises elus võivad tulla ette nähted, kus üks rahvas relvadega tungib kallale teisele, mispärast viimane peab olema valmis end kaitsma samuti relvade kaasabil. Kuna kallaletungijaks võib olla igaüks asjaosalisist ja kallaletungi võimalused ei ole piiratud ei ajas ega ruumis, siis riigikaitse on kujunenud universaalseks ja permanentseks nähteks. See tähendab, et iga riik ja rahvas peab alaliselt olema valmis relvadega välja astuma oma olemasolu kaitseks. Ainult seesuguse relvastatud kaitse abiga loetakse üldiselt tagatuks rahva julgeolek rahulikuks tööks.

Enda kaitse kõigi abinõudega kallaletungija vastu on üldiselt väga laialine nähe terves looduseski ja iga elava olevuse üks neid loomulikke õigusi, millele on rajatud ta olemasolu.

Riigikaitse teostamine ajaliselt jaguneb kahte järku:

— ettevalmistav järk — terve rahva aeg, kus sünnib rahva ja riigi vaimsete ja aineliste jõudude kavakindel ettevalmistamine; seejuures rahvas ise, kõikide selleks kõlvuliste kodanike näol, kohustatakse ühel või teisel viisil kandma riigikaitse teenistust, kus ta kasvatatakse ja õpetatakse välja täitma oma kohuseid relvastatud võitluses, lahingus, sõjas. Kodanikust saab sel teel sõdur — reamees või juht, vastavalt ta ettevalmistusele;

— aktiivne ja ühtlasi otsustav järk — sõda, kus avalikus võitluses rahvas paneb välja kogu oma jõu selle võitmiseks, kes on ähvardamas ta olemasolu, olevikku ja tulevikku.

B. Võitluse aade ajalooliselt.

Ajalooliselt rahuajad rahvastevahelises elus on kuni kõige viimase ajani ikka

vaheldunud ägedate ja hävitavate sõdadega, niivõrd reeglipäraselt, et rahu sageli nimetatakse sõja ettevalmistamiseks. Laialiselt tuntud mõtteavaldus: „tahad rahu, valmistu sõja vastu“ väljendab seda kujukalt. Ajaloolisist tõsioludest väljudes peame seepärast paratamatult tunnustama, et relvastatud võitlus on olnud ja jääb vististi tulevikuski rahvaste elu vältimatuks saatjaks, täites nende arenguloos mingeid kindlaid, väga olulise tähtsusega funktsioone. Viimasteta ta kahtlemata kui tarbetu ja liigne nähe oleks kadunud.

Näib kõigepealt küllalt põhjendatuna, nagu seda märgivad paljud õpetlased, et võitluse idee ja selle teostamine on olnud ajaloos üks neid tõukejõude, mille mõjutusel on sündinud inimese individuaalne ja ühiskondlik areng. Võitluses ümbrusega — loodusega, loomadega ja, lõpuks, endasarnasega — teise inimesega — jäi püsima see, kes oli kõige tugevam, agressiivsem, mehisem, julgem, kavalam ja osavam, kes evis kõige paremad relvad ja oskas neid kasutada paremini teistest. Arad, nõrgad ja passiivsed hävisid ja tõrjuti kõrvale. Sellelega pääsis inimese arengus maksvusele valiku põhimõte. Võitlus on kahtlemata olnud ka üheks mõjuvaks teguriks, mis sundis inimest organiseeruma. Mis perekonnad, sugukonnad ja suguharud liitis kokku järjest tugevamini ja kindlamini, et koos, ühe juhi juhatusel, seda edukamalt kaitsta oma huviseid. Sel viisil vaenus avaldused inimgruppide vahel soodustasid vast rohkem kui kõik muud tegurid grupis endas sisemise kokkukuuluvuse, solidaarsuse, vastastikuse abistamise, distsipliini ja sõnakuulmise, ühesõnaga, kõigi nende sotsiaalsete tunnete arengut, mida loeme praegusaja ühiskondliku elu aluseks.

Sõdades ja võitlustes inimkonnad — sugukonnad, suguharud ja rahvad kas liitusid omavahel ja assimileerusid vabatahtlikult või nad sunniti selleks vallutamise teel. Sel viisil on tekkinud nii Euroopas kui mujal kõik meile tuntud antiikaja kui ka praegusaja suurrahvad — pärslased, kreeklased, roomlased, prantslased, inglased, sakslased, venelased jne. Samuti kõigi aegade ühiskondliku korralduse kõrgeim avaldus —

riik; temagi sündimine ja areng ajaloo kestel, kuni kõige viimase ajani, on olnud lahus tamatult seotud rohkete võitlustega ja sõdade ga. Kõik meile tuntud antiikaja kui ka praegusaja suurriigid — Kreeka, Pärsia, Rooma, Inglismaa, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Venemaa jne. on loodud sel teel, kus juures, eriti 19. sajandist alates, on pääsnud maksvusele rahvusriigi põhi mõte.

Kuid rõõbiti selle organiseerumisprotsessiga on ajaloo kestel käinud ühtlasi järjekindel lagunemine, kus ühed ühiskondlikud ja riiklikud vormid asendati teistega. Sõjaline võit või kaotus on siingi harilikult olnud otsustavaks teguriks. Näib, nagu etendaksid sõjad rahvaste ja riikide elus mingi saatusliku kohtuniku osa, kes pidi kaaluma, kas teatavad sotsiaalsed ja riiklikud vormid on veel elujõulised või mitte. Sõjad on pannud otsustavale proovile asjaosaliste rahvaste vaimsed, füüsilised ja majanduslikud võimed, nende organisatsioonilise väärtuse, juhtide ja kodanike isikliku tubliduse ja ohvrimeelsuse. Ajaloos sõjaline võit või kaotus on olnud ikka rahva terve minevikulise arengu lõpptulemus. See on olnud katsumine, kust võitjana tuli välja see, kes võitma pidi. Prantsusmaa häbitav kaotus sakslastele 1870—71. a., Venemaa kaotus Jaapanile 1904—1905. a., Austria-Ungari ja tsaristliku Venemaa ja kuningriikliku Saksamaa häving Maailmasõjas, et piirduda vaid kõige uuema ajalooga, — kõik need on nähted, mis meile tunduvad ajaloolise paratamatusega. Kas oleks ükski konverents, Rahvasteliit või kokkulepe neis küsimusis suutnud teha objektiivsena, asjade loomuliku käiguga rohkem kooskõlas oleva otsuse? Vaevalt.

Kõige selle juures endiste laostunud sotsiaalsete ja riiklike vormide kaosest on tõusnud uus elu, uued iseseisvad rahvad, uued sotsiaalse elu vormid. Nii see sündis Maailmasõjaski, millele võlgneb tänu oma olemasolu eest ka Eesti Vabariik. Ajaloo kestel sõdade ja võitluste hävitavate löökide all on purustatud ja lõhutud maha kõik see, mis vananenud ja kõdunenud ning ei kõlba enam järjest areneva ja kasvava sotsiaalse ja rahvastevahelise elu raamidesse. Et kõike seda on saanud kohutavad ohvrid inimeludes, määratu aineline kahju, kultuuriliste väärtuste häving, hädad ja viletsused rahvaste elus — kes tahaks või suudaks seda eitada. Kuid kes julgeks ühtlasi tõendada, et meile nähtaval ajal leiduks teisi abinõusid rahvastevaheliste suurküsimuste ja keerde

sõlmede lahendamiseks, kui see, mida tuntake seniajani — sõda.

D. Meie riigikaitseteenistuse põhialuseid.

1. Kodaniku individuaalsed ja sotsiaalsed voorused võitluses.

Nende üldiste sotsiaalajalooliste kaalutluste tagapõhjal meid, eestlasi, huvitab loomulikult kõige rohkem meie enda saatus ja tulevik. Teiste sõnadega: missuguseks peaks kujunema meie riigikaitse, et tagada meie rahvale ja kodumaale maksimum võiduvõimalusi tulevikusõjas.

Väikerahvana meie eriti selle küsimuse selgitamisel peame pidama teravalt silmas kaugema tuleviku perspektiive, et vältida nende rahvaste üldist saatust, keda halastamatult edasitormav elu minevikus on heitnud kõrvale kui mahajäänud ja kõdunenud.

Küsimust meie riigikaitse kohta üles seades ma ei kavatse siiski mitte seda rasket probleemi puudutada täies ulatuses. Vastavalt minu teemale, käsitlen ainult kodaniku ja rahva suhtumist riigikaitsetesse, s. o. riigikaitseteenistust.

Kui riigikaitseteenistuse eesmärgiks on kodanike ettevalmistamine võidukaks relvastatud võitluseks tulevikusõjas, mis praegusaja välispoliitilistes oludes on, nagu nägime, ometi kõige kindlamaks rahu-pandiks meiegi kodumaale, siis selle ettevalmistuse sisu määramisel on olulise tähtsusega selgitada, missugused on need tegurid, mis relvastatud võitluses pooltele toovad kas võidu või kaotuse. Jättes siinkohal kõrvale jällegi kõik geopolitilised, majanduselised, sõjatehnilised ja muud faktorid, peatume ainult nende tegurite juures, mis on lahusamatult seotud võitluse kandva osalisega — inimesega.

Võitluse kõige lihtsam kuju on kakskõlvõitlus. Igapäevased tähelepanekud ütlevad meile siin, et relvastatud kahevõitluses võitjaks jääb see,

- a) kes omab rohkem julgust ja kindlat tahet võita, olles valmis ka langema võidu nimel,
- b) kes on osavam ja oskab oma relva kasutada paremini vastasest,
- d) kel on püsivust, kehalist sitkust ja visadust võidelda lõpuni, ületades kõik raskused.

Relvastatud võitlus on seega akt, mis nõuab inimeselt rohkem kui ükski muu tegevus ta elus, kogu tema mo

raalsete ja füüsiliste võimete äärmist pingust, ühenduses tehniliste oskustega, olenevalt relva ja võitlusviiside iseloomust. Elava olevuse kõige suuremaks tahtepingutuseks võitlusse astumisel on ta endaalalhoiu instinkti võitmine, mis teda tõukab eemale ohtlikust jõukatsumisest.

Sõda on kollektiivne võitlus, kus praegusaja tingimusi vastaspooltena harilikult esinevad rahvad ja rahvusriigid, või rahvaste ja riikide grupid. Võidu või kaotuse tegurid seetõttu sõjas kujunevad harilikult hoopis keerukamaks ja mitmekesisemaks. Peale eelmainitu, igale võitlejale vajaliku individuaalse, moraalse ja füüsilise tubliduse, isikliku julguse ja osavuse, võidu vaekausile heidetakse siin veel võitleja kui kodaniku sotsiaalsed voo- rused. Peab kõigepealt pidama silmas, et kodanik riigikaitseteenistuses, olgu rahuajal kaitseleidiidus ja kaitseväes, või sõjaajal lahinguväljal, täidab oma raskeid ja ohtlikke ülesandeid mitte enda isiklike aineliste hüvede ja heaolu nimel. Ümberpööratud. See teenistus, eriti lahinguväljal, temale isiklikult ei too muud kui arvatuid kannatusi ja raskusi, pannes igal sammul kaalule ta isikliku olemasolu. Nende raskuste ja ohtude võitmiseks võitleja lahinguväljal peab ammutama omale hingelist jõudu mitte tema enda isikliku hüvangu seotud elamusist, vaid hoopis teistest allikatest, nimelt neist moraalseist jõulä- teist, mis hoovavad välja kodaniku rahvusliku ja tõulise kokkukuuluse iseteadvusest. Ainult rahvusliku ja rassilise iseteadvuse maamullas tugevaks kasvanud patriotism, ühenduses kõiki võitlejaid ja juhte haarava kollektiivse kohuse, distsipliini ja autundega, suudab vaimustada kodanikku sellele ohvrimeelsele, ennastsalgavale tööle, mida nõuab temalt praegusaja riigikaitseteenistus nii rahu- kui sõjaajal. Ei suuda siinkohal küllalt alla kriipsutada, et võitleja hingeline ja füüsiline jõukulu eriti praegusaja lahingus on kohutavalt suur. Suurtükkide mürtsudes ja kuulipildujate plaksudes iga lahingust osavõtja hinges on käimas äge psüühiline võitlus, kus asjaosaliseks on üheltpoolt ta enda alalhoiu instinkt, mis teda tõukab eemale võitlusest, teisalt need tunde- ja tahteavaldused, mis teda sunnivad täitma oma ülesandeid lõpuni. Üks parimaid Lääne-Euroopa nooremaid juhte ja kirjanikke Maailmasõjas iseloomustab seda võitlust ühe ägeda lahingu puhul järgmiselt:

„Sa istud üksinda oma laskeaugus ning tunned end igal hetkel olevat mingi pimedas, halastamatu hävitustahte mängukannina. Oudusega aimad, et terve su intelligents, su vaimsed ja kehalised võimed on saanud korraga tühisteks ja naeruväärseiks. Juba ajal, kus sa seda mõtled, võib mõni terasmürakas kustki kaugelt olla alustanud oma surmasõitu, mis sind järgneval hetkel muudab vormituks ei-millekski. Kogu su inimlik tähelepanu koondub seepärast kuulatamisele, et neist tuhandeist mürtsuvaist helidest, mis sind ümbritsevad, eraldada seda ühte, mis võib olla eriti määratud sinule. Seejuures on kottpime. Tuli tantsib su silme ees, terve nõiakatel oigavaist suurtükkidest, kuulide ja miinipildujaist ja püssidest. Puuoksad, kivid ja savilahmakad lendavad õhus ühes mürsukildudega, mis ulgudes ja vilistades läbistavad ööpimeduse. Ning sa küsid siis endalt, mispärast ei karga sa siis üles ning ei jookse ära öisesse tühjusse, kuni leiad varjulise nurga, kus võiksid heita maha väsinud loomana. Mispärast püsid sa ikka veel kohal, sina ja su truud sõbrad? Sa tead ju — ükski ülemus ei näe sind. Ning kui sa langed, siis kukkugi ei laula sellele järele.

Ja ometi — keegi vaatleb sind siiski. Sulle endale võib-olla alateadlikult mõjub moraalne isik su rinnus ning köidab sind kohale kahe võimsa jõuteguriga: kodus ja autunne. Sa tead, et oled määratud võitlema sellele kohale. Kogu rahvas ja kodumaa usaldab sind, et teed oma asja hästi, nagu see vääriline meie rahva parematele poegadele. Sa tunned, et kui nüüd jäta maha oma koha, siis oled argipüks kõigepealt iseenda ees.“

2. Rahvuslik iseteadvus ja tõuline väärtus meie riigikaitseteenistuse alusmüürina.

Ülaltoodud mõtted, mille tõelisust võib kinnitada igaüks, kes on teinud kaasa praegusaja lahingu, näitavad vääramatult, et kandvaks teguriks riigikaitseteenistuses nii sõja- kui rahuajal on inimene, kehaliselt ja vaimselt hästi väljaarenenud, tugev ja tahtejõuline inimene. Võitlus, mis ajaloo kestel on määranud ja otsustanud rahvaste saatuse, on oma lõpptulemusena rajatud meie isiklikule tublidusele, ta inimlikele võimetele, moraalsele vaprusel ja ohvrimeelsusele, ta kehalisele sitkusele ja osavusele. Võitjais ajaloo võitluse areenil on osutunud nimelt need rahvad, kelle liikmed sõdureina ja juhtidena on olnud kõi-

ge tublimad, kõige täisväärtuslikumad ja elujõulisemad selle sõna kõige paremas mõttes.

Peale individuaalse tubliduse määrava tähtsusega seejuures on olnud asjaolu, kui võrd tugev on see moraalne side, mis liidab rahva kokku üheks orgaaniliseks rahvustervikuks, ning kui võrd teadlikult seejuures iga rahva liige on valmis täitma oma kohuseid riigi vastu. Kodanik, kes kannab riigikaitseteenistust, peab nimelt olema teadlik kõigepealt selles, et ta teenib aadet, mille alusel üksikisik, indiviid, vajaduse korral ohverdab takse selleks, et võiks elada ja kasvada kollektiviteet — rahvas, riik. Riigikaitseteenistus on seega rahva, riigi ja rahvusriikliku aate teenimine selle sõna kõige otsemas ja paremas mõttes. Sellega ühtlasi riigikaitseteenistus muutub aga kõrgeks eetiliseks põhimõtteks, kus kõik egoistlik, isiklik ja väiklane peab kaduma riiklikes ja rahvuslikes üldhvides. On päevaselge, et säärase aate loiaalne teenimine on võimalik vaid nende poolt, kellele oma rahvuse ja rahvusriigi mõisted pole mitte ainult paljas sõnakõlks, vaid kelle teadvuses need ideed on kujunenud kindlaiks tõekspidamiseks ja sisemiseks veeneks. Tugeva, jõulise rahvusliku iseteadvuse ja elava, aktiivse tõulise kokkukuuluvuse tunde peame seepärast siinkohal võtma otse meie riigikaitseteenistuse alusmüürina. „Ükski rahvas pole kadunud, kui ta omab raudse tahte elada koos ning vastavalt sellele organiseerib oma moraalsed ja ainelised jõutagavarad. Vananenud ja surmale küps on vaid rahvas, kelle liikmete rinnus see tahe on juba kadunud“ — kirjutab Saksa parimaid pedagooge, Georg Kerschensteiner oma meisterteoses „Der Begriff der staatsbürgerlichen Erziehung“.

Ka meie rahva suhtes need mõtted on maksvad täiel määral. Riigikaitse seisukohalt on seejuures äärmiselt tähtis, et kodanik mitte ainult kuidagi teoreetiliselt, üldise põhimõttena ei pooldaks ja tunnustaks oma riiklikku rippumatust, vaid et ta omaks ka elava tahte seda rippumatust kaitsta, ning et see rahva kollektiivne kaitsetahe oleks tõesti süstemaatiliselt organiseeritud ja ettevalmistatud kindlate, konkreetsete ülesannete täitmiseks. Viimase nõude elulist vajadust il-

lustreerib kõige paremini meie rahva enda lähem minevik — Vabadusesõda.

Vabadusesõja eel, iseseisva Eesti uuesti sündides, eesti rahva rõhuv enamik suhtus sellele kahtlemata üldiselt täiesti positiivselt ja pooldavalt. Rahva poolehoidu võitis endale täiel määral ka Ajutine Valitsus, kellel õnnestus oma esialgsete korraldustega tabada rahva enamiku soove ja meeleolusid. Kuid seejuures, aja ja võimaluste puududes, rahvas otsekohe sõjategevuseks oli veel organiseerimata ja ette valmistamata nii poliitilis-moraalselt kui majanduseliselt ja ka puhtmilitaarselt. Tagajärg oli see, et meie jõupingutuste esialgne efektiivsus oli äärmiselt väike. Ümmarguselt kümnetuhande halvasti organiseeritud ja juhitud mehega vaenlane surus meid pealinna alla, pannes meid seal täiesti katastroofilisse seisukorda. Seevastu sõja arendes seesama „väike Eesti“, kelle rahva arv vahepeal ei olnud kasvanud, ta ainelised ressursid mitte suurenenud, suutis lüüa puruks ja sundida alistuma endale vaenlase, kes vahepeal oli kasvanud enam kui kümnekordselt. Seejuures, vahepealse episoodina, hävitati koguni veel teinegi vastane, arvult küll väiksem, kuid väärtuselt veelgi kardetavam. Meie enda rahva arv oli siinjuures tõusnud 75000 meheni ja kaitseliiti 100000 meheni. Seega vaevalt poole aasta jooksul lähiviidud rahva väimsete ja aineliste jõudude organiseerimine, ühenduses välisabiga, oli andnud otse fenomenalset tagajärge. Kõige rohkem, esimeste võitude tulemusena, kasvasid seejuures rahva moraalsed jõutagavarad, tõustes oma haripunkti 1919. suvel, landsvääri löömisega. Kas ei pidanud need meie eneste kogemused Vabadusesõjas moodustama selle kindla aluse, millele rajada oma töö riigikaitse alal rahuajal!

Kõigi rahva elavate jõudude organiseerimine ja ettevalmistamine riigikaitseks on demokraatlikus vabariigis, seega meilgi, antud rahva enda kätte. On seejuures rahva enamik, eesotsas ta esindajaga, isetiivustatud kindlast tahtest seda tööd teostada süstemaatiliselt ja järjekindlalt — siis on maksimaalsed tagajärjed kindlustatud. Minu teema seisukohalt eriti — kodanike kasvamine selles rahvusriikliku aate teenimise vaimus — on otse põhjapaneva tähtsusega, et see töö oleks sihikindlalt juhitud ja areneks vankumatu järjekindlusega pike ma aja jooksul. Tahtes olla täiesti õiglane ja objektiivne meie lähema mineviku töö hindamisel rahva, eriti aga noorsoo kasva-

tamise alal riigikaitseteenistuse seisukohalt, peame kõigepealt kriipsutama alla, et möödunud 15 aasta jooksul sel alal on tehtud suuri jõupingutusi ning on ka saavutatud tunnustusväärseid tulemusi. Eriti Eesti kodu, kool, kaitsevägi ja kaitseliit on olnud rakendatud tööle nende eesmärkide taotlemiseks. Tunnustades seega täiel määral mineviku saavutisi riigikaitse kasvatuse seisukohalt, peame ometi konstateerima tõsi asja, et sihikindel töö sellel alal pärast Vabadusesõda oli tugevasti pidurdatud meie killustatud poliitilise elu ja riikliku võimu tagajärjel. Oleme seega üsna kaugel maksimaalsest tulemusest ning on tundmus, et veel kaugeltki kõik võimalused pole kasutatud ära nende saavutamiseks. Kaugema mineviku ja äärmise sõjatüdimuse pärandusena meie rahva arusaamises on püsinud ja püsib veel laialiselt praegugi vaade, nagu oleks riigikaitse organiseerimine vaid kaitseministeeriumi ülesandeks ning nagu peaks riigikaitseteenistus piirduma vaid kaitseväeteenistusega. Meie, väikerahva, olukorras see vaade on aga põhjalik eksitus. Väärarvamus, mis meile võib kord saada koguni saatuslikuks. Surutud kahe, ajalooliselt meie vaenlaseks kujunenud, suurrahva vahele, kes eriti pärast Maailmasõda on asunud kogu rahva massilisele organiseerimisele sõja otstarbel, meie, eestlased, peame eriti pidama silmas, et riigikaitse meil — see on rahvas ja riik tervikus. Eesti Vabariik püsib senikaua, kuni ta suudab end kaitsta kõigi abinõudega, viimse võimaluseni. Eestis iga kodanik on sõdur ja sõdur endast mõistetavalt täisõiguslik kodanik.

Riigikaitseteenistuse huvides meie rahvusliku iseteadvuse kasvatamine suunugu tulevikus kõigepealt selle algtoe sisendamisele iga kodaniku ja kogu rahva hingesse. Viimastest aegadest jooksul kujunegu meie rahva kollektiivses arusaamises teravasti arenenud ja võimas endakaitse instinkt, mida ei suudaks lämmitada ükski internatsionaalse iseloomuga välispropaganda, tulgu see siis kust poolt tahes. Teame, et praegusaja sõjapidamises vaenlase esimene kallaletung suundub rahva hingele, ta tunde ja tahteilma pihta, et seda mändada. Enne relvi rindel kõneleb agitatsioon seljataguses, kõneleb rahuajalgi, sihikindlalt ja kavalalt, püüdes kõige mitmekesisemate võtetega haarata oma hõlma neid, kes ei ole teadlikud oma ülesandes kodanikena ja sõdureina. Vanadel kultuurrahvastel rahvuslik rippumatus ja tarve seda kaitse

ta kõigi abinõudega, on endastmõistetav. See tunne sajandite kestel on istutatud iga kodaniku lihha ja verre, tänu pikaajalisele iseseisvale kultuurilisele minevikule, mille kestel kõik rahva liikmed on jõudnud orgaaniliselt kasvada kokku üheks lahutamatuks rahvustervikuks. Ainult sajandite kibedad kogemused, täis sisemisi ja väliseid veriseid võitlusi, viivad kodaniku ja, lõpuks, terve rahva arusaamisele, et nende isiklik heaolu ja huvidki on kõige paremini tagatud hästi korraldatud omariikluse raamides. Edukad võitlused oma rahvusliku ja riikliku rippumatusel nimel sisendavad kodanikesse ühtlasi kindla usalduse tunde oma rahvusriiklikku tulevikku, millest kavakindla kasvatuse teel areneb kodanikes seesmine vajadus, olla alati valmis astuma välja selle kaitseks.

Eesti rahva ajalugu on pikk ja sündmusrikas. Elades kas iseseisva rahvana või teiste rahvaste valitsuse all oma praegusel kodumaal, Eesti rahvas on suutnud end panna maksma rahvustervikliku ühikuna, vaatamata kõige raskemaile võitlusile. See tõsiasi, paremini kui kõik teoreetilised kaatlused, näitab, et Eesti rahval on elujõudu, et ta tõuline väärtus seisab kõrgel. Nüüd, kus oleme ise saanud oma saatuse otsustajaks ja määrajaks, arvan, meie esimeseks ja käskivamaks ülesandeks, ka riigikaitse seisukohalt, on kõigi võimalike abinõudega arendada ja tõsta meie rahva kui terviku vitaliteeti. Saavutada seda, et meie rahvas muutuks järjest täisväärtuslikumaks ja tugevamaks nii füüsiliselt kui vaimselt, ning et ta järjest aktiivsemalt rakenduks kavakindlale riigikaitse tööle oma kodumaa kasuks. Ükski jõupingutus, mis selles suunas tehakse, ei tohiks olla liig suur, ükski aine kulu liig raske, sest kaalul on siin meie rahva ja riigi parem tulevik.

Kuid meie riigikaitse huvid nõuavad käskivalt, et sellele tööle rakendataks tõhusalt mitte ainult eestlased, vaid ka Eestis elavad vähemurahvad. Viimaste kasvatamine ja organiseerimine meie rahvusriiklike aadete alusel omab seepärast väga suure tähtsuse. Vähemusrahvusist meil on kõige rohkem venelasi — viimase rahvalugemise andmeil. Kuid venelaste osatähtsuse meie riigikaitseteenistuse seisukohalt määrab mitte niivõrd nende arv, kui asjaolu, et see rahvas asub meie territooriumi piiriäärses rajoonis, vahetuskontaktis teisel pool piiri elavate venelastega. Seda tõsiasi tuleb teravalt silmas pidada ning kavakindla kasvatustööga püüda seda rahvust tõmmata kaasa ja orga

niseerida Eesti riikluse ja riigikaitse huvides. Tähtsamaiks abinõudeks selleks on: eesti keele, eesti ajaloo ja geograafia õpetamine, et vene rahvaliidmeid tuua lähemale meie rahvuslikele ja kultuurilistele üritustele.

3. Sõjalised oskused riigikaitseteenistuses.

Riigikaitseteenistus nõuab aga kodanikult mitte ainult rahvuslikku iseteadvust ja endakaitse tahtet, vaid ka kindlaid ja täpseid oskusi selle tahte rakendamiseks lahinguväljal. Praegusaja sõda eriti on omandanud tehnilise ilme, kus tulevad kasutamisele kõik meie aja moodsa tehnika saavutused. Võitleja peab neid oskama hästi kasutada, ainult siis nad suudavad anda maksimumtööd. Kõigi selleks kõlvuliste kodanike, kogu rahva heas sõjatehnilises väljaõppes peitub seega üks sõjalise edu pantidest tuleviku sõjas.

Meie eriti, oma arvulise vähesusega, peame püüdma kompenseerida iga võitleja hea individuaalse ettevalmistusega. Sellelt seisukohalt sõjalised teadmised ja oskused, sõjaline kasvatus ja väljaõpe, moodustavad lahutamatu osa meie rahva üldisest kasvatuses, milleta viimane on elujõuetu ja puudulik. On seejuures endastmõistetav, et moodsat sõjatehnikat ei saanud õppida, kui et peame ise kõik need abinõud omama vähemalt minimaalsel arvul.

Kuid mida keerukamad ja mitmekesisemad on võitlusvahendid, seda kauem kulub aega nende tundmaõppimaseks.

Kuna meie sõduri teenistuse aeg seejuures on aga järjekindlalt lühem, siis kasvatus- ja õppetööd, mis tehakse kaitseväes, tuleb tõhusalt täiendada reservide võimalikult intensiivse ja põhjaliku ettevalmistusega. Süsteem, mis praegu on läbitõttamisel kaitseväe keskjuhatuses, taotleb tegevväe ja reservväe tihedamat ja plaanikindlamat koostööd, mis tulevikus peaks andma häid tulemusi.

Väga oluliseks seejuures kujuneb juhtide ettevalmistamise küsimus. Sõja esimestel

päevadel vajame juhte suurel hulgal. Et neid ette valmistada, peame teiste maade esekujul tulevikus paratamatult hakkama sõjaliselt valmistama ette ka meie üliõpilasi, viies ellu põhimõtte, et iga üliõpilane peaks ühtlasi saama reservohvitseri ettevalmistuse.

Tuginedes eeltoodud mõtteile, esitan järgmised teesid:

1. Eesti kaugem ja lähem minevik, ühenduses teiste rahvaste ajaloolise arenguga, õigustab järeldama, et meie riiklik rippumatus tulevikuski on tagatud vaid siis, kui omame tugeva riigikaitse.

2. Eesti riigikaitse aluseks on iga meie rahvaliidme individuaalne tublidus ja täisväärtuslikkus, milleta ei ole mõeldav tõuliselt terve, tugev ja elujõuline eesti rahvas. Meie riigikaitse huvid nõuavad seepärast käskivalt kõigi abinõude ärakasutamist meie kui väikerahva vaimsete ja kehaliste võimete kavakindlaks väljaarendamiseks, meie rahvusliku iseteadvuse ja kokkukuuluvustunde tõstmiseks aktiivse tahteni elada alati koos iseseisvana ja rippumatuna ning seda rippumatust kaitsta kõigi abinõudega viimse võimaluseni.

3. Meie riigikaitse teostamine on rajatud kogu rahva vaimsete, füüsiliste ja majanduslike ressurside kavakindlale ärakasutamisele, ühenduses kõigi selleks kõlvuliste kodanike aktiivse osavõtuga riigikaitseteenistusest. Eesmärgiga tagada selle põhimõtte eluviimist senisest suuremal määral oleks soovitatav meie praegust riigikaitseteenistuse süsteemi muuta selliselt, et ta võimaldaks reservväe laialiste masside tihedamat koostööd tegevväega, eriti aga reservjuhtide tõhusamat ettevalmistamist. Tartu ülikool, meie kõrgema haridusega noorsoo kasvatajana, peab sellest ettevalmistustööst tulevikus aktiivselt osa võtma.

4. Meie riigikaitse huvides tuleb teha kõik selleks, et ka mitte eesti rahvusesse kuuluvaid, eriti aga riigi piiriäärses rajoonis asuvaid, vene rahvusest, kodanikke rakendada produktiivsele riigikaitsetööle.



Vabadussõjas langenute mälestamine

3. jaanuaril 1935.

Vabadussõjas langenuid mälestame kogu riigis 3. jaanuaril. Sel kuupäeval lõppes tegelikult meie noore riigi heitlus oma iseseisvuse eest ja järgnesid edukad rahu-läbirääkimised, kus kinnitati meie võit. Kaitsevägi peab pühaks nende eeskujutades

mälestab langenuid. 3. jaan. kell 1030 helisevad kõikjal kirikukellad, kostavad aupaugud, kaitsevägi ja kodanikud paljastavad pea ja kaheks minutiks vaibub iga-sugune liikumine üle maa!

See on leinaseisak!



Kv. Ülemjuhat. kindral Laidoner, kaitseminister kindral Lill, kaitseväge-de staabiülema kindral Reek ja Tallinna linna-pea kindral Soots jälgivad paraadi.



Kv. Ülemjuhataja tervitab paraadi.



Väeosad leinaseisakul.

langesid isamaa eest, ja tahab seda teha väärikalt. Paraadid, aktused, käigud langenute kalmistule paljudes garnisonides on selle väljenduseks. Kaitsevägele see päev on pühaks. Kuid mitte üksi kaitsevägi, vaid kogu rahvas hindab seda suurt ohvrit, mis toodi Vabadussõjas ning vaikselt leinas seisa-

Peab aga siinkohal märkima, et see ilus komme ei ole siiski veel küllalt süvenenud ja paljud kodanikud ei täida oma kohust. Ikkagi kuulduv, et tänavatel, ärides ja mujal tööde juures on märgata liikumist, ajal, mil on nähtud ette leinaseisak.

Avaldagem rohkem austust langenuile!

TOIMETUSELT.

Ajakiri „Sõdur“ lõpetas möödunud aastaga oma ilmumise kuuteistkümnenda aastakäigu ning astub käesolevaga seitsmeteistkümnedasse. Möödunud aasta kevadel pühitses „Sõdur“ oma asutamise 15-dat aastapäeva. Sel puhul avanes ka võimalus anda pikem ülevaade kogu eelmise aja tegevusest („Sõdur“ nr. 12/13 — 1934); siinkohal jääb vaid lühidalt peatuda viimasel aastal aset leidnud tegevusel.

Iseloomulisemaks äsja möödunud aasta kohta võiks öelda, et sel aastal leidsid aset suured muudatused „Sõduri“ juhtivate jõudude ja toimetuse koosseisus.

On loomulik, et uute inimeste rakendamisel meie ajakirja väljaandmise tööle, tulid esile ka mõningad uued põhimõtted ja suunad, mis pidid kajastuma nii ajakirja sisus kui ka välimuses.

Teine iseloomustav nähtus möödunud aastal esineb „Sõduri“ kaastööliste osas: meie kaitseväes aset leidnud suurema ümberkorraldamise tõttu paljud senised kaastööliised sattusid uuele ametkohale, kus paratamatult olid sunnitud süvenema oma uude ametisse ja rakendama neile kogu tähelepanu ja jõu. Seetõttu ka kaastöö tegemiseks „Sõdurile“ kas ei jatkunud aega või oli huvi piirkond järsult muutunud. Siin tuleb märkida ära raskusi kaastöö saamisel sisukorra üldossa puutuvate kirjutiste kui ka faktikaliste küsimuste kohta.

Kuna nüüd olukord peaks juba olema stabiliseerunud, siis „Sõdur“, alustades uut aastakäiku, loodab, et edaspidi raskused ka neil aladel kaovad ja ta suudab pakkuda oma lugejaskonnale huvitavamat lugemismaterjali ja senisest enamal määral.

Korduvalt kõne all on olnud „Sõduri“ väljaandmise ja toimetamise otstarbekohasemaks muutmise küsimus.

Ka möödunud aastal uuesti kaaluti võimalust, toimetada „Sõdur“ eriväljaannetena vastavalt erialade ja lugejaskonna huvidele.

Asja igakülgsel kaalumisel aga selgus, et praeguste võimaluste ja olukorra juures on siiski otstarbekohasem jääda püsima senise väljaandmise viisi ja väljaannete juurde. Küll aga võib osutada võimalikuks anda erijuhtudel välja mõningaid erinumbreid või erikaasandeid. Seega meil tuleb ikkagi jääda veidi omapärase ajakirja kuju juurde, kus ühes ja samas kaustas peavad kohta leidma väga paljud ja üksteisest iseloomult erinevad kirjutised. Et sellel viisil on omad

puudused, on endastmõistetav. „Sõduri“ toimetus on teadlik nendes asjaoludes kui ka ülesandes, mis meie ainsal üldisel sõjateaduse ajakirjal oma lugejaskonna vastu on täita, ning püüab käia kuldset keskteed ja pakkuda oma napi ruumi peale vaatamata lugemismaterjali kõigile.

Tahame loota, et ka lugejaskond tahab hinnata olukorda õiglaselt ja suhtub „Sõduri“ heatahtlikult.

Siinjuures tuleb aga ka otsekohe tunnustada, et senise toimetamisviisi juures „Sõdur“ võib pakkuda ajakohast ja huvitavat materjali vaid siis, kui temal on saadaval küllaldane kaastöö. Seega „Sõduri“ sisuline külg on otseses sõltuvuses kaastöölistega, kes aga rõhuv enamuses on tema lugejad. Siin võime tunduvalt aidata kaasa meie ajakirja väärtuse tõstmises, kui saavutame lihedat koos- ja kaastöö.

Üheks teiseks tähtsaks teguriks meie ajakirja edus ja arenemises on tellijad — nemad loovad meile tegutsemiseks vajalise ainelise aluse. Meie oludes kõikide ajakirjade üheks suurimaks vaenlaseks on uraazi väikesearvulisus. Eriti tunduv on see erialaliste ajakirjade juures, millistest harilikult ei ole huvitatud suured massid. Et saavutada parimaid tagajärgi, peame tõstma „Sõduri“ tellijate arvu maksimumini, mis meie oludes üldse on võimalik. „Sõduri“ tellimise hind — Kr. 6.— aastas, võrreldes väljaande suurusega (52 numbrit aastas), ei ole kallis; igaüks, kellel on südamele riigikaitse huvid, peaks astuma meie ainsa üldsõjaasjanduse ajakirja tellijaks ja lugejaks. Seni on „Sõduri“ lugejaskond näidanud kogu aeg pidevat tõusu, ning tahaks loota, et see rõõmustav nähe jääb püsima ka järgmistel aastakäikudel.

Asudes järgmise aastakäigu väljaandmise küsimuse käsitlemisele, olgu siinkohal märgitud mõningad kavatsused ja põhimõtted. Sisulises osas „Sõdur“ püüab ka edaspidi pidada kinni põhimõttest, et ta on kõigepealt sõjaasjanduse ajakiri ja seega rõhuv osa sisust peab käsitlema riigikaitse küsimusi ja sõjateadust. Sellest tingituna paratamatult peab piirama ruumi üldsisulistele küsimustele ja jooksvale ellu puutuvatele kirjutistele. Siinkohal kuulub etteheiteid, et „Sõduri“ sisu ja ilme on võrreldes teiste ajakirjadega liiga asjalik ja „kuiv“. Kuid see ei ole õiglane, sest n. ö. „huvitavaks“ tegemises erialaline ajakiri ku-

nagi ei saa võistelda populaarsete väljaannetega.

Nii kui lugejad on võinud märgata, avaldab „Sõdur“ bibliograafia osas võrdlemisi suurel määral, — enamal määral kui see oli varem — kokkuvõtteid ja tõlkeid välismaa sõjakirjandusest. See sünnib teadlikult ja kindla eesmärgiga — pakkuda meie kaitsevägejuhtkonnale võimalusi jälgida sõjalise mõtte ja sõjatehnika arengut välismaal; seda selleks, et olla asja kursis ka kõiges, mis sünnib väljaspool meie riigi piire. Seda suunda tahame jätkata ka tulevikus.

Järgmiseks tähelepanu nõudvaks alaks on praegusaja sõjatehnilised küsimused. Meie elame tehnika ajastul. See, mis täna on uus, võib homme osutada vananenuks. Sõjatehnika — nii relvad, masinad, varustus, — areneb, ja et mitte jääda maha aja nõudest, on vaja selle arengu pidevat jälgimist. Ka sel alal loodame eeloleval aastal asuda tööle senisest suuremal määral.

Taktika alal tahab „Sõdur“ jätkata taktikaliste ülesannete avaldamist möödunud aastal ilmunud ülesannete järjena. Avaldamisele tuleks nüüd ülesandeid väiksetele üksustele — kompani, rühm, jagu — ja

ülesanded koostööks ja võitluseks eriväelikega (motomehh. osad).

Meie Vabadussõja sündmuste kirjeldusele, samuti ka Vabariigi tähtpäevadele, tahab „Sõdur“ endiselt osutada tähelepanu.

Kuna Vabadussõja operatiivne külg on enamvähem uuritud ja kirjeldatud, siis tahab „Sõdur“ edaspidi tuua esile just võitluste tähtsamaid sündmusi ja avaldada osavõtnute isiklikke mälestusi nii kirjutiste kui kujutiste näol. Sellekohast kaastööd palume kõigilt asjaosalistelt.

Lõpuks olgu tähendatud, et möödunud aastal kavatseti „Sõduri“ kaasandena anda välja „Juhi käsiraamat“, mille teostamine aga mõningatel toimetusest mitteolenevatel põhjustel viibis. Praegu „Juhi käsiraamatu“ väljaandmise eeltööd on lõpukorral ja raamat ilmub juba lähemal ajal.

Kokkuvõttes võib ütelda, et „Sõdur“ tahab pakkuda parimat, mis meie olukorras üldse võimalik on, ja püüab olla igati oma ülesande ja aja kõrgusel; ühtlasi aga loodame, et see tahe leiab tarvilikku vastukõla ja heatahtlikku suhtumist niihästi lugejaskonna kui kaastöölise peres. Kui suudame jätkata senist tihedat kaas- ja koostööd, võime vaadata tulevikku lootusrikkalt.

Rännaktehnika ja tervishoid.

Ltn. A. Kõrgesaar.

Viimaste sõdade kogemust nähtub, et vaatamata igasuguste transportabinõude arengule sõjavägedel ja -väeosadel tuli siiski sooritada palju rännakliiklemisi. Arvestades praegusaegset sõjateaduse ja -tehnika arengu suunda, võib eeldada, et tulevikusõda osutub veelgi liikuvamaks välikui positsioonsõjaks. Seega on seletatav see tähelepanu, mis kõikides sõjavägedes rännaktreeningule ja selle ratsionaliseerimisele juhitakse. Napoleoni ütetus, et „Enamosa lahinguist võitsin oma sõdurite jalgadega“ pole senini kaotanud oma väärtust, vaid on muutunud veel väärkamaks, vaatamata sellele, et sõjavägede motoriseerimine ja mehhaniseerimine edeneb ja täieneb päev-päevalt.

Rännakliiklemise põhimõte on see, et vajalisi väeosi võimalikult kiiresti ning sõdurite vähese energiakuluga saaks strateegiliste ja taktikaliste nõuete kohaselt vas-

tavasse kohtadesse paigutatud ümber. Tavaliselt ei saa aga neid nõudeid rahuldada tagajärjekalt, kui selleks sõdureid pole vastavalt treenitud ja ette valmistatud. Järgides organismi füsioloogilisi ja tervishoiulisi nõudeid, neid rahuldades otstarbekate korralduste ja vahenditega, võime teostada pikki ja kiireid rännakuid vähema energiakuluga ja tervislike häireteta.

Rännakliikumine biomehhaanilisest vaatekohast seisab peamiselt jalalihaste töös, mille järeldusel inimkeha ühes vajalise koormuse või kandamisega liigub edasi jalgade-kõnni abil. Möödunud sajandil toimiti kaunis põhjalikke uurimusi kõnnitehnika alal. Kaua püsis vendade Veberite teooria, et käimisel põlvest tahapoole painutatud jalg, labajala maast tõstmisel liigub ettepoole ainult oma raskuse või inertuse mõjul, kuid uuemais töis Marey, Braun, Fischer ja Vierardt'i uurimused väi-

davad, et seal on tegevuses ka osa vastavaid lihaseid; see väide on füsioloogiliselt ka täiesti õige. Kõnnitehnikat analüüsid võime panna tähele, et rännakkõnnil tuleb kasutada mitmekesist sammu, olenevalt rännakmaastikust ja rännakkiirusest. Need individuaalomadused, millised ilmnevad sõdureil harilikul vabal jalutamisel, kaovad täielikult rännakkõnnil, omandades spordivõi turisti sammu ja kõnni tavalisust.. Et kokku hoida jõukulu kiiremal ja pikemal rännakul, peab rännakkõnnil tähele panema seda, et jäsemete ja keha liigutused oleksid korrapärased ja ratsionaalsed.

Alates kõndi, kandub keharaskus paremjalale (esmasammu astume vasakjalaga) kallutades keha pisut ettepoole; selle järgi vasakjalg paindub natuke põlv- ja puusaligendis, kergitades labajala maast, viies seda paremjalast kuni 80 sm. ettepoole. Sel momendil, kui vasakjalg toetub maha, tõuseb paremjalg varvastele, ning hetk mõlemad jalad toetuvad maha. Keharaskus kandub vasakjalale ja paremjalg liigub omakorda vasakjala ette jne. Harjumus teha vaagnaga ja selgrooga keerdliigutusi kõnnil pole tarbekohane, kuna viimaste keerdliigutustega väheneb puusaliigendi liikuvuse raadius, ning üldiselt suurendades ebaproduktiivset energiakulu. Kõnnil hoida labajalg peaaegu otse kõnnisihhi suunas ning astumisel asetada kogu tallaga tasaselt maha. Rännakliikumisel tuleb eriti tähele panna seda, et kolonide edasiliikumine toimuks korrapäraselt, takistusteta ja seisanguteta, välja arvatud ettenähtud rännakpuhkused, sest igasugused pidurdused tarvitavad energia lisakulu, kuna seisangust liikumise algatamiseks kehalihaste rühmad peavad osa võtma, samuti ka edasiliikumise hoo, inertsuuse paraliisimisest, jääb kehalihaste ülesandeks kallutada raskuse keskust tahapoole. Energia kokkuhoiuks rännakkõnnil on soovitatav jalgu tõsta ainult niipalju, kuivõrd see on tarvilik tee konarluste ületamiseks, kusjuures jalad hoida põlvest veidi paindes, ning ülemine kehaosa pisut ettepoole kallutatult.

Nagu eelpool mainitud, kaldub keha tasakaalu hoidmiseks edasiliikumisel kordamööda parem- ja vasakjalale, mõjutades seega peale ettepoole kallutuste veel külgakallutusi. Ettepoole kallutused võivad energia lisakuluta kõikuda kuni 6 sm., ning külgakallutused 2—3 sm. piirides, sammu pikenedes suureneb ka ettepoole kallutuste kõikumine.

Koormus rännakkõnnil mõjutab liikumise kiiruse vähenemist sammu lühenemise

ga; mida raskem kandam, seda rohkem mõjutab see sammu lühenemist. Kui koormusega on sammu pikkus kergesti saavutatav 80 sm., siis koormusega 25—28 kg võrdub see suhteliselt 75 sm. Samuti avaldab mõju sammu pikkusele sõdurite kasv, iseäranis alumiste jäsemete pikkus, sest pikemad jalad edasiliikumisel, paenutusel ja sirutusel tavalise nurga all sooritavad pikema etteliikuvuse lihaste vähesel pingutusel, kuna rohkem lühijalgne peab selleks tööks vastavaid lihaseid pingutama rohkem, et saavutada vajalist sammu pikkust, ehk vastasel korral kiirendama jalgade liikuvust sammude tihendamiseks.

Rännakuil ja rännakkõndide harjutusil peab seda arvestama ning määrama väekoostise üldkeskmise pikkuse tasemele vastavalt ka sammude pikkus, et hoida ära kasutat energiakulu, lühemal sõdureil liig pika ja pikkadel sõdureil neile mitte vastava lühida sammu sooritamisel. Katsetuste alusel, milliseid toimitud mitmete riide sõjavägedes, võib nentida, et sammude pikkus 75—80 sm. harilikul rännakkõnnil ei nõua suuremat energia lisakulu lühemakasvuliselt või lühijalgsemalt sõdureilt, kui neid on selleks korrapäraselt treenitud rännakkõnni harjutustel.

On ju üldiselt teada, et edasiliikumise kiirus oleneb sammude arvust minutis ja nende pikkusest, s. t. võrdselt nende kahe teguri suurusest. Näiteks võib jõuda edasi tavalise kiirusega, tehes minuti vältel 80 sammu pikkusega 70 sm., ehk 100 sammu pikkusega 56 sm. Vastavalt edasiliikumise tempole ja sammude pikkusele muutub ka energia kulu, nagu see nähtub järgnevast tabelist, mis koostatud prof. Atzler'ilt eksperimentaalsete katsete ja laboratoorsete uurimuste alusel, mitmesugusel liiklemiskiirusel ja sammude pikkusel.

Sammude arv	Sammude pikkus sm.	Kõnni kiirus m/min.	Energia kulu ühe sammu sooritamisel väikses kal.	Energia kulu ühe minuti kõnni vältel väikses kal.
75	45,0	33,7	16,70	37,10
75	59,4	44,5	21,84	36,40
75	75,3	56,5	30,42	40,56
75	90,1	67,2	45,18	50,19
100	44,9	44,9	16,70	37,10
100	60,7	60,7	21,67	36,12
100	75,2	75,2	29,27	38,99
100	89,6	89,6	40,70	45,22
130	44,7	58,1	18,84	41,86
130	60,2	78,3	24,95	41,58
130	76,4	97,7	32,45	43,26
130	89,1	115,8	43,47	48,30

Tabelis mainitud andmeist nähtub, et energiakulu ühe minuti vältel käidud vahemaal muutub, olenevusest sammu pikkusest ja arvudest minutis. Arvude esimese ja viienda rea kõrvutamisel konstateerime, et kõnd 100 sammu minutis on ökonoomsem energiakulu suhtes, kui 75 sammu, selles mõttes, et tavalisel energiakulul saavutame esimesel juhul edasiliikumisel suurema kiiruse.

Et liikumise kiirust arendada, tuleb samme kiirendada ja pikendada, kuid sammude kiirenemist võib arendada ainult teatud piirini. Sammude sagenemisel kuni 150-ni minutis võib saavutada veel sammude pikenedmist ja edasiliikumise kiirenemist, kuid üle selle hakkab lühenema sammude pikkus ja vähenema edasiliikumise kiirus kõnnil.

Rännakkõnni kiirust mõjutavad veel mitmed teised tegurid: nagu sõdurite eel-treening, ilmastiku olud, maastik jne. Näiteks tugev vastutuul vähendab edasiliikumise kiirust, võrreldes hariliku olukorraga 20—25%. Vihma- ja lumesadu vastutuuleta 10—15%. Üldiselt mitte soodsa ilmastikuga, olenevalt meteoroloogilistest tingimustest, 30-km rännakvahemaa võib aega vajada hariliku 7½ tunni asemel 10 tundi, milliste asjaoludega rännaliiklemise korraldajail arvestada tuleb vajalike eesmärkide taotlemisel, eriti sõjaolukorras, et sõdurite energiat säästa lahinguliseks tegevuseks. Ei tohi ka unustada tavalistel kordadel vastava meeleolu loomist väsimuse ja teatava psüühilise depressiooni emaldamiseks, kui see sõdureis tekkivana nähtub. Nägime seda lähemas minevikus Vabadussõjas, võideldes meilt äärmiselt vihatud vaenlase „L a n d e s v ä ä r i“ vastu, kus sõdurid ilmutasid sangarlikku meelsust ja energiat, ehkki oli raskeid hetki äärmiselt tugeva füüsilise ja psüühilise pingega, kuid võidu joovastus, kättemaksu iha ülekohtuse pealetungi eest tiivustas energiat ning sõdurid ületasid sageli iseendid.

Organismi töö ratsionaalseks korrastiseks peab rännakkõnni harjutustel — treeninguil — järgmist tähele panema: 1) alates kõndi olgu keha seisang sirge, pingutuseta, kallutatud puusaliigendist vähe ettepoole; 2) käed küünarliigendist paindes 135° all; 3) jalad põlvliigendist pisut kõverdatud, nii et keharaskuspunkt oleks sirgest seisangust pisut madalamal; 4) sammudes tõsta jalgu ainult niipalju, kuivõrd see tarvilik teekonarluste ületamiseks; 5) jalatallad astumisel asetada maha võimalikult ühtlaselt ja pörutusteta; 6) hingata

vabalt läbi nina; 7) pikema sammu sooritamisel peab ka keha ülemine osa kallutama rohkem ettepoole, see vähendab ühtlasi keha kallutusi, säästes seega jõu kokkuhoidu.

Energiakulu.

Rännakingimused mitmesugustes olukordades, eriti sõjaajal, võivad nõuda sõdureit ülimald füüsilisi pingutusi. Seepärast peab teadlik olema energiakulu mõjutatus rännakuil rännakkoormuse hindamisel, et reguleerida seda vastavalt organismi füsioloogilisele toimele.

Lihaste jõul teostatava tööühiku mõõtva vahendiks on meeter-kilogramm ehk kilogramm-meeter (mkg), s. o. tööpinge, mis kulub ühe kilogrammi tõstmiseks ühe meetri kõrgusele. Katsed on näidanud, et inimene 8-tunnisel töö kestel keskmisel koormusel täidab 200.000 mkg, kuid raskemal töö kuni 300.000 mkg, ehk ühe sekundi vältel 6—8 mkg (hobusejõudu arvestatakse 75 mkg sekundis).

Võrreldes mõningaid tööalu sõduri rännaktööpingega, siis näeme, et rännak vastaval koormusel mitmekordselt ületab teisi teatud tööalu, nagu seda näha järgnevalt tabelist:

Tegevusnäide	(Rubneri järgi) Meeter-kilogr. arv (mkg)
10-tun. rännak koormuseta . . .	378.000
4- „ „ koormusel — 28 kg	417.000
8- „ „ koormuseta . . .	288.000
6- „ kanduri-ekspressi töö . . .	86.400
10- „ kaevuri töö	72.000
5- „ töö tänavsillutajal-tampijal	178.500

Seega sõdur täidab 4-tunnisel rännakkõnnil koormusega — 28 kg 417.000 mkg, ehk ühe sekundi vältel 29 mkg.

Elutoimuste teguriks on eluvahendite substantsne potentsiaal-energia. Praktilisel käsitlemisel selle energia mõõtva vahendiks on kalorimeetrika, s. o. soojuse ühik, mis tarvilik ühe kg vee soojendamiseks 1° C. (kg/kal.). Potentsiaal-energia peitub eluvahendite substantsilis-keemilistes ühendites, milline toime kohaselt suundub kineetilisse energiasse. Toitained põlevad organismis süsi- ja vesinikuks, millistes pole enam potentsiaal-energiat, s. t. suunavad organismile kõik võimaliku energia tagavara. Üldiselt läheb kaduma eluvahenditeks kasutatavaist toitainetest 25% ainetevahetus- ja seedeprotsessis, kuna umbes 75% jääb organismi soojuse ja töö toimeks.

Uurimustel on selgunud, et sõduri päevane energiakulu garnisoni teenistuses

Pilte Vabadussõjast.



Positsioon Narva rindel.

kõigub keskmiselt 3.400—3.600 kg/kal. piires, suvel laagri perioodil kuni 4.000 kal. 30 km rännakul normaaloludes koormusega 27 kg. Zuntzi ja Schumburgi andmeil saksa sõdur kulutas öö-päeva vältel keskmiselt 4.260 kg/kal. Energia kulu rännakul mõjutavad veel mitmed eritingimused: nagu keha raskus, kandami raskus, liikumiskiirus, teestik, eeltreening, ilmastikuolud jne. Samuti mõjutavad energiakulu isiku individuaalomadused. Näiteks rännakul, tavalisel koormusel, 55 kg-lise kehakaaluga sõdur vajab suuremat energiakulu kehakaalu üksusele, kui sõdur 65—70 kg kehakaaluga.

On tõestatud, et inimene vajab ööpäevaks 1 kg kehakaalu kohta: absoluutses rahu 22—25 kg/kal., eluruumis kergel töö 32—38, keskmise pingega tegevusel 35 kuni 45, ja raskemal töö 50—70 kg/kal. Seega täiskasvanud inimene 70 kg kehakaaluga vajab $40 \times 70 = 2.800$ kg/kal kergemal töö või tegevusel. Et rahuldada organismi tarvet vajalise arvu kaloritega, peab toitainete kvantumi keemiline koostis võimaldama vastavat kalorete hulka potentsiaal-energia tarbeks, arvestades seda,

et üks gramm rasva annab 9,3, üks gramm valku 4,1 ja üks gramm süsivesikke 4,1 kg/kal.

Mitmekesisel lahingulise väljaõppe teotsemisel energiakulu muutub väga tunduvalt, nagu seda võib panna tähele järgnevalt tabelist:

Liikumise moodus.	Üldenergia kulu 1 min. kg/kal.	Protsentuaalne suhe algvahet.
Kõnd 110 sammu min.	4.848	397
„ gaasimaskis (110 sammu min.)	7.324	600
Kiirkõnd (140 s. min.)	10.819	887
Täägivõitl. jooksuga	19.477	1.596
Takistustega kombineeritud edasiliikumine	22.462	1.825
Roomamine	24.907	2.041
60 meetri jooks	45.350	3.417

1000-meetriline rännak tasasel teel tarvitab 1 kg kehakaalu kohta 0,544—0,563 kg/kal. Seega 70 kg kehakaaluga sõdur vajab 75-meetrilisel liikumiskiirusel minutis (4,5 km tunnis) ühe km pikkusel teel $0,563 \times 70 = 39,4$ kal. ehk 3,0 kg/kal.

minuti kestel. Koormusega 22 kg 3,9 kg/ kal. minutis, ehk tunnis 232,28. 28 kg koormusel min. 4,2 ehk tunnis 252 kg/kal. Eri-nevusi energia kulus mõjutavad tähelepan- daval rännakteestiku iseärasused: nagu märke tõusmine ja laskumine, liivane maa- pind jne. Kuivõrd ilmastikuolud energia- kulu mõjutavad, nagu vihm, pori, lumi, vastutuul jne., pole eksperimentaalselt uurit- tud, kuid empiirilised ja teoreetilised kaa- lutlused lubavad oletada, et need mõjuta- vad rohkelt energia lisakulu. Eriti tõuseb energia kulu väsimuse mõjul. Väsimuse tunne ilmub aegamööda vastavalt füüsilisele ja psüühilisele pingele, kui aga tegevus- või rännaksiht on huvitav ja kaasakiskuv, siis väsimuse tunne ei ilmne nii kiiresti. Zuntzi andmeil energiakulu 1 kg kehakaa- lule ja 1 km käidud teele tõuseb väsimuse mõjul järgmiselt:

Rännakpäevad.	Energiakulu Rännakalgul	algvahetuseta Rännaklõpul
Esimene	0,588	0,646
Teine	0,522	0,661
Kolmas	0,664	0,669

Kehavigastused, millised tekitavad va- ba liikumist, mõjutavad energiakulu roh- kenemist edasiliikumisel järjekindlalt. Näi- teks jalavigastused, hõõrdunud jalg jne. põhjustab energia lisakulu 20—30% ja veel rohkemgi, olenevalt vigastuse raskusest. See on seletatav sellega, et teatud liikme või kehaosa vigastusel saavad töösse rakendatud mitmed teised vastavad lihasküh- mad, vigastatud koha kaitsmiseks ja abis- tamiseks. Selletõttu tuleb rännakul panna rõhku eriti profülaktilis-meditsiinilistele nõudeile.

Üldiselt rännakkõnni ratsionaalne teh- nika ja järjekindel treening vähendab tun- duvalt energia kulu. Laboratoorseil katseil on tõestatud, et treenimata organism eris- tub 1 m/kg tööl, 1 sekundi vältel süsinikku (C O₂) 0,215 sm³, ja pärast 2-kuulist tree- ningut ainult 0,098 sm³, s. o. kaks korda vähem. On ju vastuvaidlematult selge, et füüsilise tegevuse, koordineeritud liigutuste ja elundite koostöö järjekindel arendamine vähendab ebaproduktiivset energiakulu ja suurendab organismi vitaalsust.

Rännakmõju organismi füsioloogilisele toimele.

Rännak mõjutab kogu organismi elun- dikku intensiivsemale tegevusele, peamiselt hingamis- ja vereringemiselundeid, et va- rustada kehakudesid eluvahendite substant-

sidega ja eemaldada sealt süsinikku ja muid lõpp-produkte lihaste tööst. Hingamisfaa- sid tihenevad ja hingamine muutub süga- vamaks vastavalt lihaste töö intensiivsu- sele, varustades niiviisi lihaseid vereringe kaudu hapnikuga ja kõrvaldades väljahin- gamisega verre kogunenud süsihappugaasi. Tarvidus sissehingatava õhu järele tõuseb vastavalt töö või liikuvuse intensiivsusele, nagu seda näitavad järgmised andmed:

Töö moodus.	Sissehingatava õhu tarvidus minutis.
Puhke olekus	5 lt.
Seisul, rahulikus olekus	6 lt.
Aeglasel kõnnil	10—12 lt.
Märke ronimisel	15—20 lt.
Jooksul	50 ja rohkem lt.

Harilikult loetakse hingamisfaaside sa- genenist kuni 30-ni minutis äärmiseks, kuna üle selle on juba tervisthäiriv. 15 min. sei- sangu või puhke kestel peavad hingamisfaa- sid muutuma jälle normaalseks, kui kop- sudes pole mõnda patoloogilist defekti. Jse- äranis on tähelepandav hingamisfaaside sa- genemine ja südamegevuse kiirenemine treenimata sõdureil, kes pole harjunud lii- kuma koormusega. Seepärast on väga täht- sad vastavad treeningud, kus juhtida tähe- lepanu õige hingamistehnika arendamisele, see avaldab kaunis kiirelt positiivset mõju südamegevuse võimsusele, sest treenitud isikuil on harilikult südame töövoime palju suurem, mis avaldub peamiselt südame löö- gi (Schlagvolumen) mahus, suhteliselt pulsi vähesel sagenemisel (kuni 1/3). Tree- nimata isikuil südamegevuse pinge või kiirenemine avaldub aga pulsi sagenemisel, milline nähe tekib südamesoigu lühenemise arvel. See omalt poolt mõjutab südame mittekorralikku täitumist verega veenidest, lühendades seega südame puhkeagea ning mõjutades halvavalt südame ja organismi töövoimet, kuna treenimata isikuil võib puls tiheneda rohkem kui kahekordselt, löögi- mahu muuteta. Terve südamega isikuil peab puls rahunema normini 10—20 mi- nuti vältel peale füüsilist pinget, ning ei tohi ületada rohkem kui 120 tuiget minutis.

Rännaktöö mõjul suureneb organismis kiiresti soojuse produktsioon. Mida inten- siivsem ja pingutavam lihaste töö, seda rohkem tekib soojust kehakudedes, iseära- nis veel siis, kui soojuse kiiritlus ja vee au- ravus naha kaudu on takistatud sooja ja niiske välise õhu ja mitte vastava riietuse mõjul. Katsetuste najal on tehtud kindlaks, et 25—30 km rännak lahingvarustusega soojal ilmastikul võib sõduri kehakaalu ka-

handada 3.000—4.000 grammi, organismist vee eristumisel higina. Vastav järjekindel eeltreening, kindla joogidistsipliini pidamisega kergendavad tunduvalt rännaktööd, vähendavad liigset higistavust, säästes seega energia kokuhoidu tarbekorraks vastavaks tegutsemiseks, ning vältides mitmesuguseid terveiselisi häireid, eriti seedeelundite haigestuvusi.

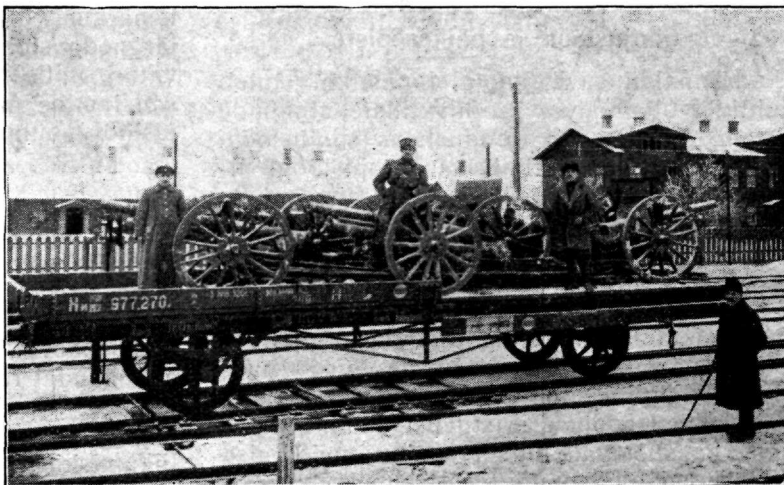
Ebakorrapärane ja organismi füsioloogilisele toimemele mitte vastav veehulga tarvitamine vähendab janutunnet ainult selleks korraks, küllastades organismi liialt vedelikuga, see raskendab hingamis- ja vereringemiselundite normaalseid funktsioone. 25—30 km rännakkestel keskmisel koormusel ja õhu temperatuuril (15—20°) võib arvestada veekadu organismist higieristuvusel 2.500—3.500 grammi, ehk ühe tunni vältel 400—600 gr. Higistumisel aga ei vaesestu organism ainult veest, vaid ka muudest keemilistest aineist, iseäranis sooladest, soolad aga etendavad tähtsat osa organismi füsioloogilises protsessis, eriti veebalansi reguleerimisel pingutaval füüsilisel tööl.

Veekadu organismist 1000—1500 grammi ei tekita inimesele erilisi häireid, peale kuivusetunde suus ja kurgus. Seetõttu rännakkõnni esimese 2—3 tunni vältel pole soovitatav juua, arvestades seda, et tunni kestel eristub higina vett keskmiselt 400—500 grammi. Tähtendatud kordadel on soovitatav loputada suud ja kurku ainult paari lonksu veega.

Kolmandal ja neljandal rännakupuhkusel, kui organismi veebalans on kahanenud 1000—1500 grammi, võib iga sõdur oma veetagavarast joomiseks ära kasutada 200—300 gr. Tuleb alati meeles pidada seda, et joomismõnusi ei lubataks rännakkõnnil, vaid ainult ettenähtud peatusil, siis kui organism on juba 6—7 minuti kestel rahunenud. Juua aeglaselt, väikeste sõõmudega, hoides kauem vett suus.

Ettenähtud pikemal rännakpeatustel, kui sõdurid on juba natuke puhanud, võib juua 3—400 gr. vett. Täielikult rahuldada janutunnet ainult enne rännakule asumist. Kusjuures isiklikud veepudelid jälle hästi puhkaks loputada ja täita joomiseks määratud

Pilte Vabadussõjast.



Meie sõjasaak Tapal.

kõlvulise veega. Edasirännakul peale pikemat puhkust, või n.ö. lõuna vaheaega teisel- ja kolmandal rännakupuhkusel võib lubada juua isikl. veetagavarast mõlemal korral 200—300 gr.

Nagu eespool mainisin, eristub organismist ühes higiga ka soolad ja muid keemilisi aineid (higi sisaldab 0,6% soola). Arvestades, et 25—30 km rännakvahemaal vastaval ilmastikul eristub organismist higina vett keskmiselt 3000 gr. sisaldavusega 0,6% soola, oleks seega soolade kadu 18 gr. Organismi liigne vaesestumine sooladest mõjutab aga nõrgestaval lihaste töövõimet ja vähendab energisust, eriti pingutaval füüsilisel tööl, sest koed ei ole suutelised enam vett pidama, mille tõttu alaline janutunne ei taha kaduda, kuna joodud vesi väljub sisemusest kiiresti nahapinnale, nahapooride ja higinäärmete kaudu. Seetõttu on soovitatav neil kordadel kui ette nähtud pikem rännak ja ilmastik selline, mis soodustab rohket higistamist, anda sõdureile soola 5—6 gr. enne rännakule asumist. Soola tuleb sisse võtta kohe peale söömist (arvestamata maitsekohaselt toidus olevat soola), raputades seda võileivale. Sel moel sissevõetud lisasool ei suurenda janutunnet, nagu seda harilikult võiks arvata, vaid vähendab seda vastavais olukordades või n.ö. eemaldab janu tekkimist seetõttu, et koed on võimelisemad pidama vett, vähem higistub keha, ning suureneb organismi energia tagavara. Rännakvältel peale lõunast toidustamist, kui ilmastik tavaline ja rännakolukord raske, tuleb soola sissevõtmist korrata vastavalt hommikusele nor-

mile. Iga kord peale lisasoola sissevõtmist juua vett rahulduseni.

Soojuslõök ja päikesepiste.

Rännakul suvel soojal ilmastikul tuleb juhtidel olla valvel profülaktiliste abinõude ettenägelikkuses ja soodustusis soojuslõõgi ja päikesepiste vältimiseks. Soojuslõõgi nimetusel mõistame teatud haiguslike nähete või tervislike häirete kompleksi, mis ilmnevad liigest soojuse mõjust peajule. Soojuslõõki põhjustavad järgmised asjaolud: 1) õhu kõrge temperatuur, 2) õhuniiskus, 3) tuuleta ilm, 4) liig pingutav füüsiline töö ja väsimus, 5) vastava treeningu puudus. Mainitud põhjustest mõned takistavad kehast soojuse eristuvust, kuna teised jälle kaasustavad liigest soojuse tekkimist. Nende asjaolude mõjutusel ilmneb organismis järjekindel soojusetõus, mis lõpuks kutsub esile soojuslõõgi, kui pole profülaktilisi abinõusid nähtud ette või võetud tarvitusele. Soojuslõök ilmneb kiiremal neil, kes kannatavad mõnesuguse tervisliku häire all, nagu jalavigastused — hõõrdunud jalad, seedimiselundite funktsionaalsed häired, liigne väsimus, kõhutühjus jne.

Soojuslõõgi ilmnemisperioodil võib panna tähele kõikuvat ja mitte korrapärast sammu, liigest higistavust, kindlusea liigutusi ja näo kahvatust. Puls kiireneb ja nõrgeneb, ning hingamisfaasid muutuvad ebakorrapäraseiks. Selliste nähete nentimisel tuleb sõdur kohe rivist eemaldada, temal seljast kandam võtta, avada krae ja kuuenööbid, ning kosutada värske veega. Raske- mail juhtudel, s. o. kui tabanud soojuslõök ja isik langenud meelemärkuseta maha, tuleb kiiresti asetada teda varjulisse kohta ning hingamise lakkamisel teha viivitamata kunstlikku hingamist ja anda käepärast olevaid südant ergutavaid vahendeid.

Soojuslõõgi ärahoidmiseks rännakuil selleks soodsal kuumal ilmastikul tuleb pida silmas järgmisi asjaolusid: 1) rännakule asuda hommikul vara ning keskpäeval pida puhkus- ja söögiaega päikesekiirte eest varjumist võimaldavas kohas, 2) liikumist korraldada hõredamas reastuses, 3) lubada krae- ja kuuenööpe avada eest, 4) vahetada perioodiliselt eel- ja äärtelkäijaid rännaküksuse keskosadega, 5) pida iseäranis kindlat joogi distsipliini, 6) korraldada salajast valvet nõrgajõuliste jälgimiseks.

Päikesepiste võib ilmuda ainult siis, kui päike kuumalt paistab katmata pealaele, mis tekitab liig rohket veretungi peajaju, nagu hakkab sel juhul iseäraliselt puneta-

ma, ilmnevad valud peas ja virvendus silmade ees ja nõrgeneb südametegevus. Meelemärkus võib siin järsku kaduda ning järgneda südame ja hingamiselundite halvatus, mille järelduks harilikult surm. Abistamine on tavaline abistamisega soojuslõõgi puhul.

Õine rännak.

Sõjatehnika edust tingituna tekib tulevikusõja oludes veel rohkem kui senini tarvidus varjumise mõttes sõjaväeosade liiklemisi ja ümberpaigutusi korraldada öösiti, kuna päeval on see lennuväe kallaletungi võimalustel raske teostada, nii rindel kui ka tagalas. Öised rännakud on aga palju väsitavamad kui päevased, samuti väheneb öösi liikumiskiirus kuni 25%, võrreldes päevase edasiliikumiskiirusega, mida tuleb arvestada. Et vältida sõdurite uinumist ja maha jäämist, ei korraldata öösi pikemaid rännakpuhkusi, kuna lühiaegseiks puhkusteks valitakse varjumist võimaldavad kohad. Öiseil rännakuil paigutada kolonnide etteotsa füüsiliselt tugevamaid ja hea nägemisega sõdureid, kuna nõrkade järgi tuleb valvet korraldada. Öistel rännakuil on väga tähtis see, et sõdurid oleksid enne rännakule asumist hästi puhunud, see võimaldab kiiremat edasiliikumist ja säästab energia tagavara vajaliseks tegutsemiseks.

Talvine rännak.

Talvel raskendab rännakut lumi, külm, libe tee jne., seetõttu talvel teostatavad rännakud on lühemadistantsilised kui suvel. Talvine rännak suurendab tunduvalt energiakulu teeolude ja ilmastiku mõjustusel, nagu lumine ja libe tee, kuna külma kaitseks peab sõdur riietuma soojemalt, mis takistab liikumise vabadust ja suurendab koormust, vajades seega energia lisakulu. Peale tähendatud asjaolude peab osutama rohkem tähelepanu sammu suunale, et hoida libisemistest, pingutades seega rohkem närvi- ja lihaskava.

Taktikalisel kaalutusil tuleb sagedasti valida ka teedeta suundi, kus sügav lumi võib edasiliikumist hoopis takistada. Sääraseil juhtudel on soodsamaks edasiliikumisevahendiks suusad, millistega tuleb väeüksusi varustada, seep. suuskadel liiklemist igal soodsal võimalusel sõdureile õpetada. Suusktreeningud on füsioloogiliselt veel parimaks vahendiks kogu organismi funktsioonide arendamiseks ja tugevdamiseks.

Suuskaudel liiklemine toimub palju kiiremini (soodsais oludes 6—8 km tunnis)

ja hoiab rohkelt energiakulu võrreldes kõniga tavalistes olukordades. Suusmatkal tuleb määrata teerajajaks ja piilureiks (sõja korral) väeüksuste etteotsa rohkem treenitud ja füüsiliselt tugevamaid sõdureid.

Talvene rännak erineb suvisest veel sellega, et rännaküksuste eel ja külgedel käijail on raskem kui keskosadel, seetõttu peab neid teatud vaheaegade järgi vahetama. Rännakule asumisel külmal ilmastikul hoolitseda, et sõdurite riietus ja jalatsid oleksid korralikud, iseäranis kuivad ja puhtad peavad olema jalad, jalarätid ja sokid. Kõrvad, nina ja põsed määrada vaseliiniga, või mõne muu vastava rasvaine, vaseliinitamine on soovitatav iseäranis neile, kes

ruttu higistavad ja kehverelised, et ära hoida vastavate kehaosade külmumist.

Kokkuvõttes võib tähendada, et lahingvarustusega rännakkorras liiklemised vajavad sõdureilt suurt energiakulu ja organismi funktsioonide kohanemist. Seepärast sõdurite väljaõppeil, rännakkõndide ja matkade harjutised peavad evima kaunis rohket tähelepanu igal aastaajal. Tervishoiulistele nõuetele vastava järjekindla treeninguga võib sõdureis arendada omadusi ja kogemusi rännakuid sooritada igas olukorras vähema energiakuluga ja tervislike häireteta, ning olla võimas ka vajalistel kordadel peale pikema rännakuid tagajärjekalt getutsema.

Suusatamisest.

Kuidas õpetada suusatamist.

Leitnant K. Talpak.

Meie talved viimastel aastatel, kõrduvalt lumekehvad, on meil seniks otsustavalt pidurdanud suusatamise edu, mille arenemine õieti algas hoogsalt 4—5 talve tagasi.

Meie suusatamise senises arenemises, tema massidesse viimisel, on vastuvaidlematult määrav ja ainuvalitsev osa olnud kaitseorganisatsioonide, peamiselt kaitseväge ja kaitseliidu sellekohasel töö, seda suusatamise väljaõppega kaitseväes, kaitseorganisatsioonide vaheliste võistlustega ja suusavalmistamise kursustega kaitseliidus. Eriti küll viimaseid tuleb pidada suurimaks tõukejõuks suusatamise rahvasse viimisel, sest nüüd on head suusad kättesaadavad igale ja kõigis maanurkades.

Kaitseväes suusatamise väljaõppe alusteks laiemas ulatuses on loomulikult: riviüksuste väljaõpetamine lahingtegevusteks suuskadel ja suusatamine kui kehalise kasvatusala.

Oleks vast ideaalne, kui suudaksime kord kogu oma jalaväge talveks suuskadele asetada, sest suusad võimaldavad hüvedena teedest sõltumatust ja võrreldes jalakäijaga suuremat kiirust, mis võib ainult kasuks olla meie kaitsevägele. Praegu meie seda ei saaks läbi viia sel lihtsal põhjusel, et kaitsevärke teenima tulevad noored rõhuvas enamuses ei oska suusatada. Ja üksikute

osadegi suuskadele asetamisel, nende taktikalisel kasutamisel on takistavaks asjaoluks puudulik suusatamistehniline oskus.

Ei oleks õiglane, kui meie seniste kaitsete tulemustel juba kiirustuksime kauge-
maulatuslikkude otsuste tegemiseks, kui võrd on suusad meie kaitseväes ühel või teisel juhul kasutatavad, sest need otsused kujuneksid praegu küll vististi pessimistlikudel kaalutlustel.

Seda suurema kohusetundega peame süvenema aga kaitseväge suusatamistehnilisse väljaõpetamisse. Küll ei saa meie ajateenija ealist selle ühe talvega hästi suusatama õpetada, kui ta varem suusatada ei osanud, kuid tubli töö juures armastuse ja julguse asja vastu saab ta siit kindlasti. Neile, kes varem suusatanud, tuleb metoodilise järjestusega kätte õpetada kindlat stiili ja sõidu osavust. Kui veel väeosades oleks läbiviidav maanoortele suusavalmistamise õpetamine, küll siis kaitseväge teenistusest kojuläinud noored selle eest hoolitsevad, et pikapeale hakkab tulema ikka rohkem ja rohkem ajateenijaid, kellega võime suuskurüksustes õppuseid suusatamistehniliselt alata sealt, kus praegu lõpetame.

*

Seni on jäänud puudulikuks meil sõidatav suusatamistehnika. Meie enamuses ei sõida veel head, mehaanikaliselt läbimõel-

dud põhisuusatamisviisi, seda kerget, paendlikku, väheväsitavat n. n. „soome stiili“, millega võimaldub sõita pikemaid kaugusi lühema aja ja vähema jõukuluga. Meie ei sõida küllalt ökonoomselt, vaid vana „ra-belemise stiili“, olles rõõmsad, et niigi edasi jõuame.

Allpool kirjeldatud viis n. n. „soome stiili“ kiireks kätteõpetamiseks on tegelikus töös kolme talve kestes andnud rahuldavaid tulemusi ka vähem arenenute juures.

Põhisuusatamisviisiks on kordamööda tõukamise viis, millega kaetakse enamik sõidumaast. Kõik teised suusatamisviisid on tarvilikud lühikest aega eri-olukorras. Nii — korraga tõukamise viis allamäge sõites ja kordamööda tõukamise viis vahe-sammudega käte puhkamiseks. Neil teistel suusatamisviisidel ei ole algõpetuse juures olulist paika.

Õpetamisega alatagu tasasel väljal (või õppeplatsil, spordiplatsil), õpilased rivistatud joonele ühte viirgu ühe suusa pikkustele vahedele. Õpilaste arv tunnis ei tohiks ületada rühma.

Põhisuusatamisviisi õpetamisele asudes enne kõike instruktor demonstreerib seda, sõites 2—3 korda rivi eest 10—15 m kauguselt mööda. Siis seletab, näidates juurdelisatud, jämedate joontega tõmmatud *jooniseid, või vastava demonstratsiooniga:*

Ei ole õige, kui püüame edasilibisemiseks hoogu saada tahajäänud jala hooga juurdetõmmamisega (joon. 1), vaid vastupidi — libisemise hoo peame saavutama tahajääva ja keharaskust kandva jalaga hoogsalt taha-alla tõukamisega (joon. 2), nii kui see sünnib kujukalt uisutamise juures. Täienduseks sellele instruktor ühes



Joon. nr. 1.

Joon. nr. 2.

vastava seletusega demonstreerib suuskadel uisutamise hoovõtmist, asetades tahajääva jala suusa sõidusuunale 45° nurga all pool-põiki väljapoole ja toetudes selle siserivale, tõukab keha raskuse ettelibisevale suusale. Lisab aga juurde, et suusatamisel peame tegema samase tõuke otse taha-alla, jättes suusad rööbiti ühesuusalaiusele vahele ja toetudes tervele suusatallale.

Demonstreerides veel kord aeglase ja viimistletud liigutustega põhisuusatamisviisi, instruktor alustab selle kätteõpetamist õpilastele osade kaupa alljärgnevas järjekorras:

1) Kõigil kepid käest ära panna, tor-gates neid endast paremale (vasakule) lumme. Instruktor asub rivi ette, keskele, 10—15 m kaugusele. Algab jala tõukava töö äraõppimine, tõugates esialgu ainult ühe ja sama jalaga, keppide kaasabit. Harjutame esimesena näiteks parema jalaga tõukamist:

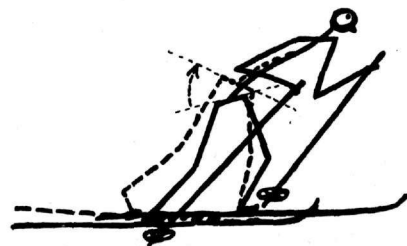
Keharaskus lasta paremale jalale; vasak jalg viia labajala pikkuselt ette; põl-ved kõverdada nii, et reie ja sääre pikenduse vahel tekiks umbes 60° nurk; käed hoida vabalt (parem kui keppideta sõidu juures kätest üldse ei räägitaks, lastes igal õpilasel kätega töötada loomulikult iseseisvalt, et kogu tähelepanu koondataks jalgade tööle; keha kallutada ette. — See oleks algseis (joon. 3).



Joon. nr. 3.

Algseisust parema jalaga taha-alla tõugates ja ühtlasi teda põlvest sirutades ning puusast tõstes, anname keharaskuse üle ettelibisevale jalale, missugune libisemisel ka veidi sirgub. Parem jalg lõpetab tõuke varvastega, sulavalt üle minnes jala lõdvale ja aeglasele juurdetoomisele vasakule jalale. Tõuke lõppedes ei saa ära hoida suusakanna kerget kerkimist.

Tõukel, hiljem ka keppidegagi töötamisel keha õlgadest ei pöördu. Küll aga pöörduv keha puusadest tahajääva jala puusa taha pöördumise ja üleskerkimisega (joon. 4). Just puusa tõstmise ja pööramise teadliku rõhutamisega saame õpilastes kätte sama jala sulava ülemineku



Joon. nr. 4.

tõukelt libisemisele ja sellega üldise sulava libisemise. Puusade töö näitlikumaks tegemiseks instruktor, hoides keha ees kõhuõõnsuses suusakeppi rööbiti puusadest läbiminevale mõeldavale teljele, tõukel jäljendagu kepiga kaasa puusade telje pöörlemist ümber keha pikutelje.

Vasakul jalal libisemise lõppedes toob õpilane parema jala sammuga endisele kohale vasaku jala taha, annab keharaskuse paremale jalale, kõverdab põlved, keha endiselt kallutatud ette, ja alustab uut tõuget sama, parema jalaga.

Nii esimese kui iga järgneva tõuke alguse instruktor märgib vilega ja kõik õpilased teevad tõuke korruga. Instruktor liigub kaasa viiru taga ja vajaduse järgi parandab üldisi vigu, õpilasi vilega peatades.

Kui õpilasel tõukav jalg libiseb tagasi, mis on iseloomulik algajale, väikese hoo tõttu, siis soovitada keha hoida enam püsti (põlvist endiselt kõverdatult).

Liikudes samm-haaval üle platsi 50 kuni 100 m, pöörata viirg ümber, joonduda ja alata liikumist tagasi, ikka vilega iga sammu algust ära märkides. Tõuke takt olgu küllaldaselt aeglane, et õpilasi sundida pikalt libistama. Tõuke takti vilega märkimisel hoitakse ära algajale omane segav rabelemine ja luuakse kindel tunni distsipliin, mis omakorda võimaldab lühikese aja jooksul õpilasel liigutusi automatiseerida.

2. On tõuge parema jalaga kõigil enam-vähem käes, asuda vasaku jalaga tõukamise õppimisele samal viisil.

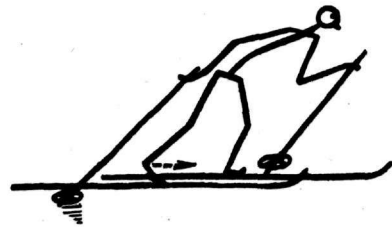
3. Järgneb kordamööda mõlema jalaga tõukamine. Tundi vahelduse toomiseks harjutatagu seda rajal. Selleks instruktor sõidab sisse 100—150 m pikkuselt kaks rööbiti rada 10 sm vahega. Instruktor asub radade vahele, keskele, ja laseb õpilasi sisesõidetud rajal ühes suunas, üksteisest kahesuusa vahedel enda ümber sõita, sealjuures jälle vilega sammu algust märkides. Tarbekorral üldiste vigade parandamiseks õpilasi peatada.

On õpilased juba harjunud ühtlase, aeglase taktiga, laseb instruktor õpilasi sõita vabalt, igaühte enda rütmi järele, parandades temast mööduvaid õpilasi üksikult. Tingimata tuleb nüüdki takistada õpilasi samme kiirustamast.

4. Koostööd jalatõuke ja kepitöö vahel alustatakse õppima alul ühe kepiga. Tõukavad ühtaegu samapoolne jalg ja käsi (joon. 4). Nii siis, kui kepp võetakse paremasse kätte, harjutatakse ainult parema

jala tõuke ja parema käe kepi käsitamise koostööd. Jalgade asetus ja keha hoid samane kui p. 1. kirjeldatud algseisus; kepp toetub maha vastaspoolse (vasaku) jala kohal, kallutatult ette ja jääb peagu selle sama nurga alla kogu tõuke ajaks. Vasakul jalal ainult libistame. Tõuke lõppedes toome parema jala ja kepi sammuga endisele kohale ja alustame uut tõuget.

Kepi tõuge algab sujuvalt ja lõpeb tugevalt, peagu rabades. Sealjuures keppi hoidev käsi teeb tõuke lõpul randmest järsu pöörde sisse, keha poole, seades seega käsivarre ja kepi ühte suunda, mille läbi kepi toetus kandub otsejoones kehale (joon. 5). Harjutada õpilastega joonel, ühes viirus.



Joon. nr. 5.

5. Kui on harjutatud tarvilisel määral ühe kehapoolega tõukamist, võtta kepp vastaskätte ja asuda teise jala ja käe koostööd õppima.

6. On instruktor kindel, et igal õpilasel on arusaadav ja enam-vähem käes:

- a) jalatõuge taha-alla,
- b) tõukava jala puusatöö ja jala lõtv ettetoimine,
- c) kepi õigeaegne ja õige nurga all mahapanek ja
- d) kepi tugev lõpptõuge, siis alles laseb ta õpilasi alata mõlema kepiga kordamööda tõukamist iga sammu järele.

Harjutada p. 3. kirjeldatud rajal, alul jällegi vile järgi, hiljem vabalt. Sundida ikka õpilasi teadlikult pikalt libistama, et neil jääks aega igal sammul enda liigutuste kontrollimiseks, missugune on ainuõige liikumisviis.

Kuipalju sellest instruktor õpilastele esimeses tunnis kätte õpetab, on tema enda otsustada. Vähemalt kolm esimest tundi tuleb aga täielikult pühendada põhisuusatamisviisi õppimisele. Järgnevates tundideski tuleb tunni algul osa aega pühendada põhisuusatamisviisi süvendamisele eespool loetletud osade järjekorras ja siis üle minna mäesõidule, matkale jne.

Muus osas suusatamise kui kehalise kasvatusena tunni läbiviimise kohta on ilmu-

nud juhiseid „Sõduris“ nr. 7/8 1934. a., art. „Kaitseväe kehalise kasvatus tundidest“.

Meie viimaste aastate lühikeste ja lümevaeste talvede tõttu tuleks suusatamise õpetamisega ka ajateenijatele alata juba esimese lume tulekul. Selleks valida tundide läbiviimisel tasane heinamaa, kus ei leidu mutimulla-hunnikuid ega kive. On

parem, kui sellisel juhul kasutatakse vane- maid suuski, kuid ka hästi määritud (alt tu- gevasti põhimäärdega), headele suuskadele ei tee selline sõit mingit viga.

Väeosade majandusülematele aga üks palve: leida võimalusi väeosas rohkemal arvul suuskade isevalmistamiseks.

Vaenlane põgeneb.

Kilde meie pealetungist jaanuaris 1919.

Kas tõesti sellest on juba möödunud 16 aastat, mil tõkestati punaväe laviini sissetung Eestisse, ja vabadustarmastaja rahva ohvrimeelsemad pojad asusid ise pealetungile! Tundub, nagu oleks see olnud alles eile — nii selgesti on vajutatud mällu üksikud episoodid tollest heroilisest ajajär- gust, mil oli kaalul meie rahva saatus.

Hiljemini oleme huviga uurinud pöör- depunkti lahinguid. Kui kuuleme sõnu: Aidu, Kärstna, Priske, Kehra, Vetla j. m., siis meie mõtted ei lenda üksi nimetatud maastikuliste esemete juurde, vaid silmade ette kerkib ühtlasi pilt meie suurejoonelise pealetungi algusest jaanuaris 1919. Nende sündmuste kohta ajakirjanduse veergudel mitmel puhul on antud üldisi ülevaateid ja lahingute kirjeldusi. Seepärast alljärgne- vas piirdume vaid mõningate episoodide edasiandmisega, mis valgustavad Tallinna, Tapa, Tartu raudtee suunas pealetungijate tegevust, kohalike elanike meeoleolu ja tä- helepanekuid.

*

K e h r a lahingus 4. jaan. löödud puna- kaart taandus segaduses. Neid jälitati. 6. jaan. saadi J ä n e d a l sõjasaagiks terve patarei ja Rägaveres raske suurtükk. Järg- neval päeval jõuti Lehtse. 8. jaan. arendati edu Tapa suunas. Lehtse jaama lähedal olev P r u u n a mõis vallutati lennult. Kohalikke elanikke mäletab sünd- mustest selles rajoonis järgmist.

P r u u n a mõisa end. kutsar jutustab: „1918. a. dets. lõpul tuli mõisa puna- väe osa, mis koosnes peamiselt jalaväest. Elased siin nädalapäevad õige uhkelt: põ- letasid mõisa mööblit ja prassisid. Neil oli kaasas ka naised, kes käisid siin ringi, punased lindid rinnas. Uhkustasid nipsa- kalt, et varsti jõuavad „Tallinna mõisa“ lossi.

Üks tuba oli punastel eluruumiks. Tei- ses toas käisid omi loomulikke asju toime- tamas — ja samas keedeti ka süüa.

Päev enne Eesti sõjaväe sissetulekut anti punastele toidumoon kätte. Jõudis õhtu. Kõlasid suurtükipaugud. Kuulid kuk- kusid mõisa parki. Lossist jooksid kõik välja. Jäi ainult vaht. Vähe hiljem lasti suurtükist Lehtse poolt, ja otse lossi pihta. Vaht jooksis minema. Mõis oli tühi. Nii lasti lossi pihta umbes 8 mürsku. Kolm neist langesid katusest sisse, üks viis lipu- varda minema. Pimenes. Kostasid veel mõned püssipaugud. Jäi vaikseks. Öö möö- dus rahulikult. Järgneval hommikul eest- lased vallutasid mõisa.“

Kodanik R o b a c h teab rääkida:

„Pruuna mõisa punaste ikke alt vabas- tamise eelõhtul tuli mõisa punastele abi- jõude umbes 150 meest viie kuulipildujaga. Üks kuulipilduja asetati silla juurde, teine sepapaja lähedusse, kolmas ojal olevale suurele sillale, neljas pargi nurka ja viies härrastemaja lähedusse. Öö möödus vaik- selt. Äkki hommikul kuulsin Lehtse jaama poolt suurt kisa ja laskmist. Punased jook- sid minema, jättes kuulipildujad maha. Sepapaja juures oleva kuulipilduja juurest jooksis kaks punakaartlast minema. Viis punakaartlast olid jooksnud talli. Eestlased leidsid nad sealt ja viisid oma soomusron- gile. Kaks punast jooksis puusepa tupp- a, kus, nagu pärast kuulsin, peidus olnud kuni järgmise päeva õhtuni. Sama puusepa toas oli punastel olnud ka telefon. Enamlastel jäi mõisa maha veel kahehobuse vanker kuulikoormaga ja teine samasugune van- ker kalakoormaga.

Punakaardi põgenemise järele ootasime ikka suuremal arvul eestlasi mõisa tulevat,



Kehra lahing.

kuid selgus, et rohkem neid polnudki. Mina nägin nelja meest, kes võtsid ka tallist 5 punast kinni. Teiselpool mõisa olnud ka mõned mehed. Ei suutnud kuidagi uskuda, et nii väikesearvuline eesti sõjameeste kogu suudab lõpuks saada võitu punaste hiigla ülekaalust.“

*

Tapa vallutamise (9. jaan.)

sündmustiku ja selle eel käiva tegevuse kohta on pidanud päevaraamatut Laastu talu auväärt vanaperemees *G u s t a v T a m m* (†). (Laastu talu asub Tapa mõisa kohal, teiselpool raudteed). *G. Tamme* märkmikust loeme:

„7. jaan. Ilm on pehme. Sulane on kolmandat päeva hobusëga küüdis. Tasuks punaste võimule kätte, kuid olen selleks võimetu. Kurb on. Kõik on kui raudse rumumise all. Need punakaardimehed muudkui käivad pead seljas. Aga kes nendest aru saanud, need löövad käega ja lähevad Narva poole. Hommikul kell 10 läks punaste soomusrong jälle Lehtse poole. Eestlaste soomusrong on sealpool Lehtset. Nüüd pommitavad vastamisi.

Tapa alevi kauplused, kust omanikud Tallinna ehk mujale peitu läksid, on kõik lahti murtud ja riisutud. Vägivaldaldatakse igal pool.

Eestlased lasevad suurtükkidest Pruuna mõisa juurest Rebase saarele, kus on punased. Küll aga punased jooksevad, pead märjad. Üks viskas oma kasuka minu talliuksse alla maha ja siis punus — ise kiitis veel: „Enne ma tagasi ei vaata, kui Narvas. Tallinna poolt tulevad neegrid!“

Eestlased lasevad vahvasti. Näha, et abiväge on tulnud. Kogu mereäär müdiseb suurtükipaukudest.

8. jaan. Minu maja on praegu risttule all, mis suurtükkidest lastakse. Hirmus on olla väljas ja veel hirmsam toas. Kell 2 hakkasid eestlased raudteeliini äärest punaste peale püssidest laskma. Minu maja varjus oli umbes 35—40 punakaartlast. Need avasid tule omalt poolt ja teised punased, kes mõisa heinamaal, omalt poolt, nii et eestlased jäid kahe tule vahele. Mina oma perega olin kaeravirna ja müüri vahel varjul. Kell 4 jäi püssidest laskmine vaiksemaks ja algas suurtükkidest laskmine.

Hirmus öö. 75 punaväelast oli minu majas ööd. Nende hulgas mitte ühte eest-

last. Punaseid oli ööma-
jal kõik ruumid täis —
ka rehealune, laut ja tall.
Hoonetes ja ümbruskon-
nas oli umbes 200 puna-
kaartlast, putkas (raud-
tee vahimajas) ja ümb-
ruses umbes 100. Put-
kas oli nendel ka telefon.

Punaste polgu-
ülem Ivanov ja 3
noort punaväe ohvitseri
olid minu pool Laastul.
Kell 6 sai polguülem
käsu Pruuna mõis val-
gete käest ära võtta.
Ivanov ütles pead kinni
hoides: „Kellega ma
võtan, mehed väsinud!“

Varsti selle järele,
kell 8, hakkasid äkki
eestlased punastele peale
tungima. See oli midagi hirmsat. Puna-
sed punusid mütsid peos, nii et oleks hea-
meelega naernud, aga kus sa võid. See
pealetung oli nagu maruhoog. Punastel
oli minu talus 4 kuulipildujat ja üks suur-
tükk oli nendel talust põhja-õhtu pool kar-
jätänava ääres.

Kuulsin, et eestlastel on ainult 2 haa-
vatut. Punastel sai surma ka nende pol-
guülem Ivanov. Ta langes minu talu
laudast 50 sülla kaugusel. Teisi langenuid
punakaartlasi maeti 8 meest Ivanoviga ühte
hauda ja 5 meest Männiku mäele. Alev
mattis oma piirkonnas olevad surnud.

Punased olid hirmsad inimesed. Vähe
neid, kellel õige südametunnistus. Minul
oli põhukuuris 5 mesipuud talvekorteris.
Üks punaväelane kurat lõhkus mesipuu kir-
vega lahti ja võttis kargi välja. Sõi ise ja
viis teistele, kes vahis olid. Punased sõid
ja jõid teed öö läbi. Sõid 3 puuda kar-
tuleid, 12 naela silku, 15 naela leiba —
aga jäi kõik see raha minul nendelt saa-
mata.

Aga oli mis oli, kalliks läks see nen-
dele sellegipärast. Nende taganemine oli
hirmus. Peab ütleva soomusrongi mees-
tele: „Palju tänu nende vahvuse
eest!“

*

Rake vallutamisest.

Tapalt soomusrongid tungisid edasi
Tartu ja Rakvere suunas. Et Rakvere eel
hulk sildu oli purustatud, siis arenes s.-ron-
gide pealetung peamiselt Tartu suunas —
punastele seljataha. Sellest tegevusest pa-



Rägavere vallutamine.

A. Wichvelini maal.

kub tõetruima pildi kapten A. Irve väär-
tuslik päevaraamat.

Kapten Irv kirjutas 10. jaan.
1919. a. muuseas:

„Hommik oli udune, aga juba hakkas
see lahtuma ja ilm lubas ilus saada. Ta-
past 3-da versta peal pidasime soomus-
rongi nr. 1. kinni, et nr. 2. rongile üles-
annet anda, mis pool tundi aega võttis.
Ka Koorits ratsasalga läks ühes nr. 2.
dessandiga Tapa-Nõöküla poole, kus enam-
laste rood pidi aset olema. Kui Tamsalu
jõudsimine, oli ilm väga ilus. Käskisin ad-
jutandil ülesvõtteid teha. Pikema aja viit-
mata sõitsime Tamsalust edasi, Tamsalusse
üht rühma leitn. Veidermanni juhatusel
vahiteenistusse jättes. Ka telefon seati
üles, aga ma ei lubanud selle läbi enne
rääkida, kui meie oleme Rakke jõudnud.
Ratsalga kohta jätsin korralduse, et see
Tamsalus meid ootaks. Versta-kaks edasi
sõites märkasime ratsameest, kes muidugi
vaenlane võis olla, ja tema lähedal ka mitu
jalameest. Keegi ei näinud meid kartvat.
Ratsamees vist pidas meid punasteks pu-
nase lipu pärast, mis rongi remondi plat-
vormil olevate roobaste vahele oli pistet-
tud, kuna jalamehed, nähes, et meie ratsa-
mehega juttu vestame, ka üsna rahulikult
liginesid. Nende järel sammus terve rühm
meile ligemale. Et viimased aga kaunis
kaugel olid, ei jõudnud nad niipea ligi.
Selle aja sees said meie juures viibijad
kahtlaseks ja hakkasid eemale nihutama,
kuna ratsameest kurjaga tuli seisma sun-
nida. Lasksin rongi nende kohale sõita,
nõnda et nad kuulipildujate tule all seisid,

ja kui joosta katsusid, saidki maha niidetud, kuna kolonni pihta suurtükist šrapnelliga lasti. Juhataja kukkus kohe hobuse seljast maha, teised jooksid metsa laiali. See oli Põdrangu mõisa lähedal. Seal mõisaskuulsime oma pahaks meeleks, et 1/2 tundi hiljaks olime jäänud. Punased sõitnud mõisast välja, ja nimelt nende voor, ning väga suur. Sõitsime uuesti Tamsalusse, et 2-sele rongile ja ratsameestele ülesandeks teha seda voori kinni pidada, kuna ise aga kihutame edasi.

Tee on kõigel pool rikkumata. Harjume sellega nõnda ära, et üsna kartuseta kiiresti sõidame. Üksikute vahionnide juures peatume ja pärimise sõjavägede üle järele. Teated on rahustavad, vaenlane ei ole end palju tee ligiduses näidanud.

Paremalt poolt kostab mürin: esiti kuulipildujate ja püsside paugud, viimaks ka suurtükkide töö kuulutuseks. Kiirustame käiku, et patareid ära ei suudaks lipata.

Meeste meeleolu oli hea, naerdi ja naljatati vahetpidamata. Päike oli just looja minemas, kui Rake jaamani jõudsim. Nägime, et meie ilmumine sünnitas palju segadust eemal punaste keskel: joosti ja sõideti esiti edasi-tagasi, siis aga üle tee pahemale poole. Meile oli see niisuguseks õhutuseks, et igaüks võimalikult rutem sinna tahtis ja kisa tegid. „Ruttu! ruttu!“ — kuulduksid hüüded. Kahtlus tekkis ainult strelka (pöörangu. —i) kohta. Aga ka see arvati õigesti olevat, ja meie kihutasime hooaga edasi. Platvormid ees hakkasid hüppama. Nüüd kisasid jälle hulk häält läbi-segi, et kinni peetaks. Vaatasin alla — näis kui oleks mingisugune redel vaguni rataste all, millest üle sõitsime. Rattad tegid redeli peeneks, aga rong jäi seisma. Juba pidime andma käsu uuesti edasi liikumiseks. — Öieti see oli juba pooleldi antud, kui tulime arvamisele, et enne tarvis tee ees järgi vaadata. Hüppasin maha

ja nägin kohe, et edasisõitmise võimalus puudub: 2 vagunit olid ühe otsaga roobastelt väljas. Andsin Sabolotnõile käsu viibimata avada suurtükitali. Sama käsu said kuulipildurid, kuna samal ajal dessant hakkas liikuma pahemale poole ja luurajad läksid välja ette. Siis kutsusin remonditöömehed ja vagunite teeleaitamine algas kohe. Kaks tundi hiljem oli rong jälle korras ja ka jaam meie all, kus hulk sõjasaaki ja vangisid saime. Üks nendest tõi teateid ka patarei üle. Seda ei tahtnud meie kuidagi ära lasta libiseda. Saatsin luurajad, need ei annud kindlaid teateid. Siis sai rong nr. 2 vahi peale saadetud. Mina, Sabolotnõi ja 10 teist sõitsime ise (regeedel. —i) endise patarei kohale. Seal ei olnud patareid enam, aga üks hulk mehi liikus teed mööda. Andsime neile tuld, mispeale kõik ära jooksid ja meile 3 hobust regedega jätsid, ühes kuulipilduja komando kraamiga, selle hulgas umbes 40 kasti lintisid...

Mehed olid väsinud ja söömata, sama lugu oli ka endaga.*) Aga kahju oli võidu tagajärgi mitte täielikult kasutada, mis ainult päevavalgel võis sündida. Ja jäime ööseks valvama. Viimaks ilmus ka nr. 2. meie juurde, siis oli vähemalt vahiteenistus kergem.

Õisi ei juhtunud midagi. Öhtul aga, kui tahtsime korraks nr. 2. üles leida, sõitsime mitu versta tagasi ja vaatasime kõik teed läbi, mis üle raudtee käisid. Ometi ei näinud, et patarei ära oleks võinud minna. Kahtlus jäi veel ainult selle kohta, kas nad mitte Vägeva poole pole sõitnud, kuigi jäljed esialgu teisele poole näitasid. Rake ligidal metsas oli häält ja raginat kuulda.

*) Vahepeal sõitis Rake jaama kaks enamlaste väliskööki aurava kapsasupiga, mis meie näljastele soomusronglastele marjaks ära kuulus, sest erirongina „supiristleja“ ei suutnud pidada soomusrongidega sammu. —i.



Tartu vallutamise.

Lasksin sinna tagumisest suurtükist 30—40 kuuli pilduda. Endalgi hakkas kahju kuulidest, aga nagu hiljem selgus, tegid just need, et patarei juurest kõik punaväelased laiali jooksid ja patarei täiesti maha jätsid.“

Järgnevatel päevadel tungiti hoogsalt edasi ja, nagu teame, juba 14. jaan. vallutati Tartu. Samal ajal arenes pealetung ning maa vabastamine edukalt kogu rindel. —i.

Bibliograafia.

Operatiivseid otsuseid arvuliselt ülekaalus oleva vastase vastu.

(Operative Entschlüsse gegen einen an Zahl überlegenen Gegner.) F. v. Rabenau, Oberst. Breslau kindl. komandant. Mittler & Sohn, Berlin 1935. Kv. Staabi raamatukogu nr. 21924.

Väljaande aastaarv näitab, et raamat pidi ilmuma tuleval aastal. Autor teatab eesõnas, et raamatu sisuks on Breslau ülikoolis peetud loengud; pikema kaalutluse järgi ja kuulajaskonna soovil on tema nõustunud nende loengute trükkimisega. Et raamat ilmub Hitleri Saksamaal ja käsitleb teemat, mis meile kaunis lähidane, ei tohiks huvituseta olla raamatu sisu. Autor käsitleb teemat järgmiselt: üldosas toob üldised mõisted ja käsitleb juhi otsuse võtmiseks vajalisi andmeid. Järgmises osas ajaloolises järjekorras analüüsib juhtide otsuseid Sileesia sõjas (7-aastane sõda), vabaduse võitluses aastal 1812—1814, Tannenbergi lahingus, Maaailmasõja ajajärgus aasta vahetusel 1914—1915, s. o. olukordades, kus sakslased olid nõrgemad vastasest. Nagu loetelust selgub, on käsitlemist leidnud puht saksa sõjaajalugu. Ka üldosas ei ole toodud tõendusi või näiteid mujalt. See paistab olevat tingitud praeguse saksa rahvusluse tõusu ajastust, kui ka autori veenest, et sakslastel tuleb alati võidelda ülekaalus oleva vastase või vastaste vastu. — Raamat on veenvalt, selgelt ja heas, kergelt mõistetavas ja loetavas saksa keeles kirjutatud ning ei ole sisult kuiv ega igav. — Autor püüab saksa rahvast veenda võidu võimalustes ka siis kui ta on vastasest nõrgem. Muidugi raamat käsitleb küsimust suurriigi seisukohast, kes tegevusse paneb korpused, diviisid, armeed, sellepärast otsekohehes mõttes raamat meile pakub vähe; siiski ta aitab selgitada nii mõndagi, mis võib olla vajaline teada saklaste väejuhi otsuse võtmisest. Raamat näib kirjutatud olevat ajal, kui Hindenburg oli veel president ja Hitler kantsler. Mitte sageli, vaid tähtsamate punktide käsitlemisel, autor leiab alati ka

tõendusi Hitleri raamatust „Mein Kampf“, tuues sellest tsitaate, samuti kui Hindenburgi teenete ja arvamuste õigeks tunnistamist. „Viisakad kummardused võimu poole“. Raamatu lugeja võib need kohad, ilma et need üldsisule kahju teeks, välja jätta. Sama vähe eksitavad lugemist ja ainekogu jälgimist autori hüpped episoodide toomises. Nii käsitleb ta 7-a. sõjas ka Verduni lahingut, Tannenbergi lahingut, Marne lahingut j. m. Autor ei otsi süüdlasi ebaedu puhul, nagu seda teevad teised saksa autorid, vaid leiab igale ebaedule õigustuse, mis seisib väljaspool juhi võimu, eriti viimases suures sõjas, mis õieti ongi see põhiidee, mille ümber raamatu sisu keerleb. Kriitikuid ja tagantjärele tarku autor laidab. Autor pooldab juhi kaelamurdvat julgust, suurt riisikot operatiivse otsuse võtmisel nõrgemate jõududega. Olukorrad ei ole kunagi nii selged, et kõik andmed oleks otsuse võtmiseks käepärast. Juht peab palju nagu ette aimama. Autor loeb vastase tiiva haaramise otsustava tähtsusega (võidu pandiks) nõrgemale poolele, see annab võimaluse koondada tarvilise ülekaalu olla tugevam otsustaval kohal. — Juhi iseloomus peab olema kindlus, temal peavad olema head teadmised ja suur oskus, samuti ka osavus oma teadmiste ja oskuste rakendamises võidu saavutamiseks. Teatud halastamatus ei tohi puududa lahingus ülesannete andmisel alluvatele, olgugi, et ülesanne võib osutuda ülejõu käivaks, kui see aga üldsusele kasuks tuleb. Alamad juhid peavad täitma üldjuhi kava suunas oma ülesandeid, ja initsiatiiv, mis neil ilmneb olgu sellega kooskõlas. Juhi otsus tugineb ka suurelt irratsionaalsel elemendil, mida matemaatiliselt arvestada ei saa: rahvasõjaväe mentaliteet, viha, vaimustus

jne. Nende elementide äratundmiseks ja õigeks hindamiseks otsuse võtmisel on vaja ebaharilikku andi. Lugeses rahva mentaliteedi, kasvatuse, iseloomu väga tähtsaks teguriks sõja võidukaks lõpule viimiseks, autor ütleb „auf die Dauer wird aber nur die innerlich herrische Natur schwerem Sturm standhalten“. Sõja põhjuseks, vastandina mitmele saksa autorile, loeb ainult juhuse, kus rahvas temas olevaid kultuurväärtusi omaks ja sellega ka üldsuse kasuks teisiti enam kasutada ei saa kui tarvitades vägivalda. See annab ka eetilise aluse rahvale kanda rasket koormat ja kohustusi kuni sõja lõpuni. Autor ei tunnusta preventiiv-, vallutamise-, kabineti- jne. sõdasid. Positsioonisõda autor nimetab „per-verssõjaks“. Ta tõendab tervel leheküljel oma arvamust.

Tannenbergi lahingu käigust ja saksa väejuhatuse otsustest on toodud lühidane huvitav ülevaade. Sellest lahingust on palju kirjutatud, süüdlasi otsitud ja võitjaid kiidetud. Autor tõendab, et Hindenburg kui väejuht selles lahingus olevat ilmnenuud oma täies suuruses momendil, kui Saksa tsentrum oli nõrkemas, ja kui tema suunas oma viimase reservi (XVII saksa korpuse) venelaste seljataha, saavutades täieliku vene jõudude ümberpiiramise. Lõppotsus Samsonovi armeed ümber piirata on tekkinud lahingu ajal kui täiendus esialgsele otsusele anda löök vaid vene armee paremate tiivale.

Lõppsõnas autor veel kord kokkuvõetult käsitleb juhi otsuse võtmise küsimust. Olavat huvitav konstateerida, et kõikide kuulsaate väejuhtide erilisteks omadusteks olevat olnud suur südamlikkus ja sellest tingituna suur hingeline tasakaal — jõud.

See on lühidane kokkuvõte raamatu sisust, mida on 86 lehekülge ja milles leidub teatud kogum teemat selgitavat ainestikku.

V. R.

Soomusväe ohvitser nõunikuna suurema väeüksuse juures manöövritel.

„Przeglad Wojskowo Techniczny's“ Tom XVI 1934. a. arutab seda küsimust poola ritmeister Franciszek Szystowski. Küsimus pole sugugi uus, kuid sellegi poolest peaks ta pakkuma huvi igale, kes vähegi tegemist teeb soomusväeosade ja teiste väeosade koostöötamisega.

Meie määrustikkudes ja lahingueeskirjades tänini pole määratud kindlaks, mida nimelt peab tegema soomusosa ülem, kes määratud mõne teistliiki suurema väeosa või väekoondise juurde. Seepärast pole see sugugi üleliigne, kui tutvuda selles küsimuses mõne teise riigi soomusväe ohvitseride vaatekohaga, käesoleval juhtumil poolakate vaatekohaga.

Iga soomusväe ohvitser, kes määratud kas ratsa- või jalaväe üksuse juurde, peab viivul, kui nõuavad taktika ja maastiku tingimused, tegema ettepaneku võtta tegevusse soomusosa.

See on väga asjakohane põhimõte, kuid vajab laiemat arutlust, sest soomusosa ülema teotsemise ulatus on sõltuv arusaamisest tema ülesandest ja isiklikust algatusest.

Kui soomusosa ohvitser ja seega „eriteadlane“, teades oma relva võimeid ja nõudeid, on kõigepealt suurema väeosa ülemale tehniliseks nõunikuks ja samuti ka nõunikuks oma relva kasutamise taktikas või teiste sõnadega — tehnilis-taktika nõunikuks.

Suurema väekoondise manöövrite ajal soomusosa ülem või soomusosa ohvitser, kes määratud staabi juurde nõunikuna, võib anda hindamata teeneid koostöö mõistliku reguleerimisega soomusosa kasutamisel, viimasega sidepidamisel ja soomusosa puutuvate punktide väljatöötamisel operatiivkäsikluses.

Neid kohustusi võib olla palju ja mitmekesiseid, kuid siinkohal olgu loetletud teoreetiliselt tähtsamad.

Teotsemise alguseks tuleb võtta aeg, mil soomusosa jõuab väekoondise juurde, kus kõigepealt kerkib üles küsimus tema taretamiseks.

Harilikult on soomusosad inimeste suhtes väikesearvulised, seepärast inimeste taretamine on enesest väiksemaid küsimusi, kuid masinate paigutamise ja juurdepääsu teede küsimus on küsimusi, mis otsustavad taretamise.

Masinate valmisoleku võime nõuab kõigepealt vee juuresolu, s. o. jõge, järve või suuremat arvu kaevusid.

On väga kasulik, kui taretamise koha läheduses leidub mõni mehaanika töökoda või vähemalt sepikoda, kus soomusrühmad saaksid läbi viia hädatarvilikke remonte. Väga soovitatav on niisugune teedevõrk, mille kaudu soomusautod saaksid kiirelt välja sõita igasse suunda. Sõjas on see tarvilik soomusosa julgeolekuks, et kindlusta-

da kiiret teotsemist ohtlikkudes suundades; manöövritel — tuleohu tingimustes. Peale ülaltoodu peab taretamise koht võimaldama moondamist lennukite rünnaku vastu, selleks oleksid kõige kohasemad — puiestikud.

Enne õppuste algust võib nõunik soovitada väekoondise ülemale anda rida üldisi käsklusi, näiteks niisuguseid, mis reguleerivad soomusosa möödumist jalaväe, ratsaväe ja suurtükiväe kolonnidest.

Teoreetiliselt see võib olla ette nähtud määrustikkudes, kuid praktiliselt nõuab see küsimus meeldetuletust ja erilist kaalutlemist soomusrelvade suhtes; eriti kuumal ajal võib väsimus ja tolm põhjustada õnnetuid juhtumeid.

Soomusosa rännakliikumine on harilikult lühikeseajaline, seepärast tuleb seda reguleerida nõnda, et jala- või ratsaväe kolonnid asuksid tee kõrvale või peatuksid ajal, mil neist mööduvad soomusosad.

Soomusosade kasutamist tuleb reguleerida sel moel, et nendele jääks aega masinate kordaseadmiseks. Operatiivkäskluste väljatöötamisel tuleb pidada meeles, et arvestatakse järele- ja kohalejõudmise aega. Ühest küljest tuleb teotseda nõnda, et soomusosa ei ilmuks liiga vara, kaotades sellega aega, mille kestel oleks võinud korraldada ja remontida masinaid.

Enne õppusi peab esitama väekoondise ülemale andmed soomusosa kasutamise võimalustest, arvestades esmajoones maastikku.

Tuleb hoolitseda sidepidamise eest. Kergem on seda algatada ülevalt poolt, mitte aga soomusosa poolt, kellel raadio saatejaama puudumisel on sidepidamise võimalused piiratud.

Väga suure tähtsusega on põhimõtted, et käsklused, mis antud soomusosale, määraksid kindlaks ta teotsemise ülesande täitmisel; eraldi peavad olema ülesande täitmise konkreetset käsklused. (Näiteks: tagasi pöörduda sellesse ehk sellesse punkti, oodata teatud kohas edaspidisele käsklusele, luua juhiga side teatud kohast ja teatud kella ajal.)

Järgmiseks tuleb lahendada vahekohtu küsimus. Käesoleva artikli raamides ei taheta seda küsimust puudutada laiemal ulatusel, see peab aset leidma eriinstruktsioonis soomusosade vahekohtunikele; võiks vaid piirduda paari ettenägemusega.

Soomusosa vahekohtunik peab olema alati soomusosa juures, s. t. peab asetsema soomusmasinas (tankis). Selleks eriti määratud tankid lahendaksid kõige paremini küsimuse.

Vahekohtunikud ei tohi lubada soomusosade kahevõitlust. Juhtumil, kui need kohtuvad ühel joonel, anda käsk taandumiseks ning otsida võimalust möödasõitmiseks, sest võib juhtuda, et ühel väeosal on kindlustatud võit teise üle oma relvade tõttu (näiteks masinad suurtükkidega).

Ei tohi lubada rünnata ühte ja sama punkti mitmel korral. Soomusosad teevad seda sageli nähes, et nende ilmumine tegeliku tule puudusel ei anna tagajärgi. Niisugusel juhtumil tuleb panna rünnak seisma ning uuendada alles siis, kui kindlaks tehtud kaotused.

Paratamatult likvideerida need tankid, mis ilmuvad vahetule laskeulatusele teele ülesseatud suurtükile.

Õppuste ajal ei tohi lubada liivaga ja kividega loopida tankide pihta; niisugune teguviis põhjustab meeskonna vigastamisi ja masina rikkeid.

Kui õppused (harjutused) kestavad õhtuni, siis tuleb hoolitseda selle eest, et soomusrelvad saaksid öigel ajal käskluse tegevusest tagasi tõmbumiseks. Ei tohi lasta teotsemiskäigul areneda nõnda kaugele, et videviku saabumisel nad oleksid veel teotsemisväljal. Soomusosa tagasitõmbamine peale pimenemist ilma tuledeta on riskantne ja väga raske ning väljudes sellest, et õine teotsemine on võimatu, on ka soomusosa viibimine teotsemisväljal otstarbetu.

Osa peab olema tõmmatud tagasi öigel ajal, et ta saaks asuda oma vigastuste kõrvaldamisele ja et anda meeskondadele puhke võimalust, et valge tulekuga võiks olla valmis uuesti astumiseks lahingusse.

Kui lahingu olukord ei luba kindlaks määrata soomusosa taretamise kohta, siis peab vähemalt kindlaks määrama rajooni, kuhu ta öö tulekuga teele peab koguma kolonni. Seega on tal võimalus sõita taretuskohta.

Öistes taretuskohtades peavad soomusosad olema julgestatud teistelt väeosadelt; ühelgi juhtumil ei tohi ta olla häirekorras, sest see ei luba tal teostada hädatarvilikke kordaseadmisi.

Seisakul peab soomusosale kindlustatud olema rahu määratud kellaaajani; seepärast on soovitatav ööseks paigutada teda kaugemale tagalasse.

Pearelvade vastastikkuseks tutvunemiseks on väga soovitatav näidete korraldamine ja vestlus sõduritega (sõitmine tankis jne.). Niisuguste näidete korraldamine väeosades teenistusest vabadel aegadel on rohkem kui soovitatav.

K. U.

LÄTI.

„MILITARIS APSKATS“ nr. 11.

Läti vabariigi aastapäeva puhul üldosas enamik artikleid on pühendatud võitlusele bermontlaste vastu.

K. Lulaki artikli „Aksioomid kaitseväljaste kasvatamisel“ järg, milles avaldatakse mõtteid ülema omadustest. Autor leiab, et ülem peab suutma käsutada oma üksust iseseisvalt. Igasugused „kaaskäskijad“ ja tundmatud nõuandjad loovad alluvatele raske ja keeruka olukorra ja kaotavad alluvates usu juhi käsusse. Isikliku eeskujuga juht peab suutma veenda, et antud käsk on läbiviidav ja asjalik.

Artiklis „Noorsõdurite psühhotehniline katsetamine“ kapt. Kruminš avaldab arvamist, et ka jalaväes, enne kui noored astuvad kompanitesse, peaks psühhotehnilise katsetamise teel kindlaks tegema nende võimed ja oskusi ning ainult andekamad neist määrata õppe-, kuulipilduri-, miinipilduri jne. kompanitesse. Niisugune väljavalik tunduvalt kergendaks väljaõpet.

Suurtükiväe alal kol.-lt. Karklinš artiklis „Korrektuuride kiire kindlakstegemine“ kirjeldab korrektuuride kindlakstegemisest graafilisel teel 18 nl. inglise välisuurtüki juures. Andmed on võetud „Revue d'artillerie“ 1933. a. novembrikuu numbris oleva kapt. J. Etesse artiklist.

Kapt. Kalacis toob lühendatud tõlke „Revue d'artillerie“ 1934. a. septembrikuu numbris olevast artiklist „Ettenihutatud suurtükid“.

Artiklis „Suurtükiväe koostöö lahinglaskmisel jalaväega“ kol.-lt. M. Kulis esineb ettepanekuga, kuidas korraldada suurtüki- ja jalaväe koostööd manöövritel lahinglaskmisega.

Ltn. Andersons artiklis „Liikuv rannakaitse suurtükivägi“ toob ülevaate selle küsimuse lahenduse üle väljamaal.

Vet.-arst kol.-lt. Soste ülevaates „Läti-maa hobune ja kaitseväge hobuse remonti“ arwab, et taluperemehed peaks pöörama suuremat tähelepanu kaitsevägele kõlvuliste hobuste kasvatamisele, sest ostukomisjonid peavad palju hobuseid tunnistama kõlbmatuks halbade, mitte ravitsetud, lamedate karpjate pärast.

Tehnika alal kol. O. Grossbarts artiklis „Tankettide ärapaigutamine“ vaatleb tingimusi, mida peab arvestama tankettide ärapaigutamisel pärast kohalejõudmist.

„Puusõegaas kui auto ja traktori mootorite põletisaine“ on kv. ins. kol.-lt. Zivtinš'i välismaa tehnikakirjanduse uurimuste kokkuvõte, milles ta mitmesuguste valemite abil püüab selgitada puusõegaasi omadusi ja kasutamisevõimalusi.

Sõjaajaloolises ülevaates „Kuidas Inglismaa Maailmasõjas ennast kaitses saksa pommituslennukite vastu“ kapt.-lt. Eglitis mainib saksa pommituslennuväe tegevust 1917. a. suvest kuni 1918. a. kevadeni.

Artiklis „Lahinggaaside luure“ G. Karlsons üldjoones kirjeldab „Dräger-Schröter“ gaaside kindlakstegemise sisseseadet.

Kroonika. Ametlik osa. Sõjakirjandus.
K. K.

LEEDU.

„MUSU ŽINYNAS“ nr. 116 — november 1934.

Kindralst. kol.-lt. K. Grinius. — Liikuv kaitse prantsuse praktika valgustusel. Kaitse lahingu all mõistetakse harilikult peaposisiooni visa kaitset. Niisugust kaitset teostatakse tulega, mitte liikumistega. Normaalseks kaitseõiguseks loetakse niisugust löiku, mis on tihedas seoses koondise konkreetse jõuga ning see jõud peab alati vastama lahingu lõigule. Euroopa sõjateatri oludes diviisi vastupanu tüübiliseks piirialaks loetakse 10—12 km. Peab meelestama, et see on diviisile maksimaalne.

1929. a. prantsuse manöövritel saavutati konkreetseid kogemusi; seal ületati maksimaalseid löikusid.

Tulemusi neist manöövrest:

a) Kindla juhtimise tagamine raskus. — Rügüürid on abitud, patüüride mõjuvus on problemaatiline, kompüüridel on raske juhtida, rühmüürid suudavad juhtida vaid lähemaid gruppe, eriti öösi.

b) Kaitse alus — tugev, küllalt sügav tõkketuli. Kuid siiski maastikust olenevalt on vahest tulevahendite järgustamine sügavusse raskendatud, osad paratamatult grupeeruvad joon-dispositsioonile. Palju tähtsaid tegureid sunnib juba nüüd piirama löigu liialt laiendamise tendentsi.

c) Arvulised normid. Keskmisel mürd-maastikul pataljon suudab kaitsta löiku umbes 2-km rindel, rügement — 5—6 km, diviis — 10—12 km. Need normid leiavad kasutamist tihti kaitsetatava positsiooni sügavuse arvel. Halvemal juhtumil (halb nähtavus, kitsad tulistamisalad) vähenevad normid. Kui seljataguses esinevad tõsisemad tõkestused, siis normid suurenevad.

d) Üksuste ülesande kergendamiseks on vaja: suurendada laial rindel teotsevate osade automaatrelvastust; konkreetsetl anda juurde lahingugrupile teine klp., kuulipilduja kompanitele anda juurde viies rühm. (Diviisil on kasutada rklp. pataljon, milline antakse tarbekorral juurde ühele kui teisele osale). Jalavägi peab tingimata omama tankitõrje kahureid. Laskemoona kulu laiadel rinnetel võib olla järgmine: k.-klp. peale 4000 ja r.-klp. — 6000 padrunit.

Neil juhtumel, kui diviisi rinne ületab 12 km, ei ole võimalik kasutada klassikalist kaitse-süsteemi tulega, seistes paigal. Sarnane seisukord võib tekkida, kuigi ka kitsama il lõikudel, vastase ülekaalukate jõududega kokkupõrkel. Tuleb näha ette kaks juhtumit:

- Juhatusel käsutada on vajalikud varud, millised suudavad õigeaegse vasturünnakuga seada jalule endise seisukorra kaitsepositsioonil;
- juhatusel puuduvad varud ja sel juhtumil tuleb kaitsejail tarvitada teisi taktikalisi vorme, sellevastu et paigal kaitstes mõtetult oodata paratamatut katastroofi. Nende vormide kompleksi võib määrata oskussõnaga „liikuv kaitse“.

Laiade lõikude taktika rajaneb kaugele ette organiseeritud luurele (lennuväe luuresalk) ja teatud juonel aegsasti organiseeritud kõvendatud pataljonidest kätte (salgad*); nende seljata-guses divil manööverdab oma varudega (vasturünnakuga).

Kate peab olema nii tugev, et sundida vastast asuma meetodilisele pealetungile. Kate peab olema organiseeritud kas või tulekatte kujul. Seda tulekatet võib sobival korraldada kõrvuti asetatud salkadega. Iga salk orienteerub vastase tähtsamate lähiste telgede järgi.

Salga koosseis on: üks pataljon jalaväge, mis on kõvendatud saatesuurtükkidega, r-kuulipildujatega (niipalju kui võimalik) ja kas või ühe suurtükiväepatareiga. On soovitatav anda patüli käsutada kas või üks jagu ratsanikke. Üldiselt võib võtta cmaks, et niisugustest salkadest jätkub kolmest 16—18 km laialise diviisi rinde katteks. 1930. a. prantsuse manöövrite konkreetsed tulemused näitavad, et üks kõvendatud pataljon on suuteline soodsail tingimusil korraldama tulekatet 7—8-km rindelõiguse. On selge, et tema päevane ülesanne sellega ka lõpeb.

Põhjalikumalt vaadeldes vastase kinnipidamist, manöövri korraldamist korpuses ja manöövri teostamist diviisis, autor tuleb järgmistele tulemustele:

1. Peab hoiduma vahendite hajutamisest (laialipillamisest). See on üldine reegel. Teatud momendi kinnipidamise (viivitamise) tegevused tulevad teostada vaid ühe positsiooni suhtes. Need osad, mis on selle positsiooni ees või taga, ei oma muud ülesannet, kui ainult omavahelist koostööd ning abistada põhipositsiooni käeshoidmist, tarbekorral abistada nende lahtirebimist vastasest.
2. Hoiduda sügavusse korduvate tegevuste liig sagedasest uuendamisest, sest nad on arvult ja omaduselt võrdseid pingutusi põhipositsiooni kaitsega paigal.
3. Kinnipidamiste (viivituse) tegevuste potentsiaal on vastuprotsionaalne lõigu laiusele.
4. Tuleb kasutada kaitseks vaid soodsaid ja kõlvulikke jooni.

Artikli lõpul autor puudutab mobilisatsiooni katet ja hargnemist. Soodsad positsioonid kinnipidamise (viivituse) tegevusteks tulevad luurata ja registreerida juba rahu ajal.

Kirjutis on koostatud prantsuse armee kolonellide de la Porte du Theil, Voisin, Dame ja majori de Goislard de Monsabert tööde uuringutest.

*) Pataljoni sõlmed.

Insener kolonel Barzda. — Generatoriliste autode kriitikast. Autor teeb kokkuvõtte kolme aasta jooksul leedu presses kestnud vaelustest generatoriliste autode kohta ning leiab, et need autod on väga soodsad leedu teestiku oludel.

Ühes järgmises artiklis major V. Skibarka käsitleb raudtee tähtsust sõjas. Tuuakse kindral Schlieffeni arvamine: „raudteed on niisugused tähtsad sõjavahendid, milleleta on võimatu nii kaasagsete armeede koondamine kui nende edasisaatmine. Nüüd ei koguta teateid ainult vastase pataljonide arvude kohta, vaid ka tema raudteede üle; hinnates vastase jõude koos tema armee moraali ja relvastuse õppimisega, pööratakse erilist tähelepanu tema raudteede võimele.“ See väide on maksev ka tänapäev. Autor vaatleb raudteid strateegia, operatsiooni ja taktika seisukohast varustamise ja evakueerimise vahendina.

Tuleviku sõjas raudteede tegevus on tihedalt seotud nende kaitse korraldamisega. Tunnustatud Nõukogude sõjakirjaniku A. Sveromjätnikovi arvates „riigi kaitse raudteedeta — riigi organismi arteeriata ja närvideta — on mõttetu.

Maailmasõja kogemused tõestavad, et autotransport esinevat vaid raudtee transpordi abivahendina, kuid millalgi ei asendavat viimast.

Kol. ltn. Gladutis. — N.-Vene armee transpordi vahendid. Kirjeldatakse ujumisriietest, väikestest kummipaadidest, kummipaadidega sillaparkidest — tüüp A-3, rasketest pontoonparkidest, parvedest ja sildadest. Kasutatakse allikaina: „Sõja-inseneriline töö“ (Buravcev) ja „Inseneriline töö motomeh. osades“ (Fallberg ja Gren). Autojuhtide väljaõpe Saksaaarmees. Kasutatakse saksa uut juhendit, mis asendab vastavat juhendit 1923. aastast. Uus eeskiri on koostatud kogemustel, mis on saadud viimase kümne aasta jooksul.

Bibliograafilises osas refereeritakse ka „Sõdurit“.

N.-VENE.

„ARTILLERIISKI ŽURNAL“.

November 1934. a.

Juhtartiklis „Organiseeritult vastu uuele õppeaastale“ antakse juhiseid õppuste ettevalmistamise ja organiseerimise alal selleks, et uuel õppeaastal edukalt täita uusi kõrgendatud väljaõppe nõudeid.

Juhtide ja staapide esimeseks ülesandeks on hoolikalt revideerida iga juhi ja üksuse möödunud õppeaasta väljaõppe tulemusi ja vastavalt sellele koostada aasta õppekava, likvideerida mahajäämised ja määrata uued ülesanded. Teiseks ülesandeks on muretseda juhtivale koosseisule ja üksustele küllaldasel määral imitatsioonabinõusid. Iga juht ühes stabüliga või oma abilistega peab kontrollima alluvas üksuses imitatsioonabinõude olemasolu ja väärtust. Seejuures pööratakse erilist tähelepanu üksuse läheduses asetsevale hästi organiseeritud vintpüssipolügoonile, sest selleta üksus ei saavuta kunagi täisväärtuslikke tagajärgi suurtüki-

väe laskealalise väljaõppe alal. Iga väeosa ja üksuse õpperuum ühes imitatsioonabinõudega tuleb muuta laskeala-laboratooriumiks, mis on juhtidele laske-eeskirja ja laskmiste teostamise määrustiku läbitöötamisel suureks abiks ning kus õpilane saab vastuse igale küsimusele. Juhid peavad hoolitsema ka õppeabinõude, määrustikkude, raamatute ja kirjanduse olemasolu ja kasutamise võimaluste eest. Tuleb määrata kindlaks juhtide ja üksuste vahelised võistlused taktika, laskeasjanduse jne. aladel ja organiseerida võistlused nii, et nad arendaksid ausat võistlust ja sportlikku huvi. Erilist tähelepanu pööratakse üldharidusliku taseme tõstmisele ja kehalisele kasvatusle — juhi ja sõduri päev peab algama ja lõppema füüsiliste harjutustega. Ratsasõidu treening peab teostuma aasta läbi ja osavõtt ratsavõistlustest ja -pidudest on sunduslik. Eriti tõsist tähelepanu pööratakse noorte vastuvõtmisele, paigutamisele, sisekorrale ja õppuste organiseerimisele.

„Rühmituste laske-taktikalised õppused.“ S. Pavlovič. RKKA suur-tükiväe laskealalise ettevalmistuse eeskirja (NAOP — 33 — Nastavlenie artilleri RKKA. Ognevaja podgotovka i kurs strelb artilleri 1933. a.) järgi rühmituste laske-taktikaliste õppuste peamiseks eesmärkideks on: 1. omandada rühmituse lahingulise töö küsimused pealetungil ja 2. töötada läbi rühmituse tulede juhatamise küsimused mitmesugustes lahinguolukordades. Nende eesmärkide saavutamiseks eeskiri näeb ette 4 teema läbitöötamise. Autor annab metoodilisi juhiseid teema „PP (jalaväe otsetoetuse) rühmituse tulede juhatamine topograafilisel alusel (pealetungil)“ olukorra loomiseks ja järkjärguliseks läbitöötamiseks. Käsitledes 3 rohkem tõenäolist ja iseloomulikke teema läbitöötamise variante, autor selgitab milliseid küsimusi missuguses järjekorras lahendada ja millele pöörata erilist tähelepanu.

„Atmosfääri temperatuuri sondeerimine.“ A. Mihailovski. RKKA suur-tükiväe uue laske-eeskirja (Nastavlenie artilleri RKKA. Pravila strelbõ voiskevoi artilleri 1934) järgi laskmise täielikul ettevalmistusel võetakse arvesse ka õhutemperatuuri ballistilist muudatust, mis ilmataetes antakse 200, 400, 800, 1200 jne. m kõrguste lendjoonte kohta. 1931. a. laske-eeskiri seda nõuet ei sisaldanud.

N.-Venes tehtud põhjalikkude katsete põhjal autor väidab, et juhul, kui ei võeta arvesse õhutemperatuuri ballistilisi muudatusi, 76 mm vene 1902. a. kahurist vana-

tüüpi fuggassgranaadiga laskmisel tekivad järgmised kaugusevead:

Laske-kaugus	Keskmine viga — m			
	Talvel	Kevadel ja sügisel	Suvel	Aasta keskmine
7600 m	140	21	41	67
8700 m	113	30	43	62

Tabelis toodud arvused tuleb suurendada keskmiselt 1,5 korda, sest neis ei ole arvesse võetud õhutakistuse muutus, mis tekib kõlakuiruse muutusest, sest viimane tekib temperatuuri muutuse mõjul. Seega talvel 7600 m kaugusele laskmisel täieliku ettevalmistuse juures, juhul, kui arvestada ainult maa-pealset temperatuuri, juhuslik viga (lugedes, et maksimaalne viga võrdub 4 keskmise veaga) võib olla kuni 840 m ($140 \times 1,5 \times 4 = 840$). Suuremakaliibrilistest suurtükkidest, eriti kahuritest, suurematele kaugustele laskmisel see viga on veel suurem, kusjuures kauguse suurenemisel ta väheneb talvel ja suureneb suvel. See asjaolu põhjustabki õhutemperatuuri ballistiliste muudatuste määramise ja arvesse võtmise vajaduse.

Õhutemperatuuri ballistiliste muudatuste leidmiseks on vaja mõõta õhu tegelikku temperatuuri mitmesugustel kõrgustel, s. o. sondeerida atmosfääri temperatuuri. Neid temperatuuri mõõtmisi on vaja teha kasutatavate suurtükkide maksimaalse laskekauguse lendjoonte kõrguseni iga 400—500 m tagant. Meteoroloogia praktikas selleks kasutatakse peamiselt meteograafe (automaatselt registreerijaid aparate), mis lastakse üles õhupallidel, -madudel, lennukitel jne. Lahinguolukorras tuleb temperatuuri mõõtmisi teostada lennukilt, sest meteograafi abil andmete saamine on keerukas, aeglane ja nad pole küllalt kindlad. Lennuki kasutamine oleneb olukorrast ja see võib teostuda ühel ajal teiste ülesannete täitmisega või erilennu ajal. Viimasel juhul temperatuuri mõõtmisteks iga 500 m kõrguselt kuni 3000 m kõrguseni ühes ilmajaamale andmete teatamisega kulub umbes 1 tund. Temperatuuri mõõtmisteks lennukil peab olema kõrgusemõõtja ja parema kandepinna toele kinnitatud termomeeter. Temperatuuri mõõtmise ajal lendur hoiab lennuki 2 min. vältel vastaval kõrgusel, kuna lendurvaatleja määrab kõrgusemõõtja seade (tehes selles ka instrumendi paranduse) ja temperatuuri, kirjutab nad üles ja teatab suurtükiväe juhi komandopunkti järgmised andmed: temp. mõõtmise aeg, aerodroomi kõrgus merepinnast, kõrgusemõõtja seade 50 m täpsusega ja mõõdetud temperatuur $0,5^\circ$ täpsu-

sega. Joonistega varustatud artiklis autor järgnevalt kirjeldab saadud andmete ümbertöötamist ilmajaamas ja ballistilise temperatuuri muudatuse andmete kasutamist patareis.

„Käärpikksilmaga tehtud väli-vaatluste analüütiline arvutamine.“ B. Jusupov. Lahingus on vaja teada tulepositsioonide, vaatluspunktide, orientiiride, märkide jne. koordinaate. RKKA grupi ja patarei arvutusjaod (VOD — võtšislitelnoe otdelenie divisiona ja VOB — võtšislitelnoe otdelenie batarei) teostavad koordinaatide määramist mensula abil graafiliselt või mõõdavad nurgad käärpikksilmaga ja arvutavad koordinaadid analüütiliselt. Analüütilise meetodiga saadakse suurem täpsus, kuid töö on aeglasem kui graafilise viisi kasutamisel. Suurema kiiruse saavutamiseks autor soovib 5-kohaliste logaritmitabelite asemel kasutada temalt koostatud 4-kohalisi log.-tabeleid, mis on mahutatud 10 leheküljele ja võimaldavad saavutada küllaldase täpsuse.

„Eelteataja paigutusest.“ N. Slastenov toob kõlamõõterühma ja ta eelteataja paigutuse kohta järgmised andmed:

	Kõhtamislahing	Pealetungi- lahing	Kaitse- lahing
Rühma rinde laius — km	3—4	4—5	7
Baaside arv	2	3	3
Akustilise baasi pikkus — km	0,5	1	1
Geomeetrilise baasi pikkus — km	2—3	—	max. 5—6
Luuratav rajoon rinnet- pidi — km	3—4	4—6	4—6
Luuratavate esemete väik- seim kaugus — km	5	6	6
Mõõtepunkt. kaugus oma jalaväe esijoonest — km	2—4	2—4	4
Eelteataja min. kaugus mõõtepunktide joonest km	0,8	1,2	1,2

Üks eelteataja tagab kõlamõõterühma normaalse töö. Ainult erijuhul tuleb välja panna 2 eelteatajat, mis peavad asuma vähemalt 550 m kaugusel mõõtepunktide joonest. Kahe eelteataja väljapanemiseks on vaja 2 korda rohkem inimesi, materjali ja veokeid, mille tõttu väheneb kõlamõõterühma manööverdamisvõime ja raskeneb juhtimine.

„Käärpikksilmaga töötamine.“ Käärpikksilma enneaegse kulumise vältimiseks, surnud-käikude kaotamiseks ja töö hõlbustamiseks autor soovib muuta käär-

pikksilmaga töötamise meetodikat. Ta ettepaneku kohaselt käärpikksilm ei tule seadega 30—0 kinnitada orientiiri, vaid hoida ta vabalt liikuvana. Märki sälkimisel niitide rist (seadel 30—0) suunatakse märki ja mõõdetakse nurk lähema orientiirini.

„Optiline alidada.“ Paramonov. Viseerimise täpsustamise, reikaga kauguse mõõtmise ja maastikunurga mõõtmise võimaldamiseks autor konstrueeris artiklis kirjeldatud seadise, mis võimaldab asetada harilikule alidadale bussoli monokulär ning seada optiline alidada.

„Lihtsustatud nurkade plaan.“ R. Peh. Märkide kättejhatamiseks autorilt leiutatud nurkade plaani ehk graafiku kirjeldus ühes selle kasutamise näidetega.

Välismaa sõjakirjanduse ülevaade. Bibliograafia. 1934. a. ilmunud suurtükiasjandust käsitletavate raamatute nimestu ühes iga raamatu lühikese iseloomustusega.

— m.

SAKSAMAA.

„MILITÄR-WOCHENBLATT“ nr. 16.

Operatsioonid Vislalt 1914. a. oktoobris. Ülevaade nimetatud operatsioonidest. Kuigi sakslased olid sunnitud taanduma, siis oli see taandumine autori arvates ainult ettevalmistuseks järgnevale pealetungile. Ka arvatakse sakslaste taandumine Vislalt rohkem austerlaste süüteks.

Inglise 1934. a. manöövrid. Manöövrite eesmärgiks oli uurida tiivaoperatsiooni võimalusi, kasutades tugevat moto-mehhaniseeritud koondist. Koondise koosseisu kuulus üks soomusbrigaad (4 soomuspataljoni) + 1 motoriseeritud brigaad (jlv. j. t. väeliigid veoautodel). Manöövrite käik näitas, et selliste suurte moto-mehhaniseeritud koondiste, nagu seda esmakordselt käesolevatel manöövritel Inglismaal katsestati (motoriseeritud brigaadis oli näiteks üle 1000 veoauto), liikumise kiirus kaugelki nii suur ei olnud, kui loodeti, vaid et sel alal ilmnes rida raskusi ja takistusi.

Tuleviku probleemid. Elukutselistest sõduritest koosnev löögiväe Prantsusmaal. Artiklis refereeritakse prantsuse kolonel Gaulte'i ettepanekut elukutselise löögiväe moodustamiseks. Prantsuse sõjavägi koosneb praegu teatavasti: a) kindlusevägedest Saksa piiri ääres = 42 jlv. pataljoni, 6 väljasuurtükiväe rügementi + abiväeliigid, kõik sõjajaegses koosseisus;

b) nende taga asub 5 jlv. diviisi nn. „suurendatud“ koosseisus; c) ülejäänud osad — 22 jalaväe- ja 5 ratsadiviisi — asuvad üle riigi laiali. Nendele rahu ajal eksisteerivatele osadele lisaks soovitab kolonel Gaulle luua väga liikuva ja tugevasti relvastatud 100.000 mehest koosneva elukutselise armee kuueaastase teenistuskestvusega. Nii näeks siis tulevikus Prantsuse sõjavägi umbes säärane välja: Piiri ääres kindluseväed; selle taga hüppevalmis elukutseline löögiarmee. Sellele järgneksid teised rahu ajal eksisteerivad jlv. ja ratsadiviisid ning kogu selle katte taga moodustuks miljonitesse ulatuv rahvavägi.

Elukutseline armee peaks kolonel Gaulle'i arvates koosnema 7-st diviisist ja üldisest varust. Viimasesse kuuluks 2 rasket brigaadi ja arvukad eriväelike osad. Iga diviis koosneks kolmest brigaadist, nimelt:

1. Üks soomusbrigaad = 1 raske + 1 kerge tankirügement + üks kergetankipataljon (luureülesanneteks) + eriväeligid (side, pion., lennävägi jne.); kokku oleks brigaadis umbes 500 tanki, 150 keskmise kaliibriga ja 400 kerget suurtükki, 600 kuulipildujat.

2. Üks motoriseeritud jalaväe brigaad = 2 jlv. rüg. + üks jäägripataljon, kõik veoautodel. Relvi: 50 saatesuurtükki, 50 tankitõrje suurtükki, 600 klp. (kergeid ja raskeid kokku).

3. Üks suurtükiväe brigaad = 2 rügementi, nendest ühes kerged kahurid, teises keskmised haubitsad.

Brigaad oleks võimeline 15 minuti jooksul paiskama 100.000 kg mürske kuni 15 km kaugusele.

Eriosadena kuuluks armee koosseisu veel 1 inseneripataljon, lennäväe osi jne.

Saksa autori arvates selline moto-mehhaniseeritud armee ei olevat mingi utopia, vaid materjaalselt olevat Prantsusmaa juba praegu võimeline sellist armeed looma. Juba praegu on Prantsusmaal umbes 4000 tanki ja vastaval arvul suurtükiväge. Ka tulevat kolonel Gaulle'i ettepanekut võtta üsna tõsiselt seepärast, et teda loetud sõjaminister Pétain'i eriliseks usaldusmeheks.

Kas Jaapani praegune olukord on sõjapidamiseks soodus? Aegajalt ilmub rahvusvahelises ajakirjanduses ikka teateid, nagu oleks lähemal ajal oodata sõjalist kokkupõrget Jaapani ja N.-Vene vahel.

Autor peab tõenäoliseks, et selline kokkupõrge kord tuleb ja et seejuures ka Ameerika passiivseks pealtvaatajaks ei jää,

kuid mis puutub Jaapani praegusesse olukorda, siis olevat see sõjapidamiseks ebasoodus. Seda nimelt majanduslikel põhjustel. Sõda N.-Vene ja Jaapani vahel viiks Jaapani majanduse ja ühes sellega ka tema sõjalise jõu kokkuvarisemisele. Jaapan ei suudaks sõja korral ennast varustada kõige sõjaks tarvilikuga, sest Jaapani tööstus on puhtal kujul ümbertöötamistööstus, mis peaaegu sajabrotsendilisel on ärarippuv toorainete (raud, kivisüsi, nafta, vill, puuvill jne.) sisseveost. Toorsiid on Jaapani ainuke omamaa saadus. Varemalt oli Jaapanil oma valmissaaduste ekspordiks küllaldaselt turgu. Ameerika ostis Jaapani toorsidi, Hiina ostis kõik riidekaubad, mis Jaapan valmistas india puuvillast ja austraalia villast. Eksportkaupadest saadud rahaga Jaapan võis rahuldada oma nõudeid toorainete, masinate jne. sisseveo alal. Üldine majanduskriis võttis aga Jaapanilt tema siidituru, sest kõikjal, eriti Ameerikas, hakati tarvitama kunstiidi. 1931. a. tabas Jaapani majandust veel suurem katastroof: Hiina hakkas poliitilistel põhjustel boikoteerima Jaapani kaupu. Hiina turu vallutasid Ameerika ja Inglismaa.

Vaatamata sellele, et yeni väärtus on langetatud 40%, et Jaapani tööliste töötasu on madalamaid maailmas, on Jaapan sunnitud oma kaupu müüma dumpinghindadega. See kõik on viinud Jaapani majanduse väga raskesse seisukorda, mille tõttu sõjapidamine osutub väga raskeks. Ameerika Ühendriikidega ei saa Jaapan alustada sõda ka õli puudusel. Selleks, et saata intensiivselt tegevusse oma laevastikku ja lennäväge, vajab Jaapan palju õli ja bensiini, mida tal omal ei ole. Õliväljade omanikuks võiks Jaapan saada Sahalini saare põhjaosa vallutamise. Selleks oleks praegu ka viimane aeg, kuna Venemaa ehitab palavliku kiirusega ühendusteid Kaugesse Itta ja läheb seal sõjaliselt päev-päevalt tugevamaks. Jaapan läheb aga majanduslikult järjest nõrgemaks.

Õhusõidu ringvaade. Uuemaid andmeid Saksa, Inglise, Prantsuse, Rootsi, Poola, N. Vene, Ameerika Ühendriikide ja Hiina lennuasjandusest.

Saksa sõjaväe orkester Itaalias. Rahvusvahelistest sõjaväe muusikapidustustest 14., 15. ja 16. sept. m. a. Turinis osa võtnud Saksa 70-liikmelise sõjaväe orkestri reisikirjeldus.

Sõjaväelisi teateid, ülesandeid, sõjakirjanduse ülevaade j. n. e. A. K.

Sõjaõpiseid. Selle pealkirja all algas „Militär-Wochenblatt“i“ peatoimetaja erukindral Wetzell juba eelmises numbris avaldama rea artikleid Maailmasõja õpiste kohta Saksamaa seisukohalt. Esimesed artiklid käsitlevad peamiselt sõjajuhtimise probleeme, kusjuures autor püüab õigustada Saksa kindralstaabi ülema Moltke tegevust Maailmasõja alguses, leides, et Moltke sõjaplaan olewat täiesti vastanud tollaegsele olukorrale.

Mõningaid märkmeid Lodzi operatsioonist. Huvitavaid andmeid nimetatud operatsioonist, eriti aga kavade, mida tehti nii Austria kui Saksa väejuhatuse poolt enne selle operatsiooni algust.

Riigivõimu ja ülemjuhatus vahetuse vahel Prantsusmaal Maailmasõja ajal. Artiklis käsitletakse vastuolusid, mis valitsesid valitsuse ja kõrgema väejuhatuse vahel Prantsusmaal Maailmasõja päevil. Juba üsna sõja ajal valitses valitsuse ringkondades rahulolematust Joffre'ga. Talle heideti ette, et ta oma kavatsustest küllalt üksikasjaliselt ei informeerinud valitsust. Võit Marne'il tasandas neid vastuolusid tunduvalt. Üldse võis panna tähele, et kui sõjaväel oli edu, siis olid ka vahekorrad väejuhatuse, valitsuse ja parlamendi ringkondade vahel head ja vahelesegamist ülemjuhatus tegevusse ei olnud märgata. Niipea aga kui sõjaline olukord muutus ebasoodsaks, hakkasid vahelesegamise nähted ennast ikka sagedamini ilmutama. Peatüliküsimuseks kujunes üksikute poliitiliste ministrite ja parlamendiliikmete kontrollkäigud rindele. Sellised külaskäigud olid tihti väga hädaohtlikud eelseisvate operatsioonide saladuse hoidmise mõttes. Tihti rääkisid parlamendiliikmed avalikult sõjalistest saladustest, öeldes, et neil peab oma valijatele ometi midagi jutustada olema. Külaskäike rindele aga ära keelata ei saadud, sest otsekohe ähvardati valitsuse kriisiga. Need külaskäigud olid kahjulikud ka sõjalise distsipliini mõttes, kuna alluvatele juhtidele anti seega võimalus kaebusi esitada oma ülemate peale vahetult valitsusele. Ka olid mõned parlamendiliikmed arvamusel, et nad sõjaajanduses suuremad asjatundjad on, kui juhtivad kindralid. Näitena vastuoludest võiks tuua kindral Sarrail' määramist Saloniki rinde juhiks. Joffre oli Sarrail' tagandanud armejuhi kohalt Saksa rindel. Sellega ei

olnud parlamendi pahem tiib sugugi rahul, kuna Sarrail sümpatiseeris just pahempoolsetele. Et meeldida parlamendi pahemale tiivale, määraski valitsus Sarrail' Saloniki rinde juhiks vastu Joffre'i kui ülemjuhataja tahet. Sisepoliitilistest põhjustest olenev püüe teha Sarrail'd iseseisvaks, tõi hiljem kaasa koguni Joffre'i kukutamise ülemjuhataja kohalt, mis sündis 1916. a. detsembris. Parlament läks isegi niikaugemale, et nõudis ülemjuhatus asukoha muutmist Chantilly'st kuhugi mujale. Joffre nimetati sõjaliseks nõuandjaks valitsuse juurde. Nivelles ja Sarrail, Saksa ja Saloniki rinte juhid, allusid nüüd vahetult sõjaministrile. Nivelles'i ajal jätkusid politikategelaste vahelesegamised sõjategevusse veelgi intensiivsemalt. Parlamendiliikmed sõitsid vabalt igalpool ringi. Kavatseltavate pealetungide suhtes vahetati päris avalikult mõtteid poolt ja vastu. Sõjaminister Painlevé'le võisid alluvad juhid esineda arvamistega oma ülemate tegevuse kohta. Kui mingi operatsioon ei õnnestunud, aeti see kohe ülemjuhatus staabi süüks ja tagajärjeks oli ikka, et üks või teine isik ülemjuhatus staabist kaotas oma koha, kuni viimaks järgnes Nivelles'i enese asendamine Pétain'iga. Sõja üldjuhtimine seisis nüüd erilise sõjakomitee käes, milline muutus ainult „lobisevaks asutuseks“ järjeste kasvava liigete arvuga. Parlamendi kõnetoolilt avaldati avalikult mõtteid eelseisvate operatsioonide kohta. Kui sõjaminister Painlevé 1917. a. lõpus avalikult parlamendis kuulutas, et niipea ei mõeldagi asuda pealetungile, siis on täiesti selge, et see teadaanne Saksa väejuhatusele kahtlemata suurt huvi võis pakkuda. Suuresti paranes asi siis, kui 1917. a. lõpus Clemenceau valitsuse juhtimise oma kätte võttis, olles ühtlasi ka sõjaministriks. Clemenceau näitas ennast tugeva isiksusena parlamendi vastu, aidates ülemjuhatus seisukohti parlamendis maksma panna. Nii saabus Prantsusmaal alles üheteistkümnendal tunnil enam-vähem kõlvuline sõjajuhtimise moodus. Sealjuures ei olnud tarvis muuta ei põhiseadust ega riigivalitsemise süsteemi, sest eeskätt on üksikud isikud need, kes teevad ajalugu. Süsteem on teisejärgu tähtsusega.

Chaco-sõja relvi. Andmeid Paraguai ja Boliivia vahelises sõjas (nn. „Chaco-sõjas“) tarvitatud relvatüüpide kohta.

Itaalia uus riigikaitse seadus. Septembris 1934. a. maksma pandud Itaalia uus riigikaitse seadus liidab Itaalia rahva ja sõjaväe ühiseks tervikuks.

kuna uue seaduse järgi sõjaväeteenistus kestab 8.—55. eluaastani.

Teenistus jaguneb: 1. teenistuseelseks ettevalmistuseks, 2. tegevteenistuseks ja 3. väljaõppeks pärast tegevteenistust. Teenistuseelset ettevalmistust teostatakse fašistlikes noorsoo-organisatsioonides ja nimelt: 8.—14. eluaastani — Balilla's, 14.—18. eluaastani — Avangardia's ja 19. ning 20. eluaastal fašistlikus miilitsas. Need organisatsioonid tegelesid ka senini noorsoo sõjalise ettevalmistusega, kuid vahe on nüüd selles, et senini oli osavõtt vabatahtlik, nüüd aga kõigile sunduslik. 18-aastaselt peale loetakse noormehed juba miilitsaväe sõduriteks. Balillas õpetatakse juba teotsemist kergetuulipildujaga, Avangardias on igaüks varustatud juba püssiga ja õpetatakse teotsemist raskete relvadega; ka algab Avangardias juba spetsialiseerumine väeliikide järgi.

Tegevteenistuse alal ei ole nimetamisväärsed muudatusi tehtud. On ainult teada, et seda kavatakse lühendada (seni 18 kuud). Selleks tuleb aga ära oodata teenistuseelse ettevalmistuse tulemusi teatava ajaperioodi kestes.

Väljaõpe pärast tegevteenistuse lõppu seisab selles, et kümne tegevteenistusele järgneva aasta jooksul tagavaraväelased on kohustatud sunduslike kordamisõppuste kõrval pühapäeviti läbi tegema veel terve rea erilisi õppusi miilitsa koosseisus. 33.—55. eluaastani ei ole küll enam sunduslike õppusi, kuid ka neid rakendatakse tööle õhuvaatlusteenistuseks jne.

Teenistuseelse ja pärastteenistusaegse väljaõppe juhtimiseks on loodud eriline inspektor võrdlemisi suure ohvitseride koosseisuga.

Teateid välisriikide sõjavägedest, taktikalisi ülesandeid, sõjakirjanduse ülevaade jne.

A. K.

ITAALIA.

„ESERCITO E NAZIONE”,
oktoober 1934. a.

1. A. Baldini: Rahva sõjaline kultuur. Senaator Mariano D'Ameliolt 15. okt. m. a. Napoli ülikoolis peetud ettekande sisu, miilitsa selgitatakse 18. sept. m. a. maksma pandud riigikaitse (Itaalia) korraldamise seaduse põhiluseid järgmiselt: a) Seaduse lähtepunkt. Sõda kui niisugune esineb rahvaste elus vastuvaidlematu tõsiasi mitte ainult siis, kui tegelikult on käimas võitlused rindel, vaid ka n. n. rahuajal, mil parandatakse eelmistes lahingutes saadud haavu ja tehakse etteval-

mistusi uuteks relvastatud kokkupõrgeteks, mis kindlasti ei jää tulemata, vaid saabuvad varem või hiljem, sest— nagu näitab ajalugu — rahvaste eluteed ei lähe mitte rööbiti üksteisele, vaid nad ristlevad omavahel, ja sellisel juhul on sõjad möödapääsmatud. Tegelikult meie ei saagi rääkida rahust ehk sõja vaheaegadest laiemas mõttes, sest pole seda aega, kus maakera ühes või teises osas ei oleks käimas võitlused; seda pole ka olnud pärast viimast, suurt 1914.—1918. aasta sõda, millest võtsid osa kõik maailma suuremad rahvad, saades heitlustes raskeid haavu, milledest nad veel seni pole suutnud parandada. b) Sõda pesitseb rahvaste lihas ja veres. Inimene on iseloomult riikas. Loomulikult on seda ka üksikolenditest koosnev mass. Kui rahvas haarab pihku relvad oma eluliste huvide kaitseks, siis ei taha ta neid enne maha panna, kui on saavutatud võit vastase üle. Seepärast sõda on mitte üks tegelikult relvi kandvate ning rindel võitlevate kodanikkude asjaks, vaid nähteks, mis peegeldub rahva kõikides eluvaldustes. Või lühedalt: sõda on totaalne. c) Sõda on tõsiasi, mida ei saa eraldada rahva üldisest elust. Pole mõeldav sõjapidamine ilma väejuhi ja riigimehe harmoonilise ning tiheda koostööta. Sõjaliste organismide vaimse jõu allikad asuvad mitte nendes enestes, vaid väljaspool, rahvamassides. Sõjalise ettevalmistuse teostamine on rippuv rahva temperamendist, riigi valitsemiskorrast, geograafilisest ja teistest nendesarnastest asjaoludest, mis on kujunenud väljaspool sõjaväge. Tsiviliseeritud rahvad ja barbarid ei pea sõda ühel ja samal viisil, feodaalne ja kommunaalmiilits, palgasõdurid ja rahvuslike revolutsioonide vabatahtlikud on võidelnud igaüks omal viisil. Samuti ka strateegia, mida võiks lugeda relvastatud masside impulsi väljenduseks, tegelikult baseerub diplomaatilistel, rahvamajanduslikele jne. kaalutlustel ja seega lähtub teguritest, millistel ei ole otsest sidet sõjaliste küsimustega kitsamas mõttes. Oleks seepärast absurdne eitada sõja kui seesuguse rahvuslike omapära ja teda suruda abstraktsetesse raamidesse. Lõpuks relvastatud jõud vajavad enda ülalpidamiseks tagalat, mis ulatub väga sügavale rahvamassidesse ning õigus on seepärast von der Goltz'il, kui ta ütleb, et parimaks sõjaliseks organisatsiooniks on niisugune, mille käsutada on kõik rahva materiaalsed ja vaimsed jõud. d) Ei ole sõjateadust, vaid on sõjakunst, mille omandamiseks on vaja praktilisi oskusi, just nii kui neid tarvis läheb, näiteks maalikunstnikule värvide segamisel, perspektiivi joonistamisel, elavate asjade anatoomia alal jne. Sõjaliste küsimuste lahendamisel kasutatakse küll teaduse saavutusi, kuid seepärast veel ei saa sõjandust lugeda teaduseks; ta ei ole seda ei tervikuliselt ega ka oma üksikutes harudes, millistest suuremad ning tähtsamad on: organisatsioon, strateegia, tagala ja taktika. Neist esimene ei põhjene mõnesugustel erinevatel alustel, vaid ta baseerub üldistel, iga teise organisatsiooni kohta maksvatel printsiipidel, neid ainult kohandades tehniliselt ja vaimselt sõjaväe süsteemile. Teine tugeneb põhimõtetele, millised on olnud maksvad iga võitluse juures, ka siis, kui see sündis ilma relvadeta. „Purustada vastane enne kui ta saab

abivägesid"; „tungida vastasele kallale ootamatult”, „piirata vastane ümber, et takistada temale elu- ja lahingutarvete juurdevedu” — need ja veel mõned teised sellesisulised väljendused on sõjapidamise algelisteks põhimõteteks, mis ei muutu kuid ei või ka pretendeerida teaduslikkule päritolule, kuna nad on seevõrra lihtsad, et nad on arusaadavad esimesest momendist ning ei vaja tõestamist; nende algeliste põhimõtete rakendamine sõjanduses oleneb ainult üksi juhi isikulistest omadustest, kaldudes seega teaduslikkuse pinnalt kunsti valdkonda. Mis puutub tagalasse, siis selle ala korraldamisel tuleb võtta aluseks majandusteaduse, rahanduse, statistika, mehaanika jne. töökspidamisi, millised juba oma iseloomult kuidagi ei saa kuuluda sõjateaduse piiridesse. Lõpuks, neljas sõjanduse haru — taktika on peamiselt tehnilis-professionaalseks küsimuseks, kus domineerivad psühholoogilised momendid, ja milline baseerub seevõrd avaral alusel, et ta ulatub kaugele üle skolasitika raamide, millele muuseas võib leida tõendusid igast lahingueeskirjast. Seega siis ka taktika on rohkem kunst kui teadus. c) Sõjaline ja rahvuslik kultuur. Nimetatud küsimust juureldes ning loogiliselt arutledes ei ole kahtlust selles, et peab olema lähedane side üldise teaduse ja teaduse sõjalise rakenduse vahel. Kuid tänini puudub veel selge arusaamine sellise tarviduse kohta. Nii, näiteks, üldine ajalugu rahvaste elukäiku uurides puudutab väga pealiskaudselt või läheb koguni vaikides mööda sõjaliste institutsioonide mõjust ning tähtsusest ajaloo arenemiskäigus isegi sellistel juhtudel, kus see sõltuvus on täiesti ilmne ning nende side majandussotsiaalsete, sise- ja välispoliitiliste faktoritega n. ö. käegakatsutav. f) Kooli ülesanded. Et niisugune tsiviil- ja sõjaliste teadmiste eraldumine on sündinud sajandite vältusel ning seepärast kujunenud mingiks didaktiliseks kaanoniks („canone didattico”), siis selviisil tekkinud vaheseina mahakiskumine ei ole sugugi kergeks ülesandeks; sellega tuleb teha algust juba koolipingil, kus noored vastavalt ettevalmistatud kasvatajate juhatare all vähehaaval peavad omandama uue, ajakohase mentaliteedi. See uute kodanikkude kujundamine peab sündima kahes suunas, millistest üks on vähema ulatusega ja taotleb tulevaste riigikaitsete, eriti aga tagavaraväe ohvitseride ja allohvitseride professionaalset ettevalmistamist, kuna teine omab kaugema ning tähtsusest suurema eesmärgi — nende kodanikkude ettevalmistamise, kellede ülesandeks on etendada riigis juhtivat osa ning suunida rahva elu uues vaimus, olles teadlikud, et sõda kui selline on eraldamatult seotud kõikide teiste rahva eluavaldustega, milleks on kahtlematult vähe jao-, rühma- ja kompaniülemaale vajalikke teadmisi. g) Kolm ettevalmistamise astet. Sõjaline ettevalmistus 1-s astmes teostub 20 tunni (20 loengu) vältusel gümnaasiumide ja teiste vastavate koolide 3-dates klassides, tehnika instituutis, kutse- ja kunstikoolides ja muusikakonservatooriumides, omades ülesandeks tutvustada õpilasi sõjalise kultuuri elementidega, eriti mis puutub sõjalise organisatsiooni, mitmesuguste väeliikide ülesannetesse, sõjageograafilistesse ja topograafilistesse küsimustesse ja 1915—18. a. itaalia-austria sõja sündmuste tundmisse, kusjuures tõstetakse esile itaalia sõduri lahingvää-

tust mitte niivõrd üksikute lahingepisoodide kirjeldamisega kui just sõja tervikulise vaatlamisega. 2-s astmes — kokku 40 t. — ettevalmistus viiakse läbi klassikaliste lütseumide 1. ja 2. kl., teaduslütseumide 2. ja 3. klassis ja teistes neile vastavate magistraal-, tehnika-, kunsti- ja muusikakoolide samasugustes klassides; esimesel aastal 20 tunniga antakse sünteetiline ülevaade sõjaväe organisatsiooni ajaloolisest arenemisest seoses poliitiliste, sotsiaalsete ning majanduslike faktoritega ja rahva vaimse arenemisega, lõpetades selle ettekannete seeria tähtsamate modernriikide sõjavägede võrdleva vaatlusega ning hindamisega. 2. aastal — 20 t. — elem. teadmised relvastest ja laskmisest, maa- ja merepiiride (Itaalia) geograafilise iseloomustuse seoses riigikaitse teostamisega, lõpuks Maailmasõja sündmuste vaatlus teistel rinnetel, ulatuses, nagu see on tarvilik itaallaste osa mõistmiseks võidu saavutamisel keskriikide üle. 3-s astmes — 40 t. — kõrgemates õppeasutistes kahe aasta kestel — õpetatakse: 1. aastal — modernriigi sõjaline ettevalmistus seoses ajaloo käiguga; 2. aastal — sõjavägede operatsioonid sõjas, ettevalmistamise arenemise ja lõpetamise staadiumides. Nagu nähtub sellest, 2. ja 3. astme ettevalmistus on rajatud hoopis laiemale alusele, kui seda on vaja jao, rühma ja kompani juhtimiseks lahinguväljal, moodustades endast mingi ülemineku sõjalistelt ainetelt kitsamas mõttes üldteadusse. h) õpetamise viisid. Õpetamine sõjalise ettevalmistuse alal peab püsima reaalsuse piirides, hoidudes tõusmast teoreetilisse ning kuiva kateedritarkusse; õpilaste silmade ette manatavad pildid peavad kujunema selgejoonelisteks ning lihtsateks, elustatud lüüriksididaktilise käsitlusviisiga ja selgitatud rikkaliku ning otstarbekohase illustratsioonimaterjaliga. Aine läbivõtmine korraldatakse nii viisi, et kui, näiteks, tuleb kõne alla jalaväerühm, siis see küsimus võetakse vaatlusele tervikuliselt, selgitades tema isiklikku koosseisu, relvastust, väljaõpet, kasutamist lahingus ja varustamist, hoolimata sellest, et korraga tulevad kõne alla organisatsiooni, taktika, tagala jne. küsimused. i) Õpetaja d. Vastava seaduse kohaselt nende kaadrid täiendatakse kõikide väeliikide aktiiv- ja reservohvitseridest. Tähtsamaks nõudmiseks igale noorte õpetajale on õpetaja enda veendumus asjasse ja entusiasm, ilma milleta pole võimalik õpilasi kaasa kiskuda ja neid õhutada tööle. Eelistatavamateks õppejõududeks on reservohvitserid, kes osa võtnud Maailmasõjas, kuid ühtlasi omavad ka pedagoogilise hariduse ning töötavad tegelikkude õpetajatena. Niisugused mehed olevat kõige enam võimalised kujundama uut itaallast, kes pidavat ühel ajal olema kodanikuks ja sõduriks. — 2. L. Accorsi. Lennukite emalaevad. Tähtsamate Suur-Britannia, P.-A. Ühendriikide, Jaapani ja Prantsuse lennukite emalaevade kirjeldus. — 3. L. C. Caprara. Jalavägi — kui rahva väljendus. Ajaloo andmeid jalaväe aremise kohta alates n. n. shveitsi ajajärgust, XIV sajandi algusest meie päevini. — 4. N. Calandriello. Suurtükiväe laskmise topograafiline ettevalmistus. Konkreetseid näiteid. — 5. B. Cappuccini. Inseerivägi metsasel maastikul. Konkreetseid näiteid Itaalia olude kohaselt. — 6. E. Sardu. Kino väljaõpete teostamisel. Mõttiskulsi sellel alal ühes andmetega selle küsimuse

arenemise kohta pärast Maailmasõda. — 7. G. Cremasco. Kõrve kiiresti liikuvad osad. Ridu kaameli ratsaväe kohta. — 8. N. Curato. Leib. Valmistamise käsitlus sõjaväe tarviduste seisukohalt. — 9. L. Marinelli. Baradello loss Comos. Ajaloandmeid. — 10. G. Bottai. Fotogrammeetriast. Vastavate materjalide vaatlus.

Muemat kirjandust.

L. Leontin: „LES ARMEES DES PAYS BALTES“ („Balti riikide sõjaväed“). Avec la préface du Colonel Jean Fabry. Oreste Zeluk, éditeur, Paris 1934. 93 lehekülge, hind 7.50 fr.

See hiljuti ühe prantsuse tagavaraväeohvitseri ja ajakirjaniku sulest ilmunud brošüür on üks neid, mis lähendavad meid prantsuse rahva nendele ringkondadele, kes tunnevad huvi Balti riikide poliitilisest ja sõjalisest kaalust pärast maailmasõjaaegses Euroopas.

Brošüüri autor ei ole meile täiesti tundmatu. „La revue de l'histoire de la Guerre Mondiale“ 1933. a. aprillikuu numbris leiame tema artikli „L'indépendance de l'Estonie“. Sama autori sulest ilmus jaanuaris 1931. a. ajakirjas „L'officier de réserve“ artikkel „Les armées lettonne et esthonnienne“.

Seega käesolev brošüür on juba kolmas samm, missuguse autor võtab ette Eesti tutvustamiseks välismaal.

Olles eessõnas andnud lühikese ülevaate Balti riikide kui terviku poliitilisest ja strateegilisest olukorrast ja kriipsutanud alla nn. „balti küsimuse“ rahvusvahelist tähtsust, autor täiesti põhjendatult väidab, et selle küsimuse vaatlemine poliitilises perspektiivis on võimalik ainult ja üksinda siis, kui on olemas küllaldane ülevaade selle kohta, mis Balti riigid kujutavad endast sõjaliselt.

Brošüür on jaotatud nelja ossa, mis on pühendatud vastavalt eesti, läti, leedu ja soome kaitsevägele.

Eesti kaitseväge leiab käsitlemist esimeses osas, kus küsimust valgustatakse kahekümne lehekülje ulatuses (lk. 13—33).

Esimeses peatükis (lk. 13—15) autor teeb lühikese ekskursiooni eesti maateadusesse, kusjuures peale muu kiitvalt märgib ära eesti talupoegade kõrget intellektuaalset tasapinda.

Teises peatükis (lk. 15—21) autor vaatleb eesti kaitseväge ajalugu. Peatudes

Vabadussõjas ülemjuhataja isiku juures autor tuletab meelde inglise kindrali Gough'i sõnu, kes oma memuaarides kirjutab, et kindral Laidoner „päästis liitlaste sõjalise prestiiži Baltikumis“.

Järgnevalt autor asub teema enda juurde ja temalt leiavad valgustamist järgmised küsimused: kaitseväge keskasutised (lk. 22), teenistuskohustuse korraldus (lk. 22—23), väekoondised (lk. 24—25), kaader (lk. 25—26), tagavaraväeohvitserid (lk. 26—27), sõjaajakirjandus (lk. 27), aumärgid (lk. 27), eelarve (lk. 28), abiformatsioonid (lk. 28—32) ja lõpuks kaitseelavastik (lk. 33).

Võrreldes „Annuaire militaire de la Société de Nations“ 1933. a. väljaandes toodud andmeid eesti kaitseväge kohta brošüüri esinevate andmetega, selgub, et peamine andmestik eesti kaitseväge kohta on hangitud iust nimetatud „Annuaire'ist“, kuid on täiendatud terve rea andmetega, mis ei ole toodud ei „Annuaire'is“ ega teistes brošüüri allikate nimestikus märgitud allikates.

Eesti kaitseväge rahuaegne organisatsioon ja riigikaitse korraldus on valgustatud üldiselt õieti, kui mitte lugeda üksikuid vähemtähtsaid pisiasju ja mõningaid kohti, kus autori on viinud eksiteele osalt ebatäpsad, osalt aga vananenud andmed.

Üksikutele vähemolulistele puudustele vaatamata peab tähendama, et brošüüri autor on teinud tähelepanuvääriva ja põhjaliku töö, andes niihästi meie kui ka meie naabrite riigikaitse korraldusest tervikulise pildi.

Et selles brošüüris on valgustatud meie lähimate naabrite riigikaitse korraldus, siis tutvumist brošüüriaga meie kaitseväge juhtkonnale võib kõigiti soovitada. Eriti aga tuleb tähendada, et brošüür osutub heaks abiallikaks naaberriikide sõjamaateaduse alal neile, kes valmistuvad või kavatsesid valmistuda sisseastumiskatseteks Kõrgemasse Sõjakooli. J. T—ts.

„Tankid lahingus.“

„Der Kampfswagenkrieg.“
Austria kindral Ritter von Eimannsberger,
Kv. raamatukogu 21837.

Raamatu sisu on 216 lehekülge. Autor, Austria erukindral, toob arvukaid andmeid peamiselt tankide kasutamise üle lahingus ja võitlusabinõudest nende vastu. Raamatu kriitika teistes välismaa sõjaajakirjades on väga heatahtlik, inglise kriitik ainult imestab, et niisugune raamat võis ilmuda maal,

kus tanke üldse ei ole olemas. Ta tähendab aga kohe, et see on arusaadav, sest Versailles lepinguga on Austria sõjaväele tankid relvadena keelatud. Raamatu sisuks on uurimused tankide tegevusest Maailmasõjas ja järeldused, mida autor teinud lugedes vastavat sõjakirjandust.

Olles suurtükiväelane autor eriti vaatab lähemalt suurtükiväelisi vahendeid võitluseks tankide vastu, kuid mainib ka teisi vahendeid.

Võitlus tankide vastu, sama kui iseliikuvate lahingvankrite rakendus lahingus, on põnevamaid päevaküsimusi pea iga riigi sõjaväes. Autor on peale üldkirjelduse ja lahingu episoodide harutamist teinud ka oma järeldused kokkuvõtete näol.

Lõppkokkuvõttes autor toob perspektiivi tulevikusõja pidamise üle. Tema arvates võitlevate poolte vahel (mõeldud suurriigid) tõsised lahingud võivad aset leida vaid kuue kuu pärast peale sõja algust. Sõjatööstus

riigis on määratu tähtsusega tegur, samuti ka praegusel alal bensiin, kuni viimase asendamiseni teiste põletisainetega. Teatud ennustused tulevikusõja kohta on mõeldavapääsemata vajalikud, sest just nendel põhjenevad kõik rahuaegsed korraldused, tööstuse mobilisatsioon jne. Tööstus tuleb varakult valmistada ette, et ta sõja korrald võiks olla kasulik.

Ka iga armee peab juba rahua ajal endas kandma ideesid, kuidas saab tegutsema ta sõjakorral lahingus ja missuguste abinõudega. Juba rahua ajal peab nägema ette, mida sõjakorral vaja läheks. See sunnib tulevikusõja vajadusi ennustama, vaatamata ohule teha vigu. —

Raamat on kergesti loetav ja arusaadav ka nõrgalt saksa keelt valdajale. Autori järeldustega lugeja ei tarvitse nõustuda kuid raamat pakub palju huvitavat, mis pärast selle lugemist võib soovitada

W. R.

Kaitseväe elu.

Läinud aasta 10. üksikus jal. pataljonis.

Läinud aasta oli muuteajaks meie kaitseväe organisatsioonile, kus pääsesid mõnede uued ideed, uued juhtivad jõud. Laialatuslik kaitseväe ümberkorraldamine, sõjalise väljaõppe ning kasvatustöö rajamine uuele, ajavaimule vastavale alusele; õppekava täiendamine vastavalt viimase aja sõjatehnilisele arenemisele ja võitlusviisidele. — Need on uute, elujõuliste ideede põhivärvid, mis olid valminud aastaid.

Selle muutuse elas üle ka 10. pataljon. Seetõttu läinud sügis tõi pataljoni ellu, kaadri ja õpilaste tõesse uusi mõtteid; uute juhtide määramine — uut, värsket vaimu; kaadri vaheline tööjaotus ning töökord uut tööindu, vaimuvärskust, tahet.

Raskuspunkt pataljonis uuesti rajatud õppe- ning kasvatustööl pandi õpilaste füüsilisele arenemisele, vastupidavusele sõjalistele raskustele ja taktikaliste ülesannete lahendamisele, mis ühenduses uusimate väljaõppe ning taktikaliste põhimõtetega. See-ga sügisperioodi alul algas pataljonis pidev ning intensiivne sõjalise väljaõppe töö. Järjest pikenevad rännakud täie lahingkoormatusega; mitmelaadiliste taktikaliste ülesannete lahendamine, kaugel, eemal kasarmust, võimalikult tundmata maastikul koos

naaber-väeosadega — pakkusid õpilastele ja juhtidele head praktikat juhtimises, vastu panema füüsilisele raskusele. Peale päevaste õppuste sagedased öised õppused, pimedail sügisõil; õppe- ja lahinglaskeharjutused Valdeki õppeväljal, riviõppused j. m. Niisuguse õppekava läbivõtmine ja tööpinge aasta viimasel veerandil — pani pataljonis proovile õpilaste ja juhtide jõu ning tahte. Ka kannab pataljon õppetöö kõrval vastutusrikast vahiteenistust garnisonis ja muud esindusülesandeid kui pealinna rivi-väeosa.

Kogu töö oli kandunud eemale kasarmust maastikule. Kasarm oli vaid õine puhkepaik, mis päeval täis vaikust. Laudsiledad voodid, kõik piinlikult joondus — ootavad õhtul koju sõdureid rännakult, „luurelt“ või „kallaletungilt“. On juba hilisõhtu, kui tulevad kompanid. Sügisene vihm on mehed leotanud läbimärjaks. Kuid ei lange tuju. Kodus on ees puhtad, soojad ruumid, kus heliseb moodsed raadiomuu-sika, toit pandud lauale. Kuid veel ei ole lõppenud töö, pole täielik õhtune rahu. Relvade puhastamine, rakmete, riiete korraldamine jne. nõuavad omajagu aega peale õppeaja. Kuid kõigile toimingule vaata-

mata, jääb järgi mõnigi tund veel meelelahutuseks, omaenda kasutada; kes läheb linna, kes teatri. Ei ole ka igavust kasarmus ega tegevuseta olekut. Noor, tugev elujõud ei püsi paigal. Mängud, laul, muusika; kirjanduse, ajakirjade, -lehtede lugemine, võimlemine j. m., seda kõike võib kuuldanäha kasarmus. Ei märkagi, millal on möödunud öhtu. Korruga on aeg juba jääda öisele rahule. Ja hommikul — kompanid varakult alustavad jälle matka maastikule. Kuuldub veel laulu ja on näha täakide läiget läbi hommik-hämaruse. Algab uus õppetöö maastikul.

Füüsiline raskus, väsimus, annavad nagu uut, vaimset jõudu. Ei mõju siis ilmastikuloled meeleolule, ei raugeda tahe, kui ta saab lahendada sõjalist ülesannet, kui tal on teha hüpet kuulipildujaga läbi soolauka, roomata „vaenlase“ kaevikuni ning minna rünnakule; kui ta saab hiilida piilurina metsas ja roomata üle küngaste. Seda tahet ning visadust sagedasti virgutavad ilmastikuloled, öine tegevus jne. Kuivad riided seljas, porist ja relvatahmast puhtad käed ei ole nagu armsad „kaevikusõdurile“.

Sellelaadilise pideva tööga päev-päeva kõrval — möödus pataljoni sügisene õppe-



Õppustel.

Harilik kodanik puutub ju vähe kokku sõduri argipäeva eluga, ta igapäevase õppetöö juures. Kuid n. n. argipäeva elust koosnebki ta teenistusaeg. Väike on see ajasake, millal sõdur puutub kokku eraeluga, on eemal õppeväljalt, millal pole täita teenistuskohuseid. Kuid selline pidev töö on hea kool noormehe füüsilisele arenemisele, painduvusele, vastupidavusele, tervisele ja vaimlisele tasakaalule. Kaob lodevus jne. Selle asemel omab inimene erksad, painduvad liigutused, viisaka käitumise, abistamisvalmisoleku jne. Seega näeb kodanik kaitsevaelaselt nende meeldivat, julget ning kindlat kõnnakut, korrektset esinemist, mis erinev hariliku kodaniku kombeist. Pealtvaatajal jääb mulje, et sõdur on juba teenistusse tulles meeldiv paraadikuju. Kuid just tähelepanuväärt sõduri töö juures on see tahe, visadus, mida nõuab sõjaline õppetöö. Taktikaliste ülesannete lahendamisel see võiduhimu — võita või kaotada — kui vaatad, kuidas ta tahab ka rahuaegses „õppesõjas“ jääda oma olemasolu peremeheks.

periood. Lisaks taktikalistele õppustele veel tutvumised mitme tehnilise väeosa elu ning tegevusega, mis laiendas õpilaste silmaringi mitmekülgselt sõjatehnilisest küljest.

Peale reameeste õppetöö paralleelselt teostusid ka kaadri täiendusõppused, mis oma laadilt pakkusid vajalikku teadmiste ning oskuste täienemiseks. Uusimate määrustikkude katsed relvade alal panid mõnegi mehe huviga uurima, missugune keeruline relv see „Madsen“ tõesti on. Vintraud kuumenesid nende vahetamisest ja mõne sekundiga seada sihikut — see pole päris hõlbus toiming.

Siis saabusid pühad. Vaikis töö. Sõdur pani relva käest, läks oma koju — pidama pühi. Vaikis kasarm pühade rahusse, õppeväljad jäid tühjaks; värske lumi kattis kõik rajad, kõik jäljed — kõikjal rahu ja puhkus. Kuid ei vaikinud valvelolek kasarmus. Erksalt kõnnib tunnimees ümber hoone, Sees rõõmus jõuluõhtu. Tuledest särav kuusk keset ruumi; lauad kaetud väarikalt jõulutoiduga. Seal istuvad sõdu-

rid, kellel kord oli jääda kasarmu; nende keskel pataljoniülem ja kaader. Lõbus laul, muusika, maitsev toit ja õlu — ühendab kõiki üheks suureks perekonnaks pühalikul jõuluõhtul. Ootamatult keegi siis ette määrab iga sammu, iga liigutuse. Kuid selliseil silmapilkudel, nagu on pühad, pole sellest korrast enam jälgegi, — on vaid ilusaim, lõbusaim tunne, mida oodata ei võiks.



Kasarm pühaderahus.

koputab uksele. — Sisse astub „jõuluvana“. Tal on tegemist palju nii suures perekonnas. Igale väärne kink. Mida keegi on teinud, oma teenistuses kuidas end ülal pidanud — kõike teab „jõuluvana“. On ununematu elada üle jõulusid kasarmu õhustikus, kus tavalisel tööajal pole kujutatav, milline kena õhtu võib kujuneda seal, kus muide elad vaid relvade keskel, kus sisekord sulle

Nüüd uue aasta esimesi päevi, täis karget külma. Kuid seda enam virgub sellega kaasas värsket jõudu. Pataljoni tuli juurde uusi noori. Nad juba kui vanad sõdurid — seisavad rivis nii kindlalt ning julgelt. Õppeplatsid ja -ruumid täituvad nende tegevusest — neil on õppida palju. Nüüd ka reamees jätkab poolelijäänud tegevust maastikul, laskerajal. —li—

Riigiküla lahingule püstitatakse mälestussammas.

2. sept. s. a. oli 1. jalaväerügemendi tagavaraohvitseride sektiiooni algatusel kokku kutsutud Narva seltskondlike organisatsioonide ja asutuste esindajate koosolek, et ühiselt nõu pidada Riigikülas 1919. a. talvel peetud veriste lahingute asupaiga väärikaks äramärgimiseks.

See koosolek kiitis 1. jalaväerügemendi tagavaraohvitseride sektiiooni algatuse täiesti heaks ja leidis tarvilise olevat Riigikülas Vabadussõja aegu peetud lahingute äramärgimiseks mälestusmärk püstitada. Koosolek valis oma hulgast 5-liikmelise „Riigiküla lahingu mälestusmärgi püstitamise komitee“ juhatus, koosseisus: linna- pea J. Luts, Narva kaitseringkonna ülem kolonel P. Triik, 1. jal. rügemendi ülem

kolonel L. Jakobsen, 1. jalaväerügemendi tag.-ohvitseride sektiiooni juhatuse liige res.-kapten F. Kabanov ja Peetri valla esitaja.

Peakomitee poolt valitud juhatus jagas omavahel ametid järgmiselt: esimees kolonel Jakobsen, laekur ja kirjatöömehetaja res.-kapten Kabanov, härrad kolonel Triik, linna- napea Luts ja Peetri valla esitaja jäävad juhatuse ametita liigeteks.

Valitud juhatus asus kohe agaralt tööle ja kuni tänapäevani on ta ära pidanud kolm juhatuse koosolekut (29. okt., 23. nov. ja 13. dets. l. a.) ning jõudis oma töödega vahepeal niikaugele, et võis 17. dets. l. a. Sõdurite Kodu ruumidesse kokku kutsuda mälestusmärgi peakomitee üldkoosoleku, et

talle oma tegevusest aru anda ja rida põhjaneva tähtsusega küsimusi otsustamisele ette panna.

Peakomitee koosolekust võttis osa 14 mitmesuguse Narva organisatsiooni ja asutuse esindajat. Komitee juhatus esimees kolonel Jakobsen informeeris koosolijaid pikemalt seni tehtud tööst ja pani peakomiteele kinnitamiseks ette Riigiküla mälestusmärgi kavandi, selle asukoha valiku ja eelarve.

Juhatusle on rohkesti mitmesuguseid mälestusmärgi kavandeid esitatud, nii kohapealt kui ka Tallinnast. Peatuma jääd tehnika Moikov'i poolt valmistatud kavandi juures, mis nii oma kujult kui ka realiseerimise poolest (eelarve mõttes) osutus kõige vastuvõetavamaks ja mille ka peakomitee ühel häälel heaks kiitis.

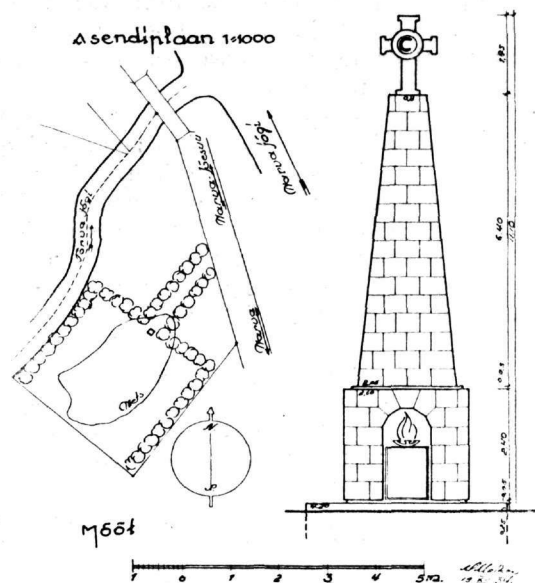
Kavandi järgi ehitatud mälestusmärki kujutab enesest obeliski, mis valmistatud oleks tahutud põllukividest ja mis omaks sellega ka teatavas mõttes sümbolise tähenduse — kalju — „meie esivanemad on võidelnud vabaduse eest nagu kalju“. See obelisk oleks 10 m kõrge ja tema ülemist tippu krooniks malmist valatud Vabadusristi kuju ühes vastava elektriseadeldisega, et eritähtpäevadel, nagu Vabariigi aastapäev, Riigiküla lahingpäev, Võidupüha jne. võiks seda rohkem nähtavaks teha ka pimeduses ja kaugemale. Elektrivalgustuse saamine selleks otstarbeks oleneb muidugi peamiselt linnavalitsusest.

Lahingu mälestusmärgi asukoha mõttes jääd peatuma Narva — Narva-Jõesuu viivast maanteest vasemal enne Riigiküla ojakese kaldal Vaasa talu maal asuva väikese kõrgendiku ja metsatuka juures, kuna siit mälestusmärki hästi nähtav oleks nii maanteelt kui ka jõelt. Selleks otstarbeks otsustati omandada Vaasa talu omanikult ligi $\frac{3}{4}$ tiinu suurune maa-ala, kuhu püstitada mälestusmärki ja selle ümbrus vastavalt planeerida.

Juhatusle poolt esitatud eelarve Kr. 1.800.— suuruses summas võetakse ühel häälel vastu. Suurema väljamineku sellest eelarvest moodustab põllukivide kiilumine, müüritööd ja tsemendi soetamine, kuna kohalikud Peetri valla talupidajad ühel meelel on otsustanud kogu ehitusmaterjali juurdeveo vabatahtlikult ja tasuta oma peale võtta.

Ainult tänu sellele suurele Peetri valla põllupidajate vastutulelikkusele on võimalikuks

Riigiküla mälestussamba kava



kuks saanud nii minimaalsete kuludega seda mälestusmärki püstitada.

Kõik mälestusmärgi materjali ettevalmistustööd pannakse kohe uuel aastal käima ja juhatus loodab kindlasti, et selle lahingu mälestusmärgi nurgakivi panek võiks teostuda 1. jalaväerügemendi aastapäevaks 25. aprilliks.

Olgu tähendatud, et pearaskused Riigiküla juures peetud lahingutes olid 1. jalaväerügemendi kanda. Mälestusmärgi enese avamine toimuks Võidupühal 23. juunil, mis selleks ju kõige sündsam aeg.

Juhatusle esimees informeeris koosolijaid, et kohalikud tehased on väga heatahtlikult suhtunud sisse algatusse ja väärikalt komiteed juba toetanud rahasummadega. Rõõmustaval viisil on arusaamine meie rahva juures oma kanglaste austamisest ja tähtsamate lahingupaikade äramärgimise vajadusest väga sügav ja see annab juhatusle lootust, et ka Narva linna ja tema ümbruse kodanikud jõudumööda saavad toetama seda õilsat ettevõtet.

Täna teatati juhatusle, et kohaliku vangimaja teenijaskond on omavahel mälestusmärgi püstitamiseks kokku pannud Kr. 9.05. See ilus algatus väärib tähelepanu.

Seateid Pärnust.

Uueaasta vastuvõtt Pärnu garnisonis.

Pärnu garnisonis on saanud ilusaks traditsiooniks aastavahetusel koguneda garnisoni ohvitseride kasiinosse, saatma vana ja vastu võtma uut aastat.

Vana-aasta õhtul olid kasiino ruumid jällegi tulvil inimesi. Olid koos garnisoni ohvitserid oma kutsutud külalistega ja arvukas seltskonnategelaste pere, eesotsas herra linnapeaga ja maavalitsuse esindajaga. Oli külalisi, seltskonnategelasi, ka väljastpoolt linna, kes selleks ilusaks koosviibimiseks kokku tulnud kümnete kilomeetrite tagant.

See rohke külalispere annab tunnustuse Pärnu seltskonna heale suhtumisele garnisoni kaitsevæele ja tõstab kaitsevæe moraalselt jõudu valmisolekuks oma maa, rahva ja vabaduse kaitseks.

Vanaaasta viimastel minutitel kogunesid külalised saali, kus mõne hetke vaikuse järel kuulutasid gongi löögid uue aasta alganuks ja garnisoni ülem kol.-lt. Lõhmus oma kõnes märkis ära neid teeneid, mis on osutanud meil varem valitsenud raskete aegade ületamisel Vabariigi valitsus eesotsas lugupeetud herra Riigivanemaga, kaitsevæe Ülemjuhataja ja kaitsevæe juhid.

Kõigile koosviibijatele soovis kõneleja parimat õnne ja edu nende töös, teenistuses ja isiklikus elus.

Kõnele järgnes hümn orkestri saatel, mis kõlas hoogsalt ja täitis vaimustusega kõikide meeled. Hümn lõppedes algas õnnesoovimine klaasi kodumaa veiniga.

Ülevas meeleolus kestis koosviibimine varahommikuni, mil lahkuti kindlas lootuses, et uus aasta toob õnne kõigile.

Sõdurite meelelahutus ja sport 9. üksikus jalaväepataljonis 1934. a.

Noormeeste kaitsevæe teenistuse aeg ühtub ealiselt selle ajajärguga nende elus, kus nad on kõige arenemisvõimelisemad ja vastuvõtlikud igasuguste ergutuste ja huvidele. Millised harjumused ja huvid neil nüüd tekivad, — on suure tähtsusega ka nende edaspidises elus. Sellepärast — nii riiklikkudes kui ka rahvuskultuurilistes huvides — ei tohi piirduda ainult sõduri sõjatehnilise väljaõppega, vaid võimalust mööda püüdma tõsta ka tema üldkultuurilist taset ja äratada temas vaimseid huve ning harrastusi.

Sõduri elu mitmekesistamise eest hariduslike ja sportlike meelelahutustega hoolitseb pataljonis eriline meelelahutuse- ja spordikomisjon. Viimase tegevus käesoleval aastal jagunes kahte ossa: suviseks ja talviseks perioodiks. Suvel langes peaarõhk välisele tegevusele — sportimisele, kuna talvel rohkem vaimsed üritused leiavad harrastamist.

Peab rõhutama Pärnu garnisoni eriti soodust olukorda suvel: sportlikel aladel on kasutada ideaalseim Eesti mererand, eeskujulik staadion ja äsjavalminud linna ujula.

Märkimisväärt on ka, et garnisonis töötas väeosade ajateenijaist koosnev puhkpillide orkester, kes vahete-vahel oma kontsertidega garnisoni kaitsevæelastele pakkusid meelelahutust. Soovida jätab, et tulevikus orkester saaks omale vastava haridusega juhi, keda praegu ei ole.

Sõjaväe Majanduse Ühisuse Pärnu osakonna tegevusest.

Juba 21. nov. 1932. a. töötab Pärnus Sõjaväe Majanduse Ühisuse osakond, mis asub südalinna käidavamas kohas — Rütli ja Vilmsi tänavate nurgal. Äriruumid on avarad, puhtad ja meeldivad. Äri juhtimine lasub vilunud, energilise ja ausa isiku — herra A. Grünbergi — peal, kes oma osavusega viis osakonna õitsele juba avamise päevast ja tuli ausaks võitjaks võitluses eraäridega, kes igasuguste abinõudega püüdsid vastündinud osakonda tahaplaanile suruda ja teda tegevusvõimetuks teha. Pärnu osakonna teeneks oli ka paljude esimesejärgu tarbeainete hindade reguleerimine. Korralik, kiire ja viisakas teenimine, kõrges kvaliteedis kaup ning meeldivad ja puhtad äriruumid on toonud osakonna juurde nii kogu kaitsevæelaste ja tagavaravæehvitseride pere kui ka suurema osa Pärnu nõudlikumast ja kandvamast ostjaskonnast ning suvel ka suvitajad, nii oma- kui välismaalased. Sõjaväe Majanduse Ühisuse Pärnu osakonnale jõudu tööle ka edaspidiseks edurikkaks tegevuseks.

Veeremäng.

Pärnu Veeremängu klubi Suvispordi-klubi grupi likvideerimisega asutasid garnisoni kaitsevæelased uue veeremängu meeskonna „Kesknädala meeskonna“ nime all.

Selle meeskonna vanemaks on kapten M. Elendt ja meeskonna vanema abiks leitnant K. Kivi. Peale kaitsevälaste kuuluvad meeskonda ka kaitseliidu pealiku. Meeskond on Pärnu veeremängu klubis tugevamaid ja sügisestel veeremängu Lübecki-võistlustel kolme mängu järele esikohal. Samuti on selle meeskonna mängijad esikohtadel üksikmängudes klassiauhindade peale.

1. detsembri

sündmuste mälestamiseks korraldas Pärnu malev piduliku jumalateenistuse Elisabeti kirikus, millisest peale kaitsevæe, kaitseliidu, naiskodukaitsese, noorkotkaste, kodutartarde võttis osa rohkelt õppivat noorsugu ja murruna rahvast. Rahvatung kirikusse oli nii suur, et pühakoda ei suutnud kõiki ma-

hutada. Piduliku jumalateenistuse pidas Saarde koguduse õpetaja H. M. Torrim, kes kutsus üles kodukaitsjaid ustavalt ja kindlalt seisma Vabariigi kaitsepostil. Jumalateenistust kaunistasid Pärnu maleva orkestri, Pärnu Helikunsti seltsi koori ja pr. Põlderid sooloettekanded. Pidulik jumalateenistus jättis väga sügava mulje ja pakkus üleva tunni rohkele rahvahulgale. Samal päeval peeti rida aktusi kaitsevæes, koolides ja Pärnumaa maleva allüksustes.

TEADAANNE.

Merevæe reservohvitseride sektiiooni juhatus teatab, et järjekorraline avalik ettekanne on neljapäev, 7. veebruaril 1935. a., sektiiooni ruumes, V. Sadama t. 21. Loengu teemaks on: „Uuendusi meretehnikas“. Algus kl. 19.30.

Ametlik osa.



RIIGIVANEMA KÄSUKIRI KAITSEVÄGEDELE

Nr. 55.

21. detsembril 1934. a.

§ 1.

Ülendand sõjakooli täieliku kursuse eksternidena lõpetanud üleajateenijad noorem-leitnantideks kaadri ohvitseri õigustega, arvates 1. jaanuarist 1935. a.:

Jalavæe alal.

Hästi lõpetanud, vanusega 1. jaanuarist 1934. a.:

1. Van.-allohvitser Johannes Koplík.
2. Van.-allohvitser Peeter Auksmann.
3. Van.-allohv. Eduard-Johannes Henn.
4. Van.-allohvitser Voldemar Kilits.
5. N.-allohvitser Hans Mulgi.

Rahuldavalt lõpetanud, vanusega 1. jaan. 1935. a.:

6. Veltveebel Mart Rink.
7. Van.-allohvitser Arthur Henning.
8. Van.-allohvitser Osvald Lokk.
9. Van.-allohv. Erich-Eduard Nõmméots (Nõmm).
10. Van.-allohvitser Eduard Tarien.
11. Van.-allohvitser Oskar Järv.
12. N.-allohvitser Aleksander Peterson.
13. N.-allohv. Erich Kustmann.
14. N.-allohvitser Karl Aid.
15. N.-allohvitser Maksim Trevor.

Suurtükivæe alal.

Hästi lõpetanud, vanusega 1. jaanuarist 1934. a.:

1. N.-allohvitser Mihkel Seeman.

§ 2.

Kõrgendan sõjakooli täieliku kursuse ekster-nidena lõpetanud lipnikud noorem-leitnantideks kaadri ohvitseri õigustega, arvates 1. jaanuarist 1935. a.:

Jalavæe alal.

Hästi lõpetanud, vanusega 1. jaanuarist 1934. a.:

1. Lipnik Eduard Diedvig.
 - Rahuldavalt lõpetanud, vanusega 1. jaan. 1935. a.:
 2. Lipnik Hans Hendriks.
- Alus: O. T. S. § 25 ja § 29.

K. Päts,

Peaminister

Riigivanema ülesannetes.

J. Laidoner,

kindral-leitnant,

Kaitsevægede Ülemjuhataja.

P. Lill,

kindral-majoor,

Kaitseminister.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHTAJA KÄSUKIRI

Nr. 314.

Tallinnas, 22. detsembril 1934. a.

(Kaitsevægede staap.)

§ 1.

Riigivanema käsukirjaga kaitsevægedele 21. XII s. a. nr. 55 § 1 noorem-leitnantideks ülendatud sõjakooli täieliku kursuse lõpetanute määratud teenistuse huvides, arvates 1. jaanuarist 1935. a.:

1. jalavæerügementi:

nooremleitnant Eduard Tarien'i.

7. jalavæerügementi:

nooremleitnant Johannes Koplík'u, nooremleitnant Arthur Henning'i.

4. üks. jalaväepataljoni:

nooremleitnant Peeter Auksmann'i, nooremleitnant Aleksander Peterson'i.

8. üks. jalaväepataljoni:

nooremleitnant Voldemar Kilit'sa, nooremleitnant Osvald Lokk'i.

10. üks. jalaväepataljoni:

nooremleitnant Erich-Eduard Nõmmeots'a (Nõmm), nooremleitnant Oskar Järve, nooremleitnant Maksim Trevor'i.

Kalevi üks. jalaväepataljoni:

nooremleitnant Eduard-Johannes Henn'i, nooremleitnant Hans Mulgi, nooremleitnant Martin Rink'i, nooremleitnant Erich Kustmann'i.

3. suurtükiväegrupi:

nooremleitnant Mihkel Seeman'i.

Alus: O. T. S. § 31.

§ 2.

Riigivanema käsukirjaga kaitsevägele 21. XII s. a. nr. 55 § 2 lipnikkudest nooremleitnantideks kõrgendatud sõjakooli täieliku kursuse lõpetanuist võtan tegelikku kaitseväge-teenistusse ja määran teenistuse huvides, arvates 1. jaanuarist 1935. a.:

— nooremleitnant Eduard Diedvig'i — kaitsevägele staapi,

— nooremleitnant Hans Hendriks'i — kaitseliidu Saaremaa malevasse.

Alus: O. T. S. § 55 ja § 58 p. 1.

J. Laidoner,

kindral-leitnant,

Kaitsevägele Ülemjuhataja.

Sport kaitsevües.

Käsipallivõistlused Tallinna garnisonis.

Tallinna garnisoni spordikomisjoni korraldusel peeti läinud aasta detsembrikuul garnisoni väeosade ohvitseride- ja üleajateenijate-kogude vahelisi võrk- ja korvpallivõistlusi. Võistlused leidsid aset Tondil, Sõjakooli võimlas ja neist võtsid osa järgmised kogud:

— ohvitseridekogud — korvpallis 3 meeskonda ja võrkpallis 6 meeskonda;

— üleajateenijatekogud — korvpallis 4 meeskonda ja võrkpallis 7 meeskonda.

Et võimaldada meeskondadele rohkem mängu ja saavutada õiglasemaid tagajärge, peeti võistlused kahe miinuse süsteemis. Tulemustelt kujunesid võistlused pinevateks ja oli märgata, et võistlustasu eelmiste aastatega võrreldes oli tunduvalt parem nii tehniliselt kui ka mängu määruste tundmises. Eriti reeglipärast ja ilusat mängu näitasid Kõrgema Sõjakooli ohvitserid, kes tulid nii korv- kui ka võrkpallis üleolevalt esimestele kohtadele. Üleajateeni-

jatekogudest olid väljapaistvamad Sõjakooli ja Auto-tanki rügemendi meeskonnad. Viimane oli eriti palju arenenud, tulles võrkpallis teisele kohale ja korvpallis — esimesele, lüües finaalmängus oma vastast — Sidepataljoni — 32:22.

Võistlustabelite järele kujunes mängude kõik alljärgnevaks:

Ohvitseridekogud.

Võrkpallis: Auto-tanki rügement — 3. diviisi staap 2:1, 10 üks. jal. pat. — Sõjakool 2:0, Kõrgem Sõjakool — Auto-tanki rüg. 2:1, 10 üks. jal. pat. — Sidepataljon 2:0, Kõrgem Sõjakool — 10. üks. jal. pat. 2:0, Sõjakool — 3. diviisi staap 2:1, Auto-tanki rüg. — Sidepataljon 2:0, Auto-tanki rüg. — Sõjakool 2:1, 10. üks. jal. pat. — Auto-tanki rüg. 2:0, 10. üks. jal. pat. — Kõrgem Sõjakool 2:1, Kõrgem Sõjakool — 10. üks. jal. patalj. 2:0.

Korvpallis: 10. üks. jal. pat. — Sõjakool 25:21, Kõrgem Sõjakool — 10. üks. jal. pat. 58:13, 10. üks. jal. pat. — Sõjakool 27:9, Kõrgem Sõjakool — 10. üks. jalaväe patalj. 72:16.

Üleajateenijatekogud.

Võrkpallis: Sõjakool — Tall. garn. komandantuur 2:0, Kaitsevägele staap — Pionerpataljon 2:1, Sõjakool — Sidepataljon 2:0, Autotanki rüg. — kv. staap 2:0, Sõjakool — Auto-tanki rüg. 2:0, Tall. garn. komand. — Pionerpataljon 2:0, Kv. staap — Sidepataljon 2:0, Tall. garn. komand. — Kv. staap 2:0, Autotanki rüg. — Tall. garn. komand. 2:0.



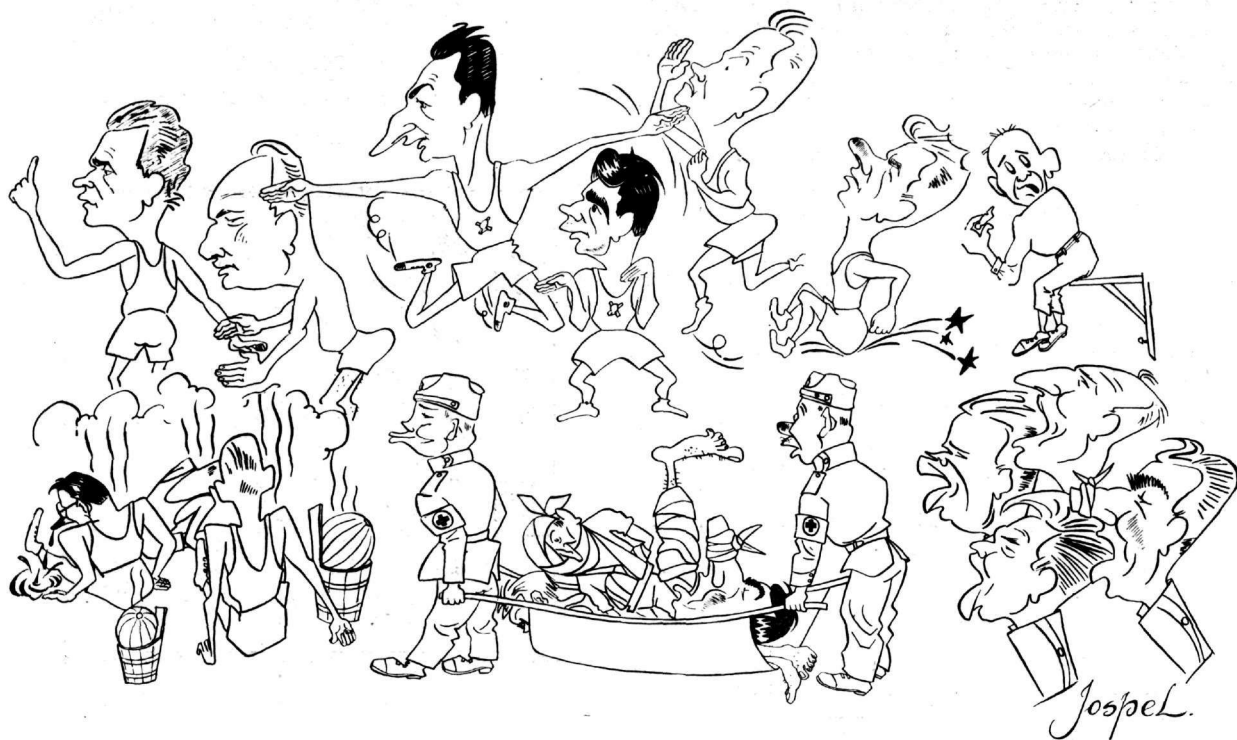
Jospel

N. a. o. LEETS,

Sõjakooli üleajat. võrkpalli meeskonna kapten.
„Kõiki meeskondi me „lõime“, meistri pärja koju
tõime.“

Tallinna garnisoni allohvitseridekogude korvpalli võistlused.

(Nii nagu nägi karikaturist.)



Ülal — meistermeeskond: 1) N.a.o. Luutus meistermeeskonna kaitse. 2) N.a.o. Kurvits oli vormis, iga vise „istus“ korvis. 3) V.a.o. Vaher tunneb odaviske „nõksu“, kuid palliga läks ikka „lõksu“. 4) V.a.o. Treial, tagavara-meis ehk reserv. 5) V.a.o. Karjatse (meeskonna kapten) andis tsentrist maitsvaid pomme ja „pealeliüies“ proovis õnne. 6) V.a.o. Hennuson paistis hästi platsil silma, aga tihti jäi pallist ilma. 7) Kohtunik.

All: 1) Saun üksikule jalav. pataljonile: tugevad vihad koos kohtunikega tegid põhjaliku töö. 2) esimese päeva tulemused olid tankistidele hirmuäratavad. 3) Laulukoor.

Auto-tanki rüg. — Sõjakool 2:0, Sõjakool — Auto-tanki rüg. 2:1.

Korvpallis: Sidepataljon — Pionerpataljon 33:25, Auto-tanki rüg. — Sõjakool 24:20, Sidepataljon — Auto-tanki rüg. 20:18, Sõjakool — Pionerpataljon 2:0, Auto-tanki rüg. — Sidepataljon 29:18, Auto-tanki rüg. — Sidepataljon 32:22.

Kohtadele tulid:

Ohvitseridekogud.

Korvpallis: 1. Kõrgem Sõjakool, koosseisus leitnandid Herm, Tammemägi, Kirsipuu, Unt, Ots, Rosimanus ja Mägi;
2. 10. üks. jal. pataljon;
3. Sõjakool.

Võrkpallis: 1. Kõrgem Sõjakool, koosseis sama, mis korvpallis;
2. 10 üks. jal. pataljon;
3. Auto-tanki rügement.

Üleajateeni-jatekogud.

Korvpallis: 1. Auto-tanki rügement, koosseisus allohvitserid Karjatse, Luutus, Hennuson, Elvar, Vaher, Treial, Nieländer ja Kurvits;
2. Sidepataljon;
3. Sõjakool.

Võrkpallis: 1. Sõjakool, koosseisus asp. v. a. o. Peterson, asp. n. a. o. Kask, Unt, Kiple, Leets ja v. a. o. Mendel;
2. Auto-tanki rügement;
3. Tall. garn. komandantuur.

Sport Tallinna garnisonis.

8. ja 9. detsembril 1934. a. toimusid „Sõdurite Kodus“ garnisoni spordikomisjoni korraldusel garnisoni kreeka-ruuma maadluse esivõistlused. Võistlusist võttis osa 28 kaitseväelast: Merväest — 11, Sidepatalj. — 7, Auto-tankirüg. — 5, Sõjakoolist — 2, Õhuk, srtv. gr. — 2, 10. üks. jal.-patalj. — 1.

Kohtadele tulid ja auhindu omandasid:

Sulgkaalus: 1. asp. kprl. A. Tars — Sõjakool, 2. 2. j. madrus J. Tani — Merivägi, 3. v. a. o. Luigaleht — Auto-tankirüg.

Kergekaalus: 1. asp. kprl. R. Kinsiraud — Sõjakool, 2. noor A. Konopinski — Mervägi, 3. noor H. Veinberg — Sidepat.

Kerge-keskkaalus: 1. noor E. September — Mervägi, 2. rms. E. Mitt — Auto-tankirüg., 3. noor J. Nellis — Mervägi.

Keskkaalus: 1. rms. E. Villard — Sidepat., 2. noor H. Kobakene — Õhuk. srtv. gr., 3. rms. A. Gutberg — Sidepat., 4. noor O. Ollinn — Sidepat., 5. rms. E. Jõesaar — Sidepat.

Poolraskekaalus: 1. v. a. o. J. Lõve — Mervägi, 2. noor J. Kõts — Auto-tankirüg. 3. noor K. Treier — Sidepat.

Raskekaalus: 2. rms. A. Krell — Õhuk. srt. grupist.

Esimestele kohtadele tulnud omandasid garnisoni meistri nime.

Võistlustel torkas silma garnisoni vanade meistrite vähearvuline osavõtt. Nendest esinesid ainult v. a. o. Lõve ja n. a. o. Luigaleht. Viimane kaotas vähese treeningu tõttu aspirant A. Tars'ile ja 2. j. madr. Tani'le töövõiduga.

Tuleb mainida, et garnisoni spordikomisjoni poolt, alates oktoobrist kuni võistluspäevani, korraldatud maadluskursused on tõstnud tunduvalt noorte maadlejate tehnilist tasapinda.

BRIDŽ.

Bridžiülesanne nr. 1.

♠	Ä, K, S
♥	Ä, 4, 3
♦	4, 3, 2
♣	S, 4

E, 8	♠	B	♠	7, 6
S, 9, 8	♥	Y	♥	—
8, 7	♦	Z	♦	K, S, 10, 9, 6, 5
19, 8, 7, 3	♣	A	♣	K, 9, 5

♠	4, 3
♥	K, 10, 5
♦	, E
♣	Ä, E, 6, 2

Pa da on trump. A—B on mängul, A käib välja ja tohib ära anda ainult ühe tihi.

Male.

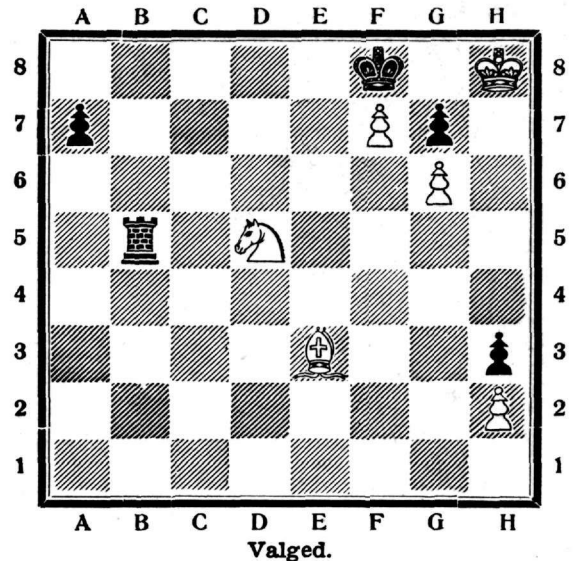
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade address: Nõmme, Nurme t. 29.

ÜLESANNE.

Kokku seadnud dr. P. Finn.

Mustad.



Valged: Kh8, Oe3, Rd5, Ef7, g6 ja h2.

Mustad: Kf8, Vb5, Ea7, g7 ja h3.

Valged algavad ja annavad matt nelja käiguga.

K. Renneri ülesande (vt. „Sõdur“ nr. 37/38) lahendus.

1. Vb1 — a1, Og2 — h3, 2. Va1 — h1, g4 — g3, 3. Vh1 — e1 jne.

ÕIENDUS.

„Sõduris“ nr. 50/51/52 1934 minu kirjutuses „Kilde soomusrongide tegevusest Vabadussõjas,“ lk. 1314 eelviimases lõikes on satunud ebatäpsusi, mida siinkohal õiendan. Mitte kapten Irv ei käinud dessandiga vallutamas Leski küla, vaid ta saatis ltn. Nepsi srong nr. 1 dessandiga vallutama Senno küla. See tuli kaotustega tagasi ja siis saadeti tund aega hiljem soomusrong nr. 2 dessant vendade, kpt. ja ltn. Reinvaldide juhatusel vallutama Sennot, mis ka viimaste poolt teostati. J. Pert.

Tagavaraväe-ohvitserid!

Tellige ja lugege
„SÕDURIT“

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Rimmel. Tegev toimetaja major J. Kõrge.

„Kaitse Kodu“ aastal 1935.



Puhtsõjaasjanduslike küsimuste kõrval kodukaitsjail on lahendada ka rida teisi esmajärgulise tähtsusega riigikaitse küsimusi, milleks on parimaks abimeheks

kaitseliidu häälkandja

„Kaitse Kodu“

Iga ohvitser, iga allohvitser, iga tõsine kaitseväelane peab olema teadlik ka vennasorganisatsiooni – kaitseliidu elust ja tegevusest. Seda võimaldab ainult

kaitseliidu häälkandja

„Kaitse Kodu“

Väeosade, ohvitseride- ja üleaja-teenijatekogude raamatukogud, tellige oma lugemislauale

„Kaitse Kodu“

Kaitseliidu häälkandja „Kaitse Kodu“ 1935. a. ilmub kaks korda kuus nügusa välimusega, rikkalikult illustreerituna ja maksab aastas 6 krooni, $\frac{1}{2}$ aastas 3 krooni, $\frac{1}{4}$ aastas 1,50 krooni.

Tellimisi võtavad vastu kõik kaitseliidu malevate staabid, instruktorid, postiasutused, raamatukaupl.

Toimetus ja talitus Tallinnas, Kaarli 8, tel. 451-89 **Nõudke talituselt proovinumbreid!**

Kõigi tellijate vahel, kes aastatellimise raha tasunud 30-ks maiks, „Kaitse Kodu“ loosib:

Arsenali täiskaliibriline täpsuspüss või kohvergrammofon

Kallihinnaline fotoaparaat

Väärtuslik taskukell

Paar häid suuski või suusaülikond

Kümme komplekti kaitseliidu vormiriiet

Viis gaasitorbikut

Komplekt Noorte Kotkaste käsiraamatuid

Viis eksemplari kolonel Maide raamatut „Olevaade Eesti

Vabadussõjast 1918 – 1920“

25

*väärtuslikku
preemiat*

Tellige

„SÕDUR“ 1935. aasta peale

„SÕDURI“ tellimise hind:

Aastas. 6.— krooni
Poolesaastas . 3.— „
Veerandaastas 1.50 „

Väeosade ühistellimised palume peatselt ära saata

EESTI NOORUS

algab 1935. aastaga seitsmendat aastakäiku senisest huvitavama sisu ja suurema lugejaskonnaga.

Ta on tuhandeile noorile ja vanemaile iga kuus oodatud külaline, sest ta toob neile sisukaid,

Kirjutisi noorsootöö, kasvatus, kunsti j. t. erialadelt Kaastöolisina juhtivaid riigi- hariduse-, teaduse- ja kunstitegelasi.

Jutustisi kirjandikelt. Oma loomingut ja võistlustöid noortelt ja õpilasilt.

Rahvamänge, sportmänge, rahvalantse, võimlemisjuhiseid Kaastöolisina Ernst Idla, Ulrich Taumi, Alice Vesterblom j. t. eriteadlasi.

Kunstitöid, illustratsioone, kirjutisi kunsti ja teatri inimesilt. Muusikapalu heliloojailt. Artikleid rakendus- ja rahvakunsti alalt.

Praktilist ja tegelikku maatulunduse, kodukäsitöö, kõnekunsti, rahvariid-, ühistegevuse, kodukaunistamise j. t. aladelt vastavalt eriteadlasilt.

Kroonikat, arvustusi, vaatlusi, kävu, juhiseid, uudiseid teaduse ja tehnika ilmast, ülevaateid kodu- ja välismailt.

EESTI NOORUS igasse kodusse!

12 nr. aastas. Hind Kr. 1.80, poola Kr. 1.— Tallinn. Lossi pl. 4, tel. 429-77. Posti jooksev arve 156.